

POZVÁNÍ NA CESTU

Katechetická příloha

Pomůcka pro učitele Nedělní školy a náboženství

2003-2005

4. díl

ze 4 dílů 1. ročníku dvouletého cyklu

ZÁVĚR MOJŽÍŠOVA ŽIVOTA

Dt 30,15-20; 31,1-8; 34,1-12

VSTUPNÍ VERŠ

Ž 138,8 — Hospodin za mě dokončí zápas. Hospodine, tvoje milosrdenství je věčné, neopouštěj dílo vlastních rukou!

LITURGICKÉ ČTENÍ

Dt 31,1-6

PÍSNĚ

Dál přece nejdete sami S 39); Mému Bohu patří zem (BTS 13); Bojujte dál (NP 48; S 17); Rok za rokem (NP 105; S 286); K tobě duši pozdvihuji (EZ 25); Někdo mne vede za ruku (BTS 22; NP 148; S 210; Ez 176)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– „předložil jsem ti život a dobro i smrt a zlo“ (30,19) při bohoslužebné slavnosti jde o závažné rozhodnutí. To, co Hospodin nabízí, uschopňuje posluchače k životu. Dobro není abstraktní kategorií v nebesích či ideální realitou, k níž mají přístup jen vznešení a vzdělání, kteří skrze svou náboženskou schopnost a dobrotivost prostředkují dobré dary ostatním. Hospodin připomíná každému **jednotlivci: jsi dobrý pro...**, jsi uschopněn pro... – to je tvůj úkol vytvářet podmínky pro život. Takovým činným způsobem je pochopena kategorie dobra. To je úkol každého jednotlivce. Nečekej nic odjinud – ani od krále, kněze, ani od božstev a kosmických či přirozených řádů (30,17). Na každém z vás záleží. Hospodin – skrze „proroka“ Mojžiše (34,10) varuje před tím, co má zhoubné důsledky.

Podle Bible je každý věřící natolik velký odborník před Hospodinem, že se má rozhodovat a rozlišovat, co vede k životu a co ke smrti. Proto varování před **odvrácením srdce** k jiným bohům nelze chápat jako vyhlášení svatého boje, svaté války, krvavé nesmiřlivosti, která jde přes mrtvolu a jejímž horizontem je zničení druhých.

Starověkou náboženskou terminologií je řečeno, každá zbožnost má své sociální důsledky a vede k určitému jednání. Naučte se rozlišovat, co opravdu je dobré a vytváří dobré vztahy nejen pro privilegované, ale **pro každého**. Izrael je varován před zbožností, která nabízí jiné modely společenských pořádků. Je odmítnuta zbožnost, kde náboženství je v rukou odborníků a jednotlivců se rozhodovat nemusí. Stačí **poslouchat odborníka**, vyučeného – tedy znalce. Stačí mít účast na bohoslužbě a přizpůsobit se zvykům, zvyklostem a nepochybovat o jejich prospěšnosti, prostě proto, že jsou božské.

V 30. kapitole je osvětlena funkce zákona (příkázání, ustanovení, právní ustanovení – 30,15). Nejde o zárodek zákonického neporozumění zákonu, které ze směrůvek ke svobodě vytvořilo nauku o dodržování zákona, která je zvládnutelná jen odborníky. V Dt 30 nejde o mnohomluvný výčet všelijakých nařízení, v němž by se ztrácela ze zřetele závažnost rozhodování, výzva k rozlišování situací, časů a okolností a tedy i zvyků, názorů a náboženských zvyklostí. Proto Mojžiš znovu sumarizuje zvěst předcházející slov a nařízení – jde o závažné věci: o požehnání nebo zlořečení (30,19) u každého

jednotlivce. Nejde o nacionalismus, jde o kontinuitu smlouvy – proto je připomenut Hospodinův slib daný Abrahamovi, Izáovi a Jákobovi (30,20). Společenství lidu Božího se skládá z jednotlivců, kteří jsou na stejné úrovni. Zárukou společenství není hierarchie společenská. Garantem Izraele je zaslíbení dané Hospodinem, nikoli instituce (ty přijdou později, ale také nebudou božského, odvěkého či přirozeného charakteru).

– „**nepřeješ tento Jordán**“ (Dt 31,2), zdůvodnění tohoto trestu slyšíme (Dt 32,51) – Áron i Mojžíš nevzdali čest Hospodinově svatosti (proti takovému pokušení míří prosba modlitby Páně: posvěť se jméno tvé). Mojžíš jistě toužil vejít do zaslíbené země, přesto nic nevyčítá, a své vůdcovské role se vzdává. Z vnějšího pohledu viděno – Mojžíšovy životní tužby zůstávají nenaplněny. Lidské tužby a plány, být souznivající s Božím zaslíbením, nemusí být naplněny námi, a přesto to nemáme vidět jako ztroskotání Boží vůle.

– **buďte rozhodní** (31,6), **buď rozhodný** (31,7), tak jako Mojžíš povzbuzoval průzkumníky jdoucí do zaslíbené země (Nu 13), tak nyní podobnými slovy povzbuzuje lid a svého nástupce Jozua. Není to řeč velitele před započatím útoku, v níž by se veleřily hrdinské činy. Tak jako průzkumníci museli překonat pověry, aby mohli přinést na ukázkou nějaké plody, tak se má zbavit pověr a strachu z cizích božstev celý Izrael, aby se mohl usadit v zemi zaslíbené.

– zaslíbená země je **dědictví** (31,7) tzn. země svěšená. Není to kořist ani prostředek ke spekulování. Je dědictvím od Hospodina, proto má každý nárok na přibližně podobné podmínky k životu. Dědictví je závazkem k odpovědnému užívání pro všechny Izraelce. To je jistě ideální pohled, ale takto ideálně – v moderních ústavách – jsou vyhlášována lidská práva, zaslíbení pro všechny.

– **Mojžíš vidí z hory Nebó** celou zaslíbenou zemi (34,1). Hospodin ne nabízí lacinou útěchu, pouze stvrzuje,

že jeho zaslíbení dané již praotcům (34,4) se jistě splní. Mojžíš umírá na této hoře. Izrael neuctíval mrtvé a nestavěl jim památníky ani pamětní desky na domech. V této souvislosti je dobré připomenout, že Mojžíš ustanovuje svátek, který má slavit Izrael jednou za 7 let (Dt 31,10) – čtení zákona. Díky tomuto a jiným svátkům Izrael nemusel stavět památníky, protože o Božích činech s lidmi se dovídal při těchto svátcích. Sedmiletý rytmus není zas tak dlouhá doba – tak jako dnes staršovstvo se střídá po šesti letech, volby a vyhlášení volebních programů po čtyřech letech.

– výjimečnost Mojžíše je naznačena titulem **proroka** (Dt 34,10). Prorok slyší slovo Hospodinovo, proto bezprostředně rozmlouvá tváří v tvář s Hospodinem (Dt 34,10), i když i Mojžíš zahlédl pouze Hospodinova záda (Ex 33,17-23), ač mluvil tváří v tvář (Ex 33,11). Jde o bezprostřední vystavenost slovu. Tato bezprostřednost je skrze dar Ducha svatého (v Nz) nabídnuta každému věřícímu.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– bylo by špatné, kdybychom se pokoušeli „vyžehlit“ příběh o Mojžíšovi ujištěním, že mu Pán Bůh nechal alespoň nahlédnout do země zaslíbené. Výslovně se jedná o trest. Posluchač má pochopit toto nahlédnutí jako ujištění, že Boží zaslíbení se naplňují, ne však podle našich plánů. Takto potrestán byl Áron, ale i David (nesmí postavit chrám); Komenský chápe také jako trest, že Jednota ztroskotala. Tak bychom mohli pokračovat dál a nacházet podobná „nedokončení“ toho, co lidé plánovali.

– přirozeným sklonem všech vůdců bývá vytrvat a neustoupit. Mojžíšova prorocká pokora se projevuje přijmutím Božího rozhodnutí, proto nic Bohu nevyčítá a žehná Jozuovi. Těžko vysvětlíme úskalí, kterému se Mojžíš vyhnul, protože děti výrazně vůdce obdivují a odměnu a uznání chápou jako přirozenou věc. Naše očekávání, že nám ně-

kdo projeví vděčnost, je skrytou formou záslužnictví. Neprojevili-li druzí vděčnost, vyčítáme, cítíme se zneuznaní.

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

Děti mohou nejdříve namalovat úkol na levé polovině obrázku. Potom jim vyprávějte příběh o závěru Mojžíšova života. Na závěr se ptejte, v čem se od jejich obrázku biblické vyprávění liší, a zda umožňuje to, co nakreslily.

Po vyprávění si děti mohou vybarvit pravou polovinu obrázku, která místo oslav osoby naznačuje předání kontinuity. Můžete se jich ptát, co vyjadřuje.

4. POMŮCKY:

Obrázek z židovského a křesťanského hřbitova; obrázek obelisku nebo nějaké brány vítězství; pohled na pražský Vyšehrad; obrázek nějakého významného vůdce (Martina Luthera Kinga aj.); obrázek z ordinace nebo instalace nějakého faráře.

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Byli jste někdy na nějaké rozhledně, hradní věži, na Řípu atd.s rodiči? Co jste viděli? Co vám vyprávěli rodiče, popř. průvodce? Dozvěděli jste se něco zajímavého o lidech, nějaký příběh?

Splnilo se vám někdy přání, abyste se stali kapitánem mužstva (ve fotbalu nebo soutěžích mužstev na táboře)?

Měli jste z toho radost? Dovedli jste se pak vzdát své hodnoty ve prospěch někoho jiného?

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** školní věk:

- *vyprávějte pouze Dt 34,1-12 a z ostatních probíraných textů připomeňte jen, že Mojžíš za trest nesměl vstoupit do zaslíbené země (Dt 31,2, popř. 32,51).*

I. Motivace

II. Izrael po čtyřicetiletém putování stojí na prahu zaslíbené země, Mojžíš však do ní nesmí vstoupit

III. Mojžíš pověřuje Jozua a povzbuzuje lid

IV. Mojžíš umírá na hoře Nebó

V. Hospodin pověřuje Jozua

b) poznámky a osnova pro **střední a starší** školní věk:

I. Motivace

II. Bůh vybízí k rozhodnutí

III. Hospodin si nepřejí, aby Mojžíš vešel do zaslíbené země

IV. Mojžíš Boží přání nezatajil a zehnal Jozuovi

V. Hospodin bude Izraeli oporou

VI. Země je dědictví od Hospodina

VII. Mojžíš vidí z hory Nebó zemi zaslíbenou

VIII. Mojžíš umírá na hoře Nebó – nemá pomník

IX. Mojžíš prorok a prostředník mezi Bohem a lidem

VYPRÁVĚNÍ

I. UVEDENÍ

Víte, kdo je to diktátor? (Možná, že jste někdo viděl film „Diktátor“, kde komik Chaplin vytvořil obraz-karikaturu „vůdce“.) Tak např.: diktátor svou vůli považuje za Boží, drží se svého postavení zuby nehty, trestá a odstraňuje všechny, kdo se mu znelíbí atd... Jaký je rozdíl mezi diktátorem a skutečným vůdcem? Zkusme si to ukázat na Mojžíšovi.

II. KONEČNĚ U CÍLE

„Po čtyřiceti letech putování konečně u cíle!“ oddechli si poutníci.

Za sebou mají cestu pouští. Dobře si na to pamatují: na vlastní kůži zažili nemilosrdný žár ve dne, zimu v noci. Na cestu se vydali proto, aby už nebyli otroky v Egyptě. To už sice sami nezažili, ale znají to z vyprávění lidí starší generace.

Ti jim to o sobě pověděli zcela otevřeně: byli z té otročiny osvobozeni, ale nedokázali svobodu unést. Nadávali a chtěli se vrátit zpět. Proto museli bloudit tak dlouho pouští, aby se do zaslíbené země dostala až další generace.

III. ŽIVOT PŘED BOŽÍ TVÁŘÍ

Cesta pryč z otroctví byla úmorná. Nejhorší však byla ta nejistota, co bude zítra. Ale na té cestě pocítili dobré vedení. Vedení Mojžíše? Ale ne. Ten býval také bezradný. Přece však připomínal tu dobrou, laskavou dlaň, která je vedla ve dne v noci. Boží dlaň. Když nevěděli, jak dál, ptal se Hospodina a Hospodin ukázal cestu. Dal jim svůj zákon, aby jim byl pomocí.

Mojžíš vedl svůj lid tak, že sám žil před Boží tváří. Cože to znamená, žít před Boží tváří? Ptát se, jak žít, co dělat. Hledat Boží vůli. Všichni mají žít před Boží tváří, Mojžíš však zastupoval celé společenství před Bohem. Když celý lid udělal něco špatného, on se za špatnosti cítil spoluodpovědným. Mojžíš tak nesl na svých zádech odpovědnost jako zavazadlo, které se nedá shodit.

IV. NA PRAHU

Mojžíš smí dovést svůj lid až na práh té krásné země. Nevstoupí však do ní a on ví, proč. Je jedním z té generace reptalů, kteří do zaslíbené země neměli vejít. Teď se blíží jeho konec. Jako každý člověk i on je smrtelný. Nežije věčně. A tak si Mojžíš svolal celý lid, a teď – dokud je ještě při síle – jim chce povědět něco důležitého.

Nevím, jestli jste doma zažili, když umíral třeba dědeček nebo babička. Dnes lidé většinou umírají v nemocnicích. Když ale dříve umírali doma, často si svolali své nejbližší, aby se s nimi rozloučili. A pokud mohli, často jim přítom na rozloučenou řekli to nejdůležitější, co měli na srdci a co chtěli položit na srdce i jim. – Tak byl i kolem Mojžíše shromážděn celý lid jako rodina. Mojžíš hovoří a oni s napětím naslouchají. Není to však jeho poslední vůle. I teď mu jde o vůli toho, který je dovedl až sem.

V. A NA KŘÍŽOVATCE

„Podívejte. Už brzy budete v té nové zemi. Teď jste jakoby na křižovatce. A na vás záleží, jak se rozhodnete. Můžete se rozhodnout pro cestu, která vede do záhuby. To když se obrátíte zády k Bohu,

který vás vyvedl z Egypta a vedl přes poušť. A když vám půjde jen o sebe a budete hledět jen se přizpůsobovat. Ale říkám vám, že taková cesta nikam nevede. Je to cesta smrti. – Můžete se však rozhodnout pro cestu života. Když budete Bohu naslouchat, když jej a druhé lidi budete mít upřímně rádi. A já vám říkám, že jenom taková cesta má budoucnost.“

Boží lid stál na křižovatce. Ale nejen tenkrát. Podobně se budou muset rozhodovat i později. V každé chvíli se otevírá cesta dvojím směrem a oni si mají vybrat. Tak jim to budou připomínat i proroci a povedou je k tomu, aby volili správně.

Ztročení lidé tohle neznají. Jen svobodný člověk ví, co to je křižovatka, co to znamená rozhodovat se. Ztročení lidé se rozhodovat nemohou. Ti vám budou tvrdit, že to vždycky musí být tak, jak to je. Že se nedá nic dělat. Kdo však poznal Boha, ten rozumí. Ten ví, jak důležité je to, co Mojžíš tak zdůrazňoval. Vždycky se před námi otevírají dvě cesty. Vždycky jde o to, zda hledat Boží vůli a podle ní se snažit žít, anebo zda jít nejjednodušší cestičkou a neštítit se ničeho.

(Nevím, jestli jste třeba nečetli nějakou knížku třeba z vězení nebo z války. Čteme v nich často osudy různých lidí v nějaké hrozné situaci. Jak se zachovat? Byli lidé, kteří třeba udávali druhé a neštítili se ničeho, jen aby se jim samým nic nestalo. Ale byli i takoví, kteří se rozhodli pomáhat, i když tím sami mnoho riskovali. Možná, že sami znáte některé příklady...)

VI. MOJŽÍŠ USTUPUJE DO POZADÍ

Když Mojžíš předložil lidu tyto dvě cesty, začal mluvit o sobě. O čem? Snad o svých zásluhách? Vůbec ne, právě naopak. Pověděl lidem, že Bůh si nepřeje, aby on Mojžíš vstoupil do zaslíbené země. Klidně si to mohl nechat pro sebe, tímhle přece na lidi žádný dojem neudělá! Za tímto veřejným přiznáním stojí velká odvaha. Přiznat se před všemi, že nejsem žádný frajer a borec. Ale možná, kdo ví, jestli nám nakonec víc neimponují lidé, kteří se nesnaží dělat dojem a jsou k sobě pravdiví... Jak to máte s druhými, třeba s rodiči? Kdy vám imponují?

A pak ještě Mojžíš udělá další věc. Před zraky lidu povolává svého nástupce. Tohle by diktátor také neudělal, ten je přece nenahraditelný a spíš odstraňuje ty, kteří jsou mladší a schopnější! Ale Mojžíš zavolá Jozua, postaví ho před lidi a řekne: „Tento muž, Jozue, vás uvede do zaslíbené země. Do té země nemáte vtrhnout jako násilníci. Ta země nebude vaše kořist, ale dostanete ji jako dědictví, o které jste se nezasloužili. Jako dar od Hospodina.“

To je tedy veliký dárek. Ale žádná legrace to nebude (a nikdy nebyla). Proto Mojžíš tolik vyzývá Jozua k zmužilosti, ke statečnosti. A připomíná mu, že Bůh jde před ním. Tak ať se nebojí.

VII. MOJŽÍŠŮV KONEC

Hospodin vede Mojžíše na horu Nebó. Z ní je krásně vidět do zaslíbené země. Mojžíš hledí do dáli a otvírá se mu pěkný pohled. A dokonce vidí nejenom neznámou zemi. Vidí ještě dál, do budoucnosti, jak už tam žijí ti, které vedl.

Tady příběh Mojžíše končí. Mojžíš umírá. Nezachoval se po něm ani hrob. Neměl být nabalzamován a uctíván, jako třeba faraón v Egyptě nebo Lenin v mauzoleu v Moskvě.

Lidé truchlili pro Mojžíše mnoho dní. Ale pak doba oplakávání končí; je třeba zanechat smutku a jít dál. Cesta pokračuje. A je třeba si zapamatovat, co Mojžíš říkal. Důležité bude nezapomínat na ty dvě cesty, které jsou před námi. Jedna vede k životu, druhá k smrti.

MODLITBA

Bože, je to opravdu tak, že každá chvíle otevírá před námi spoustu možností. Někdy je tak těžké se rozhodovat. I když ledacos se změnit nedá, ty nám ukazuješ, že vždycky se můžeme k věci nějak postavit, nějak se rozhodnout... Prosím, ať mi nejde hlavně o sebe, abych dobře vypadal. Chci jít za tím, co je dobré, co vede k životu, k radosti. Prosím, pomáhej mi v tom... Dej, ať nezapomenu, že jsem ve tvé ruce. Děkuji a prosím i za všechny, kteří mi ukázali k tobě. Děkuji za Mojžíše i za své současníky. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Myslíte, že se vaši rodiče musí často rozhodovat mezi dobrem a zlem – mezi tím, co i ostatním prospívá nebo neprospívá?
- Mohou nás samy zákony před něčím ochránit? Nebo je ještě něco zapotřebí?
- Obešli bychom se bez zákonů?
- Kdy jsou zákony pomoci?
- V kterých situacích se chováme podle zvyku a kdy podle zákona, (dbáme na nějaké nařízení), kdy jednáme podle nějaké vzoru, kdy podle příkazu rodičů?
- Co znamená, že se někdo chová asociálně?
- Jsou zbožní lidé nespravedliví, ohrožují někoho nebo něco, mají nějaké zvyky, které svědčí o jejich bezohlednosti? (Pamatujete si, kdy se během cesty pouští choval Mojžíš nespravedlivě vůči Bohu a tedy i lidem?)
- Znáte nějakou bezchybnou biblickou postavu?
- Jaké zvyky a zvyklosti jsou nebezpečné?

- Viděli jste v televizi reportáž o nebezpečných sektách, které rozvracejí život jednotlivců, rodin nebo útočí na celé civilizace?
- Víte, že nejen příslušníci islámu, ale i křesťané v minulosti vyhlášovali svaté války? (císař Zikmund proti českému království – v Krakově 1419; křížácké války 12.-15. století)
- Jak se dovidáme, že něco je dobré a něco je zlé – prostřednictvím koho nebo čeho?
- Mluví váš pan farář často o tom, že dnes lidé něčemu podléhají, čemu? Co vás vábí? Co byste chtěli velmi rádi udělat?
- Je to správné, že i velmi dobrý prezident již nesmí znovu kandidovat, když již tuto funkci dvakrát vykonával? Čemu takový zákon zabraňuje?
- Viděli jste někdy slavnostní předávání nějaké funkce, např. ustanovení nového faráře?
- Znáte nějakého vůdce, který dovedl být pokorný jako Mojžíš?
- Co znamená úsloví, že „největší umění je včas odejít“?
- Proč se staví pomníky významným lidem – jen abychom je oslavovali?
- Na co vzpomíná Bible? Víte, že Bible kralická má také svůj památník – muzeum? (Víte, kde se nacházejí Kralice?)
- Chodíte s rodiči na hřbitov? Co se tam děláte?

PŘED VSTUPEM DO ZASLÍBENÉ ZEMĚ

Joz 1,1-18; 2,1-24

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 1,1 — Blaze muži, který se neřídí radami svévolníků, který nestojí na cestě hříšných, který nesesává s posměvači, nýbrž si oblíbil Hospodinův zákon, nad jeho zákonem rozjímá ve dne i v noci.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Joz 1,1-6

PÍSNĚ

Dál přece nejdeme sami (S 39); Vstaň a hledat pojď tu zem (NP 135, S 379); Všichni, kdo skládají (EZ 195); Pán Bůh je síla má (EZ 182, BTS 42); Už přijíždí vlak Boží (S 355); Není lepší na tom světě (BTS 8)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **Boží řeč k Jozuovi** (Joz 1,1-9): Jozue se stává pokračovatelem a dokonavatelem úkolu, kterým byl na počátku CESTY pověřen Mojžíš. Proto slyší i stejná Boží zaslíbení a ujištění: BUDU S TEBOU (v. 5; srv. Ex 3,12; Dt 31,7-8). Toto ujištění o Boží věrnosti se má stát povoláním zdrojem odvahy plnit uložené poslání i zdrojem odpovědné věrnosti Božím ustanovením, Zákonu.

„Jako jsou v knihách Zákona zakotveny všechny rády pro život Izraele, tak v knize Jozue ustanovení o osídlení Zaslíbené země. Nemělo být náhodné, kde který kmen sídlí a kudy probíhají hranice s jeho sousedy. Každý rod a každý kmen má mít své svěřenství jako od Boha přikázané a svěřené. Na něm má pracovat a přijímat slíbené dary Hospodinova požehnání. Mojžíš byl lidským zjevovatelem zákonů platných pro všechny časy, Jozue zákonů o osídlení země.“ (M. Mrázek – Jozue, str. 1, samizdat)

– **Jozue** je název této biblické knihy i její ústřední postavy. Jméno je zároveň vyznáním: Hospodin je spása.

– **zvědové** jsou poslání, aby potají prošli zaslíbenou zem a především Jericho. Nemáme však před sebou historickou zprávu reportéra, ale vyznání pozdějšího vypravěče, který chce povzbudit

Izrael v období jeho nového formování. Řeč vyprávění tedy prozrazuje, že obsazování země neprobíhalo jako jednorázová záležitost a jako nelitostná svatá válka. V případě některých nepřátel jde spíše o ideové vítězství než o historický popis boje. Kenaanské náboženství a kultura stály v cestě izraelskému společenství – a Jericho je symbolem zdánlivé nadřazenosti a pevnosti kenaanského náboženství i vojenské moci a kulturní převahy.

– **Rachab:** narodil od zvědů, kteří zůstávají nejmenovaní, má Rachab jméno (R.– Nadutá nebo také Obzvláště otevřená). Už tím je naznačeno, že se máme soustředit na její jednání.

Ve vyprávění se překrývají dvě vrstvy – slyšíme příběh o „vykřičené ženě“, která ukryje izraelské vyzvědače a lstí jim umožní útek. Zároveň je ovšem zřejmé, že šlo o kněžku náboženského kultu plodnosti, k němuž patřily i rituály spojené se sexuálními úkony. Jako kněžka má poměrně velkou autoritu. Z tohoto pohledu pochopíme, proč se královi poslové spokojí s její odpovědí – je vlastně „věštbou“ o tom, kde vyzvědače hledat. Napětí mezi „stavovskou“, náboženskou a národnostní příslušností Rachab a jejím jednáním v tomto případě dostává ještě vyhraněnější podobu.

Z vyprávění je slyšet „výsměch víry“ adresovaný všem, kdo by chtěli brát osudově vážně kenaanskou kulturně-politickou skutečnost i kenaanské náboženství.

– **význam činu Rachab** – Rachab se svou řečí – vyznáním Hospodina – cele rozešla s jeriškými božstvy i s vlastním lidem (jehož byla „ideologickou“ představitelkou!). Její vyznání nese ovšem rysy skutečné víry: **uslyšela** o Hospodinových skutcích v Egyptě i na pouti do zaslíbené země – a **poznala**, že budoucnost patří Hospodinu, nikoli pohanství.

Její slova (v. 9-11) zároveň před zvědy (kteří se svým způsobem ocitli ve velmi směšné a nevyznavačské pozici) odkrývají skutečné duchovní rozpoložení Jericha: za sebestistou mocensko-pohanskou fasádou se skrývá strach, děs, prázdnota a faktická neživotnost: *v nikom nezůstal duch* (11). S touto zprávou se mohou izraelští zvědové navrátit k Jozuovi (viz v. 24). Ti, kteří už jednou ze strachu odmítli vstoupit do zaslíbené země, jsou pozváni k odhodlání a důvěře zpravodajstvím pohanské kněžky.

Rachab se však odvažuje ještě čehosi dalšího: ač národnostně a především nábožensky koření ve zcela jiném – neizraelském, ba protiizraelském prostředí – rozhoduje se úděl svůj a své rodiny spojit s příběhem Božího lidu (v. 12-13). Proto prosí o **spolehlivé** (nebo též **pravdivé**) znamení, že bude zachráněna před údělem zavržených.

– **šarlatový provázek** (v. 18-20) není pouze „tajný signál“ pro dobyvatele, ale „po izraelsku“ dosvědčuje Rachabě, že ona a její rodina mají místo v lidu, který putuje z otroctví do zaslíbené země. Šarlatová barva připomíná krvavé znamení nad vepřejí izraelských domů v Egyptě před Velkou nocí exodu, provázek je připomínkou jejího rozhodnutí umožnit zvědům záchranu.

– **tři dny** (třetí den – v. 16.22) – není pouze časový údaj, ale znamení pro očekávající víru: třetí den = den, kdy se ukáže. Třetího dne se ukázalo,

že Rachab zvědy nepodvedla, že její rozhodnutí je nezvratné.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

Rozchod Rachab s pohanstvím nebyl vychytralou kalkulací, včasným „převlečením nábožensko-ideového“ kabátu – ale projevem odvážné a nezajištěné, „abrahamovské“ víry, která se rozchází slovem i skutkem se svým pohanským prostředím. V tomto pohledu je potřeba vidět i její lest – ač je proti ozbrojené moci slabá, přece nepropadne panice, ale využívaje svého postavení, odvrátí nebezpečí, hrozící jejím hostům, svědkům Hospodinovým. Proto je Rachab – spolu s dalšími nonkonformními pohankami Tamar a Rút – jmenována v Ježíšově rodokmenu, proto ji zmiňuje i „katalog“ svědků víry (Žd 11,31)

– vyprávění Jz 2 je jedním z velice výmluvných příkladů hebrejského podání příběhu: cíl, ke kterému se míří, ve vyprávění „předbíhá“ předchozí děj. Nejprve se vytýčí horizont, k němuž příběh směřuje, potom se sleduje jeho průběh a naplňování – vnitřní struktura příběhu. Reflektuje se tak průběh děje, spějícího k určitému horizontu.

(Rachab nejprve zapře muže a pak je ukryje; nejprve spustí muže, pak se s nimi domlouvá, kam mají jít a jaké znamení má vyvěsit apod.) Vyprávěním-li dětem, je lépe uspořádat posloupnost vyprávění do našeho způsobu předávání příběhu.

– příběhy knihy Jozue se jeví jako neustálý dobovací boj. Mnohá jména neoznačují však konkrétní osoby, místa, národy, ale skrývají se za nimi především božstva tehdejší doby. Obsazení země není však možno líčit jako bezbolestný společenský proces. K válečným střetům docházelo. Jozue znamená totiž co Ježíš. Nelze je však ztotožnit. Jozuovský způsob dobývání země zaslíbené se zbraní v ruce je pro následovníky Kristovy nepřipustný. Království Boží nelze prosadit zbraněmi, lidskou mocí, vnucováním ideologie nebo likvidací jinak smýšlejících, ani pomocí pokřesťanství společnosti „seshora“

– skrze instituce (státní či církevní školní výukou, utvářením povinných osnov pro všechny – to je jen zdokonalení jozuovského přístupu, který má sklon k totalitnímu nároku). Všechny výroky a všechny metody v biblickém kánonu nejsou pro křesťany směrodatné – tak jako ani všechny obřadní předpisy pro nás nejsou směrodatné – s Kristem přišlo přehodnocení kultických předpisů (věci čisté a nečisté, svaté a nesváte). Podobně je tomu v oblasti nábožensko-politické. Jozuovské spoléhání na „svaté“ násilí, které se zaštiťuje vůlí Hospodinovou není pro křesťany přístupné. V biblickém kánonu se setkáváme také s příběhy, které nám ukazují, jak se něco dělat nemá, a jak stále chápeme Boží vůli po svém způsobu porozumění. Vyprávění o dobývání země nejsou návodem, jak vesti misii nebo dokonce svatou válku. Nicméně příběhy ukazují, že život víry Izraele, tedy zbožnost, tj. bohoslužebný i sociálně-politický rozměr života věřících nelze směřovat s některými typy zbožnosti, které – řečeno moderní terminologií – vykazují rysy konzumenství, nabádání k prosperitě za každou cenu. Naopak zase vidíme, že s některými typy pohanské zbožnosti Izrael mohl žít v poměrně shodě a respektování: Abraham přijímá požehnání od pohanského kněze Melchisedecha a Abraham mu dává desátek (Gn 14,17-24), Gabonitští jsou přijati do společenství Izraele, byť pomocí lsti (Joz 9), midjánský kněz Jitro radí Mojžíšovi – jak má organizovat Izrael (Ex 18,1-27) atd. Izrael nesršel přezíravosti vůči jinak smýšlejícím a věřícím. Přebíral si a upravoval mudroslovnou a náboženskou látku ke svému obrazu i v duchovní oblasti – tak o tom svědčí kniha Přísloví, ale i písně proroků nebo i některé žalmy. Zachovával si však svůj specifický pohled na skutečnosti života víry a nechtěl je vyměnit ani učinit výprodej ve prospěch „starověkého konzumentství“. Nepřebírejte zjednodušující pohled některých našich křesťanských předchůdců ve víře, kteří chápali Izrael

jako jedinečnou veličinu, nezávislou na všem pohanském a příkře odmítající všechny pohany – a uvědomme si, že takový přístup měli často křesťané, když mluvili o druhých s pohrdáním, jako o „pohanských psech“. Příběh ujišťuje, že žádná ideologie a říše zde nejsou navěky a že i mezi pohany jsou lidé, kteří s Izraelem sympatizují, a rozpoznávají to, co má budoucnost, a jejich původ není důvodem k pohrdání a odsudkům.

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

Obrázek s dětmi použijte po vyprávění.

Připravte si na hodinu z časopisů nebo novin obrázky představitelů jiných náboženství (arabů-muslimů, dalajlámy aj.) nebo si s sebou přineste alespoň knížku o jiných náboženstvích, podle níž by si je děti mohly nakreslit.

Obrázek také můžete dát dětem jako „domácí úkol“, aby si představitele jiného náboženství vyhledaly sami.

4. POMŮCKY:

Obrázek starověkého města; obrázek starověké kněžky; rodokmen nějaké královské či obyčejné rodiny; rodokmen z Matoušova evangelia.

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Otázka pro **mladší** školní věk:

Podle čeho si vybíráte vůdce party, kdo se obvykle stává vůdcem třídy?

Otázka pro **starší** školní věk:

Znáte někoho, kdo nebyl věřící od malička, ale přijal víru až jako starší či dospělý člověk? Co všechno takový člověk musel opustit nebo změnit ve svém životě?

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) osnova pro **mladší** školní věk:

I. Motivace

II. Jozue, nový vůdce Izraele, posílá zvědy

III. Ohrožení vyzvědači a zákrok Rachab

IV. Vyznání a žádost Rachab

V. Návrat a zpráva pro Jozua

- b) osnova pro **starší** školní věk:
I. Hospodin povzbuzuje Jozua k věrnosti a statečnosti II. Jozue vyzývá Izrael k vzájemné solidaritě III. Vyslání zvědů do Jericha IV. Rachab ukrývá nepřátelské zvědy V. Rachab posílá královny posly falešným směrem	VI. Rachab přiznává bezmoc Jericha a vyznává víru v Hospodina VII. Rachab žádá o milost pro celý dům, slib pro Rachab – domluvené znamení VIII. Zvědové utíkají v noci na horu a využívají tři dny asyly na posvátné hoře IX. Návrat a zpráva pro Jozua

VYPRÁVĚNÍ

I. KDYŽ TI SCHÁZÍ ODVAHA...

Když máte před sebou nějaký těžký úkol, co vám pomůže? Asi nepomůže, když vám bude někdo říkat: Nevím, nevím, jak tohle zvládneš. No, uvidíme... Anebo když někdo radí a říká: To já bych na tvém místě ...

Jozue má před sebou těžký úkol. Po Mojžíšově smrti byl postaven do čela Izraele. Jozuovým úkolem nyní je dovést lid do zaslíbené země. Nebudou to mít snadné. Nejprve musí přejít prudkou řeku Jordán. Ale ani pak to nebude žádná pohoda. Vstup do země střeží pyšné město Jericho. Rozhodně nemohou čekat, že jim zaslíbená země spadne do klína. Jak Jozue obstojí? Jak zvládnou nový způsob života Izraelci? Nepřízpusobí se tamějším pověrám? Nevysypou do odpadkového koše vše cenné, co se o svém Bohu na poušti dozvěděli?

Bůh vlévá Jozuovi novou odvalu. „Buď rozhodný a udatný. Já jsem s tebou.“ Jedině to může pomoci, když má člověk strach z velkého úkolu. A Bůh to opakuje znovu a znovu: „Neboj se. Buď rozhodný. Já jsem s tebou.“ Asi to Jozue hodně potřebuje. A my také. A tak: I když Bůh dává velké a těžké úkoly, vždycky k tomu dává i sílu a povzbuzení. Nikdy nechce člověka srazit, příliš zatížit. (On nezhasí doutnající knot, nedolomí, co je nalomené... známe to?)

II. U KNĚŽKY V JERICHU

V cestě do zaslíbené země stojí město Jericho s pevnými hradbami. Co se za těmi tlustými zdmi skrývá? Jaká je nálada ve městě? To mají zjistit dva zvědové, které Jozue posílá do Jericha. Bylo to nebezpečné poslání. Ale dojde tu k nečekaným věcem.

Oba muži přišli v noci a uchýlili se k jedné ženě, která měla obydlet v hradbách města, na místě strategicky důležitém. Právě tahle žena je pro lidi v Jerichu velmi důležitá. Jmenuje se Rachab a je to chrámová kněžka. Co si pod tím představit? Měla zajišťovat život a blahobyt v celém kraji. Obyvatelé města, kteří věřili na bohatství a rozkoš, ji velmi ctili.

V jejím domě jsou nyní oba zvědové. Co mohou od takovéhle osoby čekat? Dá se takové ženské věřit? Sotva. Právě ona je možná ze všech Jerišanů nejbezradnější případ! Ale aspoň snad u ní nikdo cizí zvědy hledat nebude!

III. VÍRA RACHAB

Žena však jedná zcela překvapivě. Když do jejího domu přijde hlídka, která po zvědech pátrá, schová cizince ve svém domě a vojákům řekne, že u ní ti muži sice byli, ale už jsou pryč. Zvědové jsou zahrabaní do pazdří a slyší, jak je ta žena pohotově zapírá a posílá hlídku na falešnou stopu.

Ještě než se zvědové uložili ke spánku, přišla Rachab za nimi a pověděla jim, proč to všechno dělá: „Slyšeli jsme o skutcích, které Hospodin činil, když vás vedl z Egypta. Jak vám dal vítězství i nad mnohem silnějšími protivníky. Padla na nás hrůza. Všichni v Jerichu z vás mají veliký strach. Bojí se, ztratili všechnu odvalu. A já vím, že Hospodin vám dal celou tuto zemi. On je mocnější než všichni naši bohové.“

Když to takhle Rachab říká, znamená to, že se rozchází se svým dosavadním pohanstvím i se vším, co dříve dělala. Už nevěří v bohatství a rozkoš. Pochopila, že celý jerišský způsob života byl veliký omyl a že je to nezachráněné. A hlavně: Poznala, že pravým Bohem je Hospodin, Bůh Izraele, ten Bůh naděje a Dárce všeho dobrého. Ráda by patřila k němu i k jeho lidu.

Nakonec Rachab řekla: „Slibte mi, až obsadíte naše město, že mne i mou rodinu ušetříte. Jako jsem prokázala milosrdenství já vám, tak je prokažte i vy mně.“

IV. VÍRA JAKO ZÁCHRANA

Oba muži vyslechnou její přání připojit se k Božímu lidu a slíbí jí to. Až bude město obsazováno, ať se všichni její blízcí shromáždí v jejím příbytku a budou zachráněni. Na důkaz své víry i na označení svého domu má Rachab vyvěsit z okna rudý provázek. To bude znamení jejich záchrany.

Zvláštní znamení. Snad to má připomínat poslední noc Izraelských v Egyptě, kdy je zachránila krev z beránka, natřená na veřejích jejich domů. A ten provázek mohl zas připomínat pomoc, kterou poskytne oběma zvědům, když je pak spustí po provaze z hradeb dolů. Navíc jim poradí, kde se mají v okolí města schovat, aby se mohli bezpečně vrátit. Jako se Rachab spolehla na jejich Boha, tak se oni spolehli na její lano a rady.

V. NÁVRAT DOMŮ

Po třech dnech se zvědové v pořádku vrátili k Jozuovi a vyprávěli mu o všem, co se jim přihodilo. Ze všeho nejdůležitější byla zpráva: „Hospodin nám tu zemi už dal. Všichni její obyvatelé před námi propadli zmatku.“

Hospodin, jejich Bůh, jim už tu zemi daroval. Jistě, budou muset také bojovat, ale oni tu zemi nedostanou pro své bojové schopnosti. Dostávají ji jako dar.

VI. BOŽÍ PŘEKVAPIVÉ JEDNÁNÍ

Mojžiš zemřel, putování po poušti skončilo. Nyní je v čele Jozue a před námi se otvírá země. Jaká to velká dějinná událost! A hleďte, právě v tomhle okamžiku nám Bible připomene postoj té pohanské Rachab, která podobně jako kdysi Abraham našla odvahu, rozešla se svou minulostí, připojila se k lidu Izraele a počínala si velmi statečně.

To jsou zázraky, které Bůh ve světě působí. Takoveto zázraky se dějí a my s nimi můžeme počítat! Člověk, o kterém si třeba myslíme kdovíco a pro kterého nemáme žádnou naději, nás může překvapit i zahanbit. Takový člověk se může svým nečekaným postojem a svou vírou vyznamenat stejně jako tehdy Rachab.

A Bible Rachab vyznamenala také. Když na začátku Nového zákona čteme Ježíšův rodokmen, nechybí tam její jméno. Je to zvláštní, rodokmen se obvykle sestavuje proto, aby lidé věděli, jak starý je jejich rod a jak slavné měli předky. A Pán Ježíš tam má i tuto ženu, která kdysi dávno byla pohankou a chrámovou nevěstkou k tomu. Bůh opravdu jedná podivuhodně!

MODLITBA

Bože, na tobě všechno závisí. A všechno je dar. Nedopusť, abychom zapomněli na vděčnost, nedopusť, aby se naše vztahy zaplevelily. Prosimé o naději pro druhé lidi. Někdy ji nemáme dost ani pro sebe. Děkujeme za všechny lidi, kteří kdy tebe vzali vážně. O některých jsme se do slechli, některé jsme osobně poznali. Moc ti za ně děkujeme. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Bůh nabídl svému lidu zaslíbenou zemi za dědictví – svěřenství; co jako dědictví nabízí nám?
- V jakých chvílích se člověku může zhroutit všechno, čemu až dosud věřil? Může se v takové chvíli poznat, co je spolehlivé a pevné a co ne?
- mají dnes lidé z církve strach, nebo jsou jim křesťané spíše pro smích? Setkáváte se s tím, že někdo z nekřesťanů vezme svědectví o Bohu vážně tak jako Rachab?

- V čem nám mohou být inspirací a povzbuzením lidé, kteří víru přijali až v dospělém věku?
- Máme právo narušit (či úplně zrušit) životní styl jiné kultury, jiné civilizace (viz dobývání Ameriky, potlačování a vyhubení Indiánů) ? Ve jménu čeho a s jakým cílem konali svoje výboje Evropané i jiné národy (např. Mongolci a pod.)?
- Jak se vytvářejí nové státy a hodnoty – pokojně, domluvou, stálým konzervováním již vytvořených, hospodářským tlakem, revolučním převratem, svržením vlády, rozrušením státní ideologie, nadekretováním nových zákonů, vytvořením nových institucí? Dovedeme to my lidé jinak než zbouráním starých hodnot a institucí? Proč nejsou některé hodnoty věčné, proč nejsou některé instituce věčné?
- Mají se vytvářet křesťanské instituce, křesťanské státy s křesťanskou ústavou? Pokoušeli se křesťané v minulosti o takové státy? Jak to dopadlo? Byla v nich větší spravedlnost? Jak se mají křesťané chovat vůči jiným kulturám, politickým silám? Co je to sametová změna poměrů?
- Znáte nenásilné přetváření společnosti?
- Jak si představujete náboženský a ideový tlak – dělali to křesťané?
- Bylo Ježíšovo vyčištění chrámu bezbolestnou záležitostí; akcí člověka, kterému došla trpělivost a podlehl zoufalství; jozuovsky násilným řešením – výzvou k boji; výjimkou, která potvrzuje pravidlo; akcí zaměřenou – kvůli vlastní slabosti a strachu – do vlastních řad; symbolickým gestem, které nikomu neukřivdilo; nespravedlivým útokem na pokojné chrámové úředníky; prorocky-bolestným činem, jehož dosah mnozí nechtěli vzít vážně?
- Jak se projevuje bezohlednost kulturně či nábožensky nadřazených lidí? – jaké znamení nás ujišťuje, že Hospodin nezklame naše očekávání?
- Chtěl Jozue založit království? Byl to jeho úkol od Hospodina? Co tedy bylo jeho úkolem – dobýt celý svět ve jménu Hospodinově?

VSTUP DO ZASLÍBENÉ ZEMĚ

Joz 3,1-17; 4,1-8; 5,1-3.10-12

VSTUPNÍ VERŠ

*Žalm 66,5-6 — Pojdte, pohleďte na Boží skutky, tím, co koná mezi lid-
skými syny, vzbuzuje bázeň. Moře obrátil v souš, řeku přešli suchou
nohou; radujme se tady z něho!*

LITURGICKÉ ČTENÍ

Joz 3,1-6

PÍSNĚ

*Dál přece nejdeme sami (S 39); Někdo mě vede za ruku (EZ 176, BTS
22, NP 148, S 210); Vzdejte Pánu slávu čest (EZ 136,1-3); Pane, dne-
šek je den chvály (S 246, S 36, EZ 442); Buď vůle tvá (S 21, NP 52)*

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **liturgická povaha** přechodu Jordánu: celá událost nese zřetelné rysy bohoslužebné slavnosti, snad jakéhosi procesí. Je to dáno tím, že Boží div záchranu „napříč vodou“ se tu vlastně opakuje pro generaci, která jej nezažila na počátku exodu. Instrukce před touto slavností připomínají, že nejde pouze o jednorázovou událost, uzavřenou nenávratně kdesi v minulosti. Zmínka o synech (4,6) i prokládané dovětky „až podnes“ (4,9.24 aj.) ukazují, že tváří v tvář této zvěsti jde o rozpominání na skutky záchranu a věrnosti Hospodinovy pro každou další generaci. Nikdo z lidu víry není od těchto skutků vzdálen v zásadě víc, než Izrael při vstupu do zaslíbené země.

– **tři dny** (3,2) – „třetí den“ je den Hospodinových skutků, **truhla smlouvy** v čele a na závěr zástupu (3,3.15; 4,11) hraje podobnou úlohu, jako sloup oblakový a ohnivý při přechodu Rudého moře. Symbolizuje Boží věrnou a podivuhodně záchrannou přítomnost. To, že se vše děje v režii Božích příkazů, i odstup, který má lid od truhly zachovat, brání ovšem chápat přítomnost a funkci truhly smlouvy magicky. Ne ona sama, donesená Izraelci na místo, otvírá průchod vodami, ale Hospodin,

jehož aktuální věrnost připomíná.

Ve schráně byly navíc uloženy desky Zákona – tedy ukazatele spolehlivého směru do zaslíbené země. I touto zvěstnou symboliku je možno připomenout: jestliže schránka a její obsah ukazují směr napříč Jordánem, je možno se touto cestou s důvěrou vydat.

– **obřizka** (5,3n) znamená obnovení smlouvy. K tomu patří (teo)logicky i rozpomínka na nedověru a selhání otců (v. 6). Lid se neocitl v zaslíbené zemi díky své vlastní vytrvalosti, ale zásluhou věrnosti jejich Boha. To se teď kajicně přiznává a vyznává.

O tento motiv můžete rozšířit vpravění pro starší školní věk.

– **pronárod** – tímto nábožensky poněkud diskvalifikujícím označením, je pojmenován Izrael, když přešel Jordán (3,17; 4,1). Můžeme tu slyšet sebekritické vyznání víry: ač nejsme v zásadě o nic lepší než (pro) národy kolem nás, přece nás Hospodin dovedl až do zaslíbené země a otevřel nám do ní přístup.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

Pamětní kameny nejsou „na památku“ v našem slova smyslu (kvůli vzpomínání na minulé časy), nýbrž značí a připomínají, že Boží věrnost (a tudíž věrnost Bohu) jsou stále živé a aktuální záležitosti.

Děti budou nejspíš vyžadovat, abyste zastavení Jordánu vysvětlili nějakou srozumitelnou příčinou (zával a pod). I když je to svůdné, snažte se tomu vyhnout a otevřeně řekněte, že se nejedná o přírodní úkaz, ale o čin záchran. „Logické“ vysvětlení lze najít pouze v řádu velikých skutků spásy: vlastně se tu opakuje projití vodou. Se staršími dětmi můžete přečíst Ž 114, kde je tato souvislost zcela zřejmá. Upozorněte též na bohoslužebnou organizaci celé události – i z toho je zřejmé, že se nejedná o událost, kterou by měly zaznamenávat učebnice dějepisu či senzacechtiví novináři, ale za kterou Boží lid chválí svého Pána při bohoslužbách.

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

Opět můžete buď od práce s obrázkem vyprávění začít, nebo jej zpracovat na závěr. V prvním případě vyzvete děti, aby do truhly napsaly příkázání, která si pamatují, a potom se jich ptejte, jakou roli asi v obrázku mají. Jako její osvětlení pak dětem příběh vyprávějte. Poté mohou obrázek dodělat (vystříhnout okraj vln na pravé straně, omalovat a přehnout tak, aby se vody zavíraly a otevíraly). V druhém případě poslouží obrázek na závěr jako opakování poselství příběhu.

Obrázek můžete také převést do divadla, které děti sehrají dospělým při návratu do shromáždění: Přineste si velkou krabici. Ptejte se děti, která příkázání si pamatují. Každé dítě napíše nebo nakreslí to příkázání, na které si vzpomnělo a vloží ho do krabice. Krabici potom děti přinesou do shromáždění, prochází s ní mezi lavicemi a ptají se dospělých, co v ní asi mají a proč. Popřípadě mohou mít další děti pruhy

modrého krepového papíru a předvádět vody okolo nosičů.

4. POMŮCKY:

Obrázek truhly smlouvy, řeky Jordánu či jakékoli rozvodněné řeky; obrázek symbolu Desatera – dvě desky, obrázky ze zpěvníku Svítá, ať děti najdou symboly, které připomínají VP.

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Co připomíná mamince a tatínkovi snubní prsten? (závazek věrnosti) Máme taková znamení i my? Měl je Izrael? (truhla smlouvy)

Stalo se vám někdy, že jste plnili nějaký dlouhodobý a namáhavý úkol – a když jste byli u cíle, nebyl čas na odpočinek, ale čekalo vás znovu něco podobného? Kdy to bylo? (sportovní turnaj, komplikované početní příklady, skládání složitých modelů a pod.)

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) osnova pro **mladší** školní věk:

- I. Motivace
- II. Jozuův příkaz k přípravě
- III. Schrána jde první
- IV. Dvanáct kamenů – pamětné znamení
- V. Div Boží zachraňující moci

b) osnova pro **starší** školní věk:

- I. Motivace
- II. Na konci a přece na začátku cesty
- III. Jozuův příkaz k přípravě
- IV. Slavnostní přechod Jordánu
- V. Pamětné znamení v Gilgálu
- VI. Obrázka – připomínka Boží věrnosti a lidské nedověry
- VII. Hod beránka – konec poutě pouští a začátek v zaslíbené zemi

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Snoubenci si při sňatku vyměňují prstýnky. Nosí je potom po celý život. Víte, co tyto prstýnky symbolizují? Především věrnost. Oba manželé nosí prsten na znamení, že slib věrnosti platí. My říkáme,

že Pán Bůh nám je také věrný. Máme nějaké znamení Boží věrnosti? Izraelci měli. Boží věrnost jim zpřítomňovala třeba truhla smlouvy Hospodinovy. Nesli ji celou dobu putování do země zaslíbené. Měli ji stále na očích a věděli, že jen díky Boží věrnosti přečkali všechny útrapy a přestáli všechny překážky, které je na cestě potkaly; že jen díky Boží věrnosti se dostali až na konec cesty pouští. Nyní se ocitli před řekou Jordán. Za ní už byla zaslíbená země.

II. NA KONCI A PŘECE NA ZAČÁTKU CESTY

Konečně byli u cíle. Končí jedna důležitá etapa jejich života. Po 40 letech na poušti začíná něco nového. Konečně budou mít svůj domov, svou zemi. To však nebude tak rychle. Při získání země je čekají nové úkoly a nové překážky. A přece Izraelci mají vědět, že ani v zemi zaslíbené nebudou sami. Hospodin bude jejich Bohem, zůstane jim věrný. I když už nebude padat mana z nebe a oni se od této chvíle budou živit svou prací a plody země.

Na konci dosavadní cesty a na novém začátku je o tom Pán Bůh znovu ujistí. Jak? Izraelci prožijí veliký div Boží záchrany a péče. A oni obojí budou potřebovat. Dosáhnout země zaslíbené totiž vůbec není jednoduché. Je tak blízko, a přece daleko. V cestě stojí překážka: řeka Jordán. Přes ni je třeba se dostat. Už jednou něco podobného Izraelci prožili, když prchali z Egypta. Hospodin tehdy rozpoltil vody moře a Izraelci mohli přejít na druhý břeh, zatímco Egyptané, kteří je pronásledovali, v moři utonuli. Po 40 letech putování to většina Izraelců znala už jen z vyprávění. Teď mohou znovu prožít podobný div záchrany jako jejich předkové. A tak Izraelci jako jeden šik stojí před vodami Jordánu. Nereptají, jako kdysi jejich otcové a dědové před vodami Rákosového moře, ale pozorně naslouchají Jozuovým rozkazům.

III. JOZUŮV PŘÍKAZ K PŘÍPRAVĚ

„Připravte se, posvěťte se, Hospodin zítra učiní před vašimi zraky veliký div. Vše ať je tak, jak Bůh řekl: nejprve půjde truhla smlouvy a kněží s ní vstoupí do Jordánu. V tu chvíli vytáhnete ze svého místa a půjdete v patričné vzdálenosti za truhlou. Nespustíte ji z očí.“ Tak se také stalo. Tři dny se Izraelci připravovali na tuto událost. Po třech dnech je správcové vyzvali, aby následovali průvod kněží. Truhlu nesměli z očí ztratit. To bylo velmi důležité. Zároveň však od ní měli udržet patričný odstup. Co to znamenalo? Jednak Izraelci měli stále vědět: Hospodin nás vede, on je uprostřed nás, živý Bůh, nemusíme se strachovat. Ale také: Není to

naše zásluha, že jsme došli až sem, ale je to dar od Hospodina, je to dílo jeho věrnosti a lásky.

Jít za truhlou ovšem bylo důležité i proto, aby Izrael věděl, kudy se brát. Jen ta cesta je správná, která jde v poslušnosti Božího zákona a příkázání. V truhle byly totiž desky Zákona, Desatero – směrovka ke svobodě. Pokud Izrael porušoval Desatero, opouštěl Hospodina a upadal znovu do otroctví. Mnohokrát to na své pouti zakusil. Pak se cítil opuštěn, vydán napospas nepřátelům, napospas modlářství. Propadal také malomyslnosti a strachu. Často se přesvědčil o tom, jak velice potřebuje, aby měl dobré vedení, aby ho měl Pán Bůh rád, aby mu odpustil, aby jej chránil. Truhla je tu znamením Boží přítomnosti a milosti. Následováním truhly vyjadřoval Izrael touhu naslouchat Božímu slovu, touhu dát se Pánem Bohem vést. Ne truhla sama o sobě má význam, ale živý Bůh. Ve spolehnutí na živého Boha může jít potom Izrael kamkoli. Třeba i do vod Jordánu.

IV. SLAVNOSTNÍ PŘECHOD JORDÁNU

To, co se u Jordánu odehrálo, byla událost důležitá pro víru a pro život celého Božího lidu. Když kněží s truhlou smlouvy vstoupili na pokraj řeky, dravý proud Jordánu se zastavil. Najednou tu byla cesta na druhou stranu. Po dně Jordánu. Kněží s truhlou došli až doprostřed koryta a tam zůstali stát, zatímco lid přecházel. A tak přecházelo bezpečně jedno pokolení za druhým. Když přešla všechna pokolení, vyšli z řeky i kněží s truhlou. A vody mohly opět téci. Takový div záchrany zakusili Izraelci na začátku vstupu do zaslíbené země.

V. PAMĚTNÉ ZNAMENÍ V GILGÁLU

Tato událost měla být pro všechna další pokolení ujištěním, že Hospodin je věrný a že při svém lidu konal a koná dílo záchrany stále. Proto Izraelci na rozkaz Jozua ustanovili z každého pokolení jednoho zástupce, aby vynesl z řečiště jeden kámen. Z těchto dvanácti kamenů tu pak Jozue postavil pomník Boží věrnosti. To místo se jmenuje Gilgál. Památník v Gilgál bude všem připomínat tento konkrétní čin, jak Pán Bůh dovedl svůj lid až do zaslíbené země a jak jej převedl i přes rozvodněný Jordán. Nebude to však jen vzpomínka na minulost. Tento památník má všem připomínat, že Pán Bůh je stále při díle, že je hotov pečovat o svůj lid a zachraňovat jej v každé době.

VI. OBŘÍZKA – PŘIPOMÍNKA BOŽÍ VĚRNOSTI A LIDSKÉ NEDOVĚRY

Ovšem ještě jedna událost se stala v Gilgál. Když se utábořili v nové zemi, byli izraelští muži obřezáni. To byla velká událost. Po celou dobu putování pouští totiž nebyl nikdo obřezán. Až teď. Obřizka byla novým potvrzením smlouvy s Hospodinem; bylo to znamení, že člověk patří Hospodinu. Obřizka byla odpovědí Božího lidu na Boží věrnost. Lid tak potvrdil smlouvu s Hospodinem. Každý jednotlivec nesl na sobě toto znamení, že je odhodlán žít v poslušnosti a ve věrnosti Hospodinu. Obřizka byla tím, čím je pro nás křest.

Gilgál znamená Odvalení. Hospodin totiž Jozuovi řekl: „Dnes jsem od vás odvalil egyptskou potupu.“ Co to znamenalo? Celých 40 let museli Izraelci putovat pouští kvůli neposlušnosti svých otců a dědů. Teprve až zemřela stará generace těch, kteří vyšli z Egypta, mohli Izraelci začít něco nového, mohli vstoupit do země zaslíbené. Na znamení nevěry nebyli obřezáni po celou dobu svého putování. Proto nyní tento název místa obřizky: Odvalení potupy.

VII. HOD BERÁNKA – KONEC PUTOVÁNÍ POUŠTÍ A ZAČÁTEK V ZASLÍBENÉ ZEMI

Vyprávění o vstupu do země zaslíbené nejlépe porozumíme, když v něm budeme vidět popis bohoslužeb. Izrael na konci cesty a na začátku nové životní etapy slaví bohoslužby. Každé bohoslužby mají svůj řád; tak i tyto. Izraelci slavili tyto slavnostní bohoslužby před dávnými věky, a přesto bychom v nich našli mnoho společných prvků s našimi bohoslužbami. Přítomnost truhly byla znamením Boží přítomnosti – místo truhly smlouvy máme v našich prostorách stůl Páně s Bibli. Následování truhly znamenalo následování Hospodina, odhodlání žít v poslušnosti Božích přikázání. My namísto toho posloucháme kázání, abychom věděli, jak žít. Obřizka byla znamením na celý život a bylo to jako náš křest.

Na konci bohoslužeb slavili Izraelci ještě hod beránka. Tím kdysi začalo jejich vyvedení z Egypta: jedli nekvašený chléb a beránka a pili omáčku z hořkých bylin. V tu velikou noc je Bůh zachránil a nyní je zachraňuje znovu. Jen díky Boží záchraně mohou žít. Podobně i my slavíme při bohoslužbách večeri Páně také jako div záchrany a spásy v Pánu Ježíši Kristu.

MODLITBA

Pane Bože, vždycky jsi vodil a opatroval svůj lid. Dával jsi mu zemi, v níž mohl bezpečně žít a tebe oslavovat. I nás, prosíme, provázej, buď

nám na blízku, buď živým Pánem uprostřed nás, abychom mohli jít za tebou, posilovat se, tebe oslavovat. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Jaké znamení či „předmět“ nám připomíná Boží věrnost a stálost?
- Stačí pouze vzpomínat na dílo minulých generací, nebo k tomu přidat taky něco vlastního a současného?
- Narazíme na památníky, které nám připomenou, že Boží a Kristovo dílo platí „až podnes“?
- Má nějaké slavnostní či správné shromáždění církve podobný charakter jako shromáždění Izraele u Jordánu? – jaká představa se dnes váže ke slovu pouť? Napadlo vás, že má svoje kořeny v putování do zaslíbené země?
- Je nutné, aby křesťané putovali do zaslíbené země – obnoví tím smlouvu Kristovu? Kdy se mluví o smlouvě v Novém zákoně? (ustanovení VP)
- Co nám nahrazuje obřizku a Hod beránka? Kdy takovou slavnost slavíme? Je to vázáno na určité místo? Jak?

PÁD JERICHA

Joz 6, 1-25

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 8-9 — Dobrořečte, národy, našemu Bohu, zvučně rozhlášte jeho chválu. Zachoval nás při životě, nedopustil, aby nám uklouzly nohy.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Joz 6, 12-20

PÍSNĚ

Jericho (NP 103, S 131); Neskládejte v mocných naději (1. a 2. sloka; NP 49, S 215); Když Bůh v své moci povstane (EZ 68); Připravujte cestu (NP 80, S 239)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TESTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **Jericho** – prastaré město z doby kamenné, postavené bez kovových nástrojů (před deseti tisíci lety), a přesto znamenitě opevněné. Leželo na jediné cestě, která od východu do nitra Palestiny vedla divokými skalami. Nebylo možné je minout, protože bylo vstupní branou do země. Lid, který přišel z pouště, neměl technické prostředky ani dostatek zkušeností, aby tuto pevnost mohl dobýt. V předpokládané době Jozuova příchodu (r. 1150 př. Kr.) však město již leželo v sutinách. Proto SZ nemluví o boji, ale předkládá celou událost jako liturgický text o vítězství nad modlářstvím. Jericho (= Měsícov) jako centrum lunárního kultu se stává především představitelem modlářství, tj. zbožnosti která usiluje o jiné pojetí náboženských a sociálních vztahů než věrnost Hospodínově smlouvě. Boj proti modlářstvím není projevem náboženské nesnášenlivosti, která vychází z prosazování monoteismu. Božstva pohanského polyteismu nebyla tolerantnější než Hospodin, žárlivě střežící čistotu víry. Pohanská božstva zavazovala své věrně stejně nesmlouvavě – některá i k oběti života (dětí i dospělých), k oběti majetku, ale vždy k dodržování určitých společenských a náboženských řádů. Varování před modlářstvím je varováním před určitými náboženskými praktikami (např.

věšteckými– poznávání vlivu kosmických a božských sil) a určitým životním stylem, který z daného náboženství vyplýval. Jde o modelové vysvětlení, že některé náboženské kultury, některé ideologie je zapotřebí odmítnout. Vypravěč příběhu o pádu Jericha pro své pozdější posluchače vysvětluje, že některé náboženské představy a systémy jsou po ideově stránce nebezpečné. Proto zde slyšíme pro nás těžko stravitelné výroky o odmítnutí a prokletí. Posluchač si má uvědomit, že jiná cesta než odmítnutí není. O spolehnutí na věštebné a magické praktiky vypráví úloha o Achánově krádeži (příští úloha). V Bibli máme takové obrazy, jako je zničení Jericha, aby bylo každému jasno, že náboženství automaticky nevedou k životu a dobrým životním hodnotám, ke spravedlnosti a důstojnosti člověka. Některá náboženství a některé náboženské praktiky zaslepují pro pochopení života jako služby a pomoci, a preferují určité kasty, skupiny nebo jedince. Vyprávění o rozhodování o tom, co je dobré a co je klaté (6,26) – posluchači se mají naučit rozlišovat. Lehký způsob dobytí Jericha tedy neznamená, že země padla Izraeli do klína a že nedocházelo k bojům. Tak jako patří Izraeli Jericho, tak mu bude patřit celá země, protože měsíční kult a jiné kenaanské kultury nevedou k životu, ale ke smrti.

– **strach** – obyvatelé se obávají Hospodinovy moci a zároveň mají strach i z Izraele (5,1; 6,1).

– **klaté město** (6,26) – Jericho není schopno reformace. Je představitelem všeho kennanského, celého Kennanu, proto je nikdo nevzkřísí k někdejší slávě. Nejde o předem sepsaný program pro jozuovské „mocné“ bojovníky, ale máme před sebou zpětný pohled a odsouzení náboženského systému, který „znemravňoval“. Pokud by se kniha Jozue stala „programem“ pro dnešní obyvatele palestinského území, a tedy rozkazem k vyvražďování a pogromům, pak by zneužívali textu, jehož záměrem je varování, nikoli výzva k vyvražďování.

– **schrána** – v ní spatřován trůn neviditelného, ale zároveň přítomného Hospodina. Sám Hospodin tedy obchází město, on sám je zbavuje moci a ochrany jerišských božstev. Sám je dobývá a získává svému lidu.

– **Rachab** – viz úloha „Před vstupem do zaslíbené země“. Její příběh ukazuje, že při dobývání země nejde jen o prosazení Boží moci a slávy, ale i o Boží milosrdenství pro ty, kdo opouští staré praktiky a připojí se bezvýhradně k Hospodinu a jeho lidu.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– pravděpodobně nám nehrozí riziko, že se necháme fascinovat násilím příběhu. Interpretace soustředěná na kultický význam příběhu nás však nesmí vést k dojmu, že vlastně o nic nešlo. V sázce byla Hospodinova důstojnost a svrchovanost (l. příkázání), proto i jakékoli nepatřičné ohledy k Jerichu by byly projevem nedůvěry Izraele ke svému Pánu.

– dětem nutno připomenout, že **náboženství Jericha**, jako reprezentanta kenaanského náboženství, vede nakonec ve svých důsledcích k nelidskosti (k obětování dětí, zbožnění krále, přehlížení práva sociálně slabších osob, k pověrečnému přesvědčení o působnosti různých duchů a démonů). Odmítnutí tohoto náboženství není důsledek ná-

boženské nesnášenlivosti Izraele, ale jeho zápasu o „ctění Boha v Duchu a pravdě“ (J 4,23). Dětem bychom měli připomenout, že pro Izrael – a Ježíš je také synem Izraele – např. Samařané – Samaritáni, tj. příslušníci jiných náboženství, jsou lidé, kteří jdou cestou, která ukazuje k životu (podobnosti o Samařanu – L 10,25-37). Podobně obyvatelstvo Ninive se kaje ochotněji než Izrael (kniha Jonášova). Žalmista se obrací na jiné národy, že i nad nimi se klene Hospodinovo milosrdenství (Ž 117, 2). Izrael se má modlit za blaho jiné země – Jr 29,7.

– **dobývání města pochodem a zpěvem** – nejedná se o kouzla ani o magii. Nic bychom nevyřešili tím, kdybychom si dnes vytvořili liturgickou slavnost „obcházení města za zvuku polnic“. Důležitá je víra, která spolehá na Hospodinovu přítomnost, a ta se projevuje vždy novým způsobem – „mnohokrát a mnohými způsoby“ (Žd 1,1).

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

Hodinu můžete začít rozhovorem o tom, co dětem připadá zlé a přitom nepřekonatelné. Při rozhovoru si to mohou hned nakreslit do obrázku. Potom se jich ptejte, zda vědí, proč to kreslily zrovna do hradeb Jericha. Společně pak můžete dát dohromady příběh o pádu Jericha a přitom zdůraznit, že to, co se jevilo nepřekonatelné, padlo, a jak a proč to padlo.

Obrázek lze opět zvětšit a dotvářet při rozhovoru společně. Velký obrázek je možné opět přinést do shromáždění a děti ho mohou pro dospělé stručně okomentovat.

4. POMŮCKY:

Dětem můžeme rozdat „hudební nástroje“ a za zpěvu chodit v zástupu dokola. Zazpívejte si např. spirituál – hudba může být mostem k druhým lidem, strhává a bourá bariéry mezi lidmi.

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Dostal jsi se někdy do pasti? Přístupová cesta se uzavřela, a nebylo kudy odejít. Stejně tak se po průchodu Izraele Jordán opět rozhučel a cesta do zaslíbené země vedla pouze přes Jericho. Město bylo branou do země, jinudy cesta nevedla.

Slyšeli jste ve škole o nějakém národě, který se bezmála pomátl a skoro všichni uvěřili svému vůdci? Uctívali ho bezmála jako boha a on jim sliboval moc, blahobyt na věčné časy. Skončilo to válčnou katastrofou – zahynuly miliony lidí. Vůdce se zastřelil. Vite, že dnes zase někteří lidé o něm sní a váží si ho? Co bychom měli říci takovým lidem? Máme k tomu mlčet?

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) osnova pro **mladší** školní věk:

- I. Motivace
- II. Jericho se uzavírá – obyvatelé města mají strach
- III. Izrael po sedm dní obchází hradby města
- IV. Sláva patří Hospodinu – radost z Hospodinovy přítomnosti
- V. Hradby padají

b) osnova pro **starší** školní věk:

- I. Motivace
- II. Jericho se uzavírá
- III. Jozue činí poslední přípravy
- IV. Izrael obchází sedm dní hradby města
- V. Sláva patří Hospodinu – radost z Hospodinovy přítomnosti
- VI. Hradby padají
- VII. Spřízněnci se připojují

VYPRÁVĚNÍ

I. ÚVOD

Obsazování zaslíbené země nebylo jednoduché. Hned od počátku se museli Izraelci vypořádat s nemalými problémy. Nejprve to byla rozvodněná řeka Jordán, kterou museli přejít, a nyní se ocitli před Jerichem. Jericho bylo prastaré město ještě z doby kamenné. Bylo sice postaveno bez kovových nástrojů, ale přesto mělo znamenité opevnění. Uvnitř se pyšnilo nádhernými stavbami. Bylo také dobře vyzbrojené, mělo vycvičenou armádu a důmyslné vojenské zařízení. Zdejší obyvatelé uctívali božstvo Měsíce. Město leželo na jediné cestě, která divokými skalami vedla od východu do nitra Palestiny. Vyhnout se mu nebylo možné. Taková překážka stála nyní před Izraelci.

II. JERICHO SE UZAVÍRÁ

A přece, když se obyvatelé města dozvěděli, že se blíží národ z pouště, dostali strach. Město se důkladně uzavřelo, nikdo nevycházel ani nevcházel. Kde byla najednou ta pýcha a sebejistota? K čemu byla armáda? K čemu bylo jejich náboženství? To pyšné město docela ztratilo odvahu. Pověst o Izraelcích a o činech Hospodinových se totiž donesla až sem. A tak městu nezbylo než spolehnout na to nejpevnější, co má: na hradby. Hradby je ochrání! Ty jsou zárukou, že do města nevnikne nepřítel a že město nebude dobyt. Mohutné hradby byly dvojitě a byly tři metry vysoké;

dominovala jim 8,5 metrů vysoká strážní věž. V hradbách se dalo bydlet, byly v nich vybudovány domy (vzpomeňte na Rachab, která zde žila). Pro tyto hradby bylo město považováno za nedobytné.

III. JOZUE ČINÍ POSLEDNÍ PŘÍPRAVY

Ale Izraelci se ani této překážky nezalekli. Byl s nimi přeci Hospodin. Převedl je přes Jordán. Nebylo důvodu mu nedůvěřovat. A tak Jozue připravuje lid na další krok. Na příkaz Hospodinův vše proběhne takto: Lid se seřadí a bude obcházet město. Nejprve půjdou ozbrojenci. Za nimi sedm kněží, kteří budou troubit na beraní rohy jako při slavnostech na znamení Hospodinovy přítomnosti. Potom půjdou kněží s truhlou smlouvy a za nimi mlčky ostatní lid. Každý den obejdou město jednou kolem dokola. Tak to budou dělat po 6 dní. Sedmého dne obejdou město sedmkrát a až zazní polnice, vyrazí lid mohutný válečný pokřik. V tu chvíli vydá Hospodin město do rukou Izraelců.

IV. IZRAEL OBCHÁZÍ HRADBY MĚSTA

Jak Jozue přikázal, tak se také stalo. Za časného jitra přinesli truhlu smlouvy, seřadili se a průvod vyrazil. Izraelci obešli město a vrátili se do tábora. Přenocovali a ráno vše znovu zopakovali. Tak to dělali po šest dní. Vše se odehrávalo v naprosté tichosti, bylo slyšet jen troubení kněží na beraní rohy.

V. SLÁVA PATŘÍ HOSPODINU – RADOST Z HOSPODINOVY PŘÍTOMNOSTI

To, co Izraelci dělali, nebylo válečné tažení, ale bohoslužebná slavnost. A už vůbec tu nebojoval lid, ale Hospodin. Boj Hospodinův je jiný nežli boj mezi národy a mezi lidmi. Pán Bůh nepotřebuje zbraně či válečné vozy. Pán Bůh potřebuje lid poslušný jeho nařízení. Ani tentokrát Izraelci nemudrovali, nevzpírali se, ale ve všem spolehli na Hospodina. Vypadalo to, jako by sám Hospodin obklíčil město a vzal je do svého vlastnictví. Izraelci věděli: tady nebojují vlastní silou a uměním, tady za ně bojuje Hospodin. Je to boj Hospodinův, je to jeho dílo. Jemu za to patří sláva a čest.

VI. HRADBY PADAJÍ

To, co Izraelci dělali, vzbudilo v obyvatelích Jericha paniku a hrůzu. Strach rostl. Nerozuměli takovému počínání. I jejich božstva byla najednou bezmocná. Trvalo to už šest dní a nic se nedělo; jenom to, co chtěl Hospodin. Napětí rostlo. Nastal sedmý den. Toho dne průvod obešel město šestkrát, vše v naprostém tichu. Až když

obcházel po sedmé, zazněl zvuk polnice a lid spustil válečný pokřik. V tu chvíli se mohutné hradby opevnění zhroutily a lid mohl vstoupit do města. To, nač obyvatelé Jericha spoléhali, leželo v rozvalinách; jejich poslední záchrana a naděje padla.

VII. SPŘÍZNĚNCI SE PŘIPOJUJÍ

Před Izraelci byl ovšem ještě jeden úkol. Všechno ve městě mělo být zničeno; jen zlato, stříbro a drahocenné předměty měly být přidány k Hospodinovu pokladu. Proč? Jericho představovalo pohanství a modlářství, s nímž se musel Izrael hned na počátku vstupu do země kenaanské jednoznačně vypořádat. Jsou věci, v nichž nelze dělat kompromisy. A to byl právě případ Jericha. Jericho reprezentovalo kenaanské náboženství, které ve svých důsledcích vedlo až k nelidskostem a krutostem. V tom kultu byly třeba obětovány děti; slabí lidé byli přehlíženi, právo překrucováno, všecko jejich jednání bylo plné pověry. Buď se s tím Izraelci radikálně rozejdou, nebo s tím budou žít a postupem doby se přizpůsobí. Když Izrael hned na začátku odmítne toto náboženství, není to znakem jeho nesnášenlivosti a netolerantnosti, ale jasným vyjádřením, že jedině s Hospodinem, v poslušnosti jeho přikázání je možno žít ve svobodě a v lidskosti. Kdyby Izraelci jen maličko přijali z kenaanského náboženství, byl by z nich ještě lid věrný Hospodinu? Proto se museli od kenaanského náboženství zcela oddělit. Proto také měli přísně zakázáno brát si z dobytých věcí jakoukoliv kořist. Vše muselo být vykonáno, jak nařídil Hospodin.

Výjimku tvořila Rachab, původně pohanská nevěstka, která na rozdíl od ostatních obyvatel města byla přijata do Izraele. Když ochránila zvědy, vedla ji k tomu víra v Hospodina. Tímto svým činem se rozešla s kenaanským pohanstvím a přihlásila se k vyznavačům Hospodinovým. Proto byla ona a její rodina nyní zachráněna, jak jí to zvědové slíbili, a mohly se připojit k Božímu lidu.

VIII. ZÁVĚR

Příběh o dobytí Jericha je modelovým příkladem. Tri důrazy bychom z něj mohli zaslechnout: 1. Umět důvěřovat Hospodinu, i když stojíme v životě před nelehkými úkoly a překážkami. Spoléhat na jeho moc a pomoc. 2. Se zlem nelze koketovat. Když slyšíme a víme o nějaké špatnosti, je třeba proti ní zaujmout jasný postoj. Není správné jen mlčky přihlížet. Se zlem je třeba se vypořádat, oddělit se od něj. 3. Pán Bůh tu ve světě působí skrze církve. A církve nemá v boji víry jiné zbraně nežli život v poslušnosti Božích přikázání – tedy v následování Pána Ježíše Krista – a hlas,

jímž zvěstuje Boží slovo. Tento hlas by měl znít jasně a zřetelně jako hlas polnice kněží, když obcházeli Jericho. Stejně jasně a srozumitelně má být slyšet slovo Boží.

MODLITBA

Pane Bože, děkujeme ti, že boříš hradby a překážky, které my svými vlastními silami nedokážeme zvládnout. Děkujeme ti, že nás vedeš a učíš, jak obstát v tomto životě. Prosíme o sílu k boji proti zlu a špatnosti, o věrnost a vytrvalost na cestě za tebou. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Je potřeba i dnes tak jednoznačných vyznavačských postojů, zápasů?
- Jaké má zde místo tolerance?
- Existují dnes také náboženství nebo ideologie, které člověka nevedou k životu, ale ke smrti, a které člověka znelidšťují, tzn. činí slepým vůči nemocným či jinak znevýhodněným?
- Co je to fanatismus, jak se projevuje fanatik?
- Co je to vyznání víry a jak se projevuje vyznavač J.K.?
- Byli učedníci nebo reformátoři také tak nesmlouvaví vůči druhým lidem, jako Izrael měl být nesmlouvavý vůči Jerichu?
- Co je na „dobývání“ Jericha tak strhující, že veškeré hradby a bariéry padají? Co chybí našemu svědectví, aby bylo také tak strhující?
- Jaký význam mají nevěřící lidé pro církve?
- Rachab se objevuje v Ježíšově rodokmenu (Mt 1) – tato žena pochybného původu má své místo mezi svědky, kteří ukazují k Ježíši Kristu.

AKÁNOVA KRÁDEŽ A JEJÍ DŮSLEDKY

Joz 7,1-26; 8,1-28

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 10 — Ano, zkoušel jsi nás, Bože, protřibil jsi nás, jako se tříbí stříbro.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Joz 7,1-6

PÍSNĚ

Jericho (NP 103, S 131); Synové Boží (S 381); Volný jsem (S 375); To já, ó Pane můj (S 333); Kdo na kolenou klečí (S 148); Odpusť (BTS 43); Všichni, kdo skládají (EZ 195); To jedno mějme stále na paměti (EZ 483)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TESTOVÍ SOUVISLOSTI:

– **Akán** se provinuje proti Hospodinu příkazu. Jeho zpronevěra dopadá na celé společenství Izraele. Boží lid je od počátku jedno **tělo**. Hříchy a poklesky jednotlivce nejsou nikdy jeho soukromou záležitostí. To si má Izrael velmi dobře uvědomit hned na počátku svého pobytu v zaslíbené zemi.

Současná diskuze o problému kolektivní viny zapominá na to, co SZ dobře ví, že vina jednotlivce ovlivňuje a postihuje společenství. Vina a hřích se nedají redukovat na soukromé sobectví, vždy dopadají na společenství, v němž člověk žije. Vina v tomto smyslu má kolektivní rozměr, proto proroci mluví o nešlechetnosti města Týru a Gázy (Am 1,6.9), nebo o zločinu Judy a Izraele, jak překládají moderní překladatelé (Am 2,4.6), proto z Desatera slyšíme varování, že Hospodin navštívuje nepravost otců na synech do třetího a čtvrtého pokolení – to není výraz Boží pomstychtivosti, ale poznání, že hřích zasahuje celé společenství, tedy otce, děti, vnuky i pravnučky. Akánova vina má dosah pro celý Izrael, není to jen jeho soukromé obohacování. Modelově se zde ukazuje, že porušení Božího požadavku **klatby** – tj. bezvýhradného odmítnutí, zničení všeho Bohu cizího –

má zlé následky a za Akána na to Izrael doplatí porážkou v boji a on sám a jeho rodina na to doplatí ztrátou života.

– **Aj** bylo zničeno podobně jako Jericho, dávno před příchodem Izraelců. Aj znamená v překladu trosky, sutiny. Jak ukazují archeologické průzkumy, město Aj nebylo znovu osídleno. Válečné události se zřejmě týkají dobývání města Bet-el (viz Bič, Palestina II, s.13n).

Po vykonaném soudu nad Akánem táhne lid na přímý Boží rozkaz znovu proti Aji. Tentokrát jde do boje se zaslíbením, že sám Hospodin dobude město, jehož úděl bude stejný jako úděl Jericha. Přece však je tu rozdíl: získané bohatství města nepropadá klatbě, je rozdáno lidu jako válečná kořist. Tento rozdíl není v textu vysvětlen. Je možné, že na kořist v Jerichu se máme dívat jako na „prvotiny“, které náležely Hospodinu. Jericho také symbolizovalo celý Kanaan a tu si měl lid uvědomit, že země je Hospodinova a lidu je svěřena do péče.

– **šineárský plášť, zlatý jazyk** – přivlastněné předměty dokládají, že Akánova vina nespočívá v ziskovosti a touze po hmotném zajištění. Plášť, sám o sobě drahocenný a skvostný, jak naznačuje hebrejské označení, je popsán jako „šineárský“. Není to

určení módního směru. Slovo Šineár bylo starým výrazem pro Babylónii a v Bibli se ho užívá k vyjádření babylónské náboženské a duchovní sféry. (Gn 11,2; Dá 1,2; Za 5,11). Lze tedy soudit, že „šineárský“ plášť byl součástí oděvu, užívaného při věštecko-magické praxi. Neobvyklé je označení zcizeného zlatého předmětu: jazyk'. Podle váhy (50 šekelů = asi 3/4kg) šlo o nevelký předmět, který také zřejmě sloužil k věsteckým účelům. Snad měl nahrazovat nebo zastupovat božská ústa při udílení orákula.

– porážka byla první, kterou Izrael při dobývání země zakusil. Následuje hrůza, zachvacující celý lid. Jozuův úpěnlivý modlitební zápas vyjadřuje krajní ohrožení lidu, kdyby byl Hospodinův plán s Izraelem v Kenaanu zmařen. Jozue se obává, že Izrael bude okolními národy vyhlazen, a tím bude zneuctěno i Hospodinovo jméno.

Hospodin v odpovědi na Jozuovy prosby odhaluje vinu Izraele: Porušení klatby přerušuje Hospodinův svazek s lidem. Má-li být narušený řád obnoven, musí být viník odstraněn ze společenství lidu. Měl být upálen se vším, co měl, s živým i mrtvým majetkem. Vinička odhalí Boží soud, zvláštní způsob posvátného losování. Je přítomen celý Izrael, který se musel předem očistit.

– **ukamenování:** „Akán a celá jeho rodina jsou ukamenováni – tak býval v Izraeli běžně prováděn trest smrti – a navíc jsou jejich těla ještě spálena, což byl nejpřísnější trest. Co propadlo klatbě, obětuje se Hospodinu jako celopal, jako oběť, která má být celá spálena, z níž nemá nic zůstat zachováno – a na obětiště se nahromadí kamení. Mohyla připomíná hrob a smrt, a tím zůstává pro budoucí pokolení vážnou výstrahu.“ (Jozue, Praha 1969 s. 46n, Kalich).

2. ÚSKALÍ TEXTU:

Výsledky zkoumání posledních let jsou jednomyslným přesvědčením, že biblický popis dobývání a osidlování zaslíbené země pochází z konečného

výsledku a předchozí události jsou tedy zjednodušené, zkrácené a jejich skutečný průběh už nedokážeme rozeznat. K některým upřesněním můžeme dojít srovnáním textů knih Jozue a Soudců.

– Překvapuje nepoměr mezi 3000 útočníky a 36 padlými. Druhý údaj lze pokládat za reálný (sr Sd 20,39). Naproti tomu u prvního je nejisté, zda se původně mluvilo o tisících (jako i často ve SZ). Jestliže proti Aji nastoupili muži tří rodů a padlo jich 36, byla to velká pohroma. Tisíce se snad dostaly do představ o válkách Izraele až ze snahy pozdější doby, kdy měly být dávné události náležitě zveličeny. Orientálec ani dnes nedává na vážky číselné údaje, jde-li o vyšší čísla.

Navíc může v tomto případě spolurozhodovat i snaha vypravěče, dát vyniknout svévolnému postupu Izraele, který spoléhá na sebe a ne na Hospodina.

– samostatná tradice v Sd 1,23-25 je vítaným doplňkem k Joz 8. Zdá se totiž, že dobytí vlastního města nestálo nijak v popředí zprávy knihy Joz, k tomu došlo až později akcí Josefovců. Záleželo především na zničení **svatyní**. Tím byli domorodci zbaveni pomoci svých božstev a Izrael uvarován pokoušení těmto božstvům sloužit. Shrnuto: dobývání Aje znamenalo dobývání a dobytí bét-elské svatyně. Tím se vysvětlí kolísání tradice, která střídavě zaměňovala jméno Aj a město, jako by nevěděla nebo si nebyla jista, jak to doopravdy bylo.

– smrt Akána a jeho rodiny – nejedná se jen o trest, který je typický jen pro SZ. Učedníci v jeruzalémském sboru byli také přesvědčeni, že mohou a mají tvrdě ztrestat svatokrádež (Sk 5,2).

I dnes má hřích jednotlivce či malé skupiny hrozivý dopad na celé společenství a trpí kvůli němu další. Díky oběti Ježíše Krista však již nejsme odsouzeni k smrti.

– věstecké nástroje pro nás dnes nemají tak velkou váhu a důležitost – jenom prostřednictvím pohádek, jako je

třeba o Harry Potterovi, lze tušit, o jaké záležitosti šlo. Religionisté (znalci náboženství starověkých i novověkých) nám potvrdí, že magie a věštba byly neodmyslitelnou částí každého důležitějšího rozhodnutí krále, soudu, i obyčejného člověka, zločecení zase bylo běžnou součástí každé mezinárodní smlouvy. Výroky proti věštebným praktikám nalezneme třeba u církevního otce Augustina (umírá 430).

– je zbytečné, abyste vyprávěli celou 8. kapitolu, protože nejde o historický popis obsazování země a dětem v katechetickém převyprávění není zapotřebí připomínat vše, co je ve vyprávění předloženo jako výstraha pro dospělé. Stačí proto, připomenete-li Hospodinův záměr (8,1) a výsledek – vítězství Izraele, které je zpečetěno postavením oltáře a napsáním, tedy vyhlášením směrnic Zákona, který je určen nejen pro muže, ženy a děti, ale i pro ty, kteří žili v Izraeli jako hosté (8,30-35), tedy připojte to, co je jádrem celého příběhu, a co by mělo být vyzdvíženo zejména pro nejmladší. Tedy to, že zákon je pro všechny: pro muže, ženy i děti, a dokonce pro ty, kteří původně k Izraeli nepatřili.

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

S obrázkem lze postupovat jako u předchozí úlohy: Začnete rozhovorem o důsledcích našeho jednání pro druhé a příběh vyprávíte jako osvětlení této zkušenosti.

Obrázek lze použít také po vyprávění jako domýšlení poselství příběhu do konkrétních situací.

4. POMŮCKY:

Ukázka starověkého kultického předmětu, totém, soudobý kultický předmět (odznak, vlajka klubu, uniforma...); obrázek mohyly, označení varování; doklad utrpení civilního obyvatelstva ve válce; listina lidských práv a svobod nebo podobný dokument (ústava).

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

– platí silniční značky jenom pro řidiče osobních a nákladních aut, nebo taky pro chodce a pro cyklisty, pro děti na kole? – chtěli byste mít zázračné sluchátko jako Mach a Šebestová nebo kouzelnou hůlku jako Harry Potter? K čemu by vám byla dobrá?

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** školní věk:

Vyprávění o provinění Akána a jeho čeledi můžete vynechat, vyprávějte pouze 8. kapitolu a zdůrazněte Boží záměr, vynechejte boj (8,2-29) a připojte původně nenavržený text 8,30-35.

I. Motivace

II. Boží záměr

III. Izrael obsadil Aj

IV. Postavení oltáře

V. Zákon platí pro všechny – pro muže, ženy, děti i přichozí

b) osnova pro **starší** školní věk:

Vyprávějte o Akánovi, vynechejte 8,2-29, doplňte vyprávění o text 8,30-35 (tj. neseznamujte děti s taktikou boje, a připomeňte raději otevřenost Izraele vůči všem – tj. i těm, kteří byli nábožensky podceňováni v jiných náboženstvích a někdy i v Izraeli: ženy, děti, cizinci; zvěstným záměrem knihy Jozue skutečně není „svatá válka“)

I. Motivace

II. Radost z dobytí země

III. Tažení proti Aj bez Boží pomoci

IV. Prohraná bitva

V. Jozue se modlí k Hospodinu

VI. Důvod porážky

VII. Boží soud – losování

VIII. Odhalení vinika

IX. Kultické předměty uprostřed Izraele

X. Potrestání neposlušnosti

XI. Dobytí města Aje

XII. Postavení oltáře

XIII. Zákon platí pro všechny – pro muže, ženy, děti i přichozí

VYPRÁVĚNÍ**I. SITUACE IZRAELE – O CO ŠLO?**

Hospodin vyvedl lid Izraele z otroctví. Vysvobozuje od zla. Nabízí svému lidu (také nám) svou pomoc. Ale ta pomoc je účinná jen tehdy, když i člověk sám to zlo odmítá, jinak tu Boží pomoc podkopává. Žít ve společenství s Bohem je možné jen naplno – když člověk odmítne všechno, za čím by se to zlo mohlo schovávat. A ono se schovává třeba za modlami. Proto je třeba je radikálně odmítnout, tzn. vytrhnout je i s kořeny. Šlo o to, aby náboženství Izraelců nebylo pohlceno pochlebováním Baalovi a jiným bůžkům, aby se nerozměnilo tak, že by to Boží lid hrál na obě strany, trochu s Hospodinem a trochu s modlami. A tak bylo třeba jakoukoli modloslužbu zakázat a všechno, co souviselo s cizími bohy, jasně vyloučit. Proto i to jednoznačné nařízení při dobývání Jericha, že vše z toho města musí být zničeno.

II. TAŽENÍ PROTI MĚSTU AJ BEZ BOŽÍ POMOCI

Izraelci měli radost z vítězství nad Jerichem. Vzpomínáte si na to, jak ho dobyli? A víte, jaké jim dal Jozue instrukce, co mají udělat s dobytými věcmi? Mohli si brát pro sebe nějakou kořist? Proč ne?

Dobyli Jericho a říkali si: Když nám to tak dobře jde, budeme hned pokračovat, frčíme dál. Jako další na řadě se jim jevilo město Aj. Jozue nečekal na Boží pokyn a poslal tam muže na výzvědy. Když se vrátili, hlásili, že to bude snadná práce: „Je jich tam málo, proč bys tam posílal všecken lid? Pár borců to zmákne!“ – Jozue tedy vydal příslušné rozkazy. A jak to dopadlo? Tu bitvu prohráli a padlo tam docela dost lidí – na to, kolik jich do bitvy poslali. A proč ji prohráli?

III. JOZUE SE MODLÍ K HOSPODINU

Jozue si uvědomil: Prohráli jsme proto, že s námi nebyl Hospodin. Spolu s izraelskými staršími padl na tvář před Hospodínovou schránou, házeli si prach na hlavu a leželi tak až do večera. Ve svém zoufalství začal Jozue Bohu vyčítat: „To jsi nás zavedl až sem, aby nás ti domorodci zahubili? Kéž bychom raději zůstali na druhé straně Jordánu! Co teď učiníš pro své veliké jméno? Ukážeš svou moc?“ Bylo to skutečné pokání? Neměli se raději ptát, proč s nimi Hospodin nebyl? Neměli místo výčitek Bohu raději hledat chybu u sebe? Každopádně jim však bylo hrozně líto, co se stalo.

IV. HOSPODINOVA ODPOVĚĎ

Hospodin Jozuovi řekl: „Vstaň! Viš, proč jste byli poraženi? Izrael zhřešil! Provinili jste se proti mé smlouvě, kradli jste, ponechali jste si, co mělo být zničeno.“ Tak to tedy bylo: Porušili zákon klatby. Nedodrželi pravidla hry, nebo spíš pravidla života, které jim dal Hospodin. Porušením klatby se podkopával vztah s Hospodinem.

Smlouva má vždycky dvě strany. I smlouva s Bohem. Když ji nedodržujeme nebo děláme něco, co se jí přičí, nemůžeme se divit, že se nám pak nedaří to, co se na smlouvě zakládá. I dnes je důležité hrát v životě fair play. Nesvádět na druhé lidi ani na Boha, za co si můžeme sami. I dnes je normální, že za něco zlého, co udělám já sám, to většinou odskáče někdo jiný. Důsledky zlých myšlenek (třeba nenávisti) a činů jdou často mnohem dál, než si to vůbec umíme představit.

Jak z toho ven? Jedině cestou opravdového pokání, jen tak lze řetězec zla přetrhnout. K pokání však patří nejen lítost, nýbrž i úsilí o nápravu. Zlo je třeba odstranit. Hospodin řekl: „Nemůžete obstát před nepřáтели, dokud to, co propadlo klatbě, ze svého středu neodstraníte.“

V. BOŽÍ SOUD – LOSOVÁNÍ A ODHALENÍ VINÍKA

Druhého dne ráno svolal tedy Jozue všechny lid, aby všichni společně činili pokání, aby si všichni uvědomili, jak těžký hřích na celé pospolitosti leží, a také aby zjistili, kdo se provinil a co se vlastně stalo.

Proto před Jozua předstupovaly kmeny, čeledi, domy i jednotliví muži, aby se přišlo na to, kdo to byl. Los, který padá postupně na stále užší jednotku společenství, je obrazem Božího soudu i výrazem Boží vševědčnosti, které nemůže žádná lidská lež ani vychytralost uniknout. Bůh nás zná lépe než my sami sebe. Je velký omyl něco předstírat, nalhávat sobě, druhým i Bohu, že něco je jinak než ve skutečnosti, že např. já v ničem nejedu apod.

Los padl na Akána z pokolení Judova. Přiznal, že se při obsazování Jericha dopustil rabování. Sbalil, co mu nepatřilo. Nějaký plášť a kus zlata. Nešlo však jen o to, že si Izraelci při společném obsazování země neměli sami pro sebe brát žádnou kořist. To, co ukradl, nebylo totiž jen pěkné oblečení nebo klenot, který by pak mohl prodat. Šlo o věci, kterých obyvatelé Jericha používali k modloslužbě. Akán si asi řekl: “Heleme se, to by se mohlo hodit. Co když ten Hospodin tady v té zemi nebude fungovat tak jako dosud? Kdoví, co bude dál. Co je doma, to se počítá.” Jenže tyhle věci, které jsou proti Hospodinu, jsou v Izraeli proklaté. To zname-

ná: co je Bohu cizí, to opravdu nepatří do nového života a je třeba to radikálně odmítnout. Nemůžeš obstát, nejen před nepřáteli, ale vůbec v životě, neodstraniš-li ze svého středu to, co se Hospodinu nelíbí.

VI. ODSTRANĚNÍ ZLA – POTRESTÁNÍ VINÍKA

Co bude dál? Pokání je víc než jen přijít na to, kde se stal průšvih. Pokání znamená neustále se očisťovat, vzdát se všeho, co do Božího království nepatří. Pro Izraelce to znamenalo odstranit ze svého středu toho, kdo jednal proti Bohu. Nešlo o to, že by Hospodin byl krvelačný a mstivý, že by chtěl za každou cenu trestat. Šlo o to rozhodně skoncovat s takovým přístupem, jaký měl Akán. Vždyť kvůli němu a kvůli jeho hříchu upadl do neštěstí celý Izrael! A tak byl on i se vším, co měl, ukamenován. Starý zákon není jen svědectví o slavných Hospodinových skutcích, ale i o hříších a chybách Božího lidu, a o jejich následcích.

VII. DOBYTÍ AJE, POSTAVENÍ OLTÁŘE A PŘIJETÍ ZÁKONA

Potom Hospodin Jozuovi přikázal, aby znovu vytáhli proti tomu městu. Izraelci šli a dobyli je. Byla to vlastně pohanská svatyně, centrum toho, co je proti Hospodinu, a ta musela být zničena, i když při tom teklo mnoho krve.

Pak Jozue izraelskému lidu znovu připomněl, proč a pro koho tam vlastně jsou, komu mají sloužit, jak, s kým a pro koho mají žít: pro toho, kdo je vyvedl z otroctví zla. Proto postavili Hospodinu oltář – z kamene, který nepracovávali železem (ze kterého měli zbraně); přinesli tam Hospodinu oběti zápalné (všechno ti patří, Hospodine) a pokojné (jen ty, Hospodine, jsi dárce míru a pokoje). A Jozue tam napsal na kameny Hospodinův Zákon a četl jej všemu lidu. Boží Zákon v Izraeli platí pro všechny bez rozdílu – pro muže, ženy i děti, a dokonce i pro ty, kteří původně k Izraeli nepatřili a připojili se k němu až později. V Izraeli nikdo nemá být vyloučen ze společného života podle Božího zákona, nikdo není vyšachován, protože Hospodin pamatuje na všechny.

MODLITBA

Hospodine, přiznáváme si a vyznáváme před tebou, jak často myslíme jen sami na sebe. Často si stěžujeme, jak doplácíme na to, za co mohou ti druzí, ale neptáme se, kde oni musí slíznout něco za nás. Ani nevíme, kde jsme všude nadělali paseku, komu jsme ublížili, koho zranili. Odpušť nám, prosíme. Děkujeme ti, že nás učíš žít jinak, hledat pokoj

a milosrdenství. Děkujeme ti za Ježíše Krista, za to, že s ním můžeme žít, i když jsme ve světě, který je stejně krutý jako ve Starém zákoně. Prosíme tě, pomáhej nám dělat to, co má smysl a co je dobré pro druhé. Pomáhej nám hledat to, co máme s druhými společné. Dej, ať nás vždycky nejvíc zajímá ne úspěch a bohatství, ale člověk, který je vedle nás. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- doplácíme na hloupost, vinu, zlobu druhých lidí?
Problém kolektivní viny: Bůh nás kolektivně netrestá, ale varuje, že naše provinění bude mít neblahé následky, které přivedíme i na své bližní. Týká se to každého sobectví, nepřátelství, každého porušení řádu, který v darované svobodě smíme přijmout nebo odmítnout.
- Následky nezodpovědnosti můžeme odstranit tím, že tedy budeme ctít a rozvíjet kolektivní odpovědnost. Co to představuje?
- Co víte o volbách komunálních, parlamentních? Myslíte si, že za své vládní představitele neseme všichni odpovědnost, když si je zvolíme? Jak to souvisí s kolektivní vinou a kolektivní odpovědností?
- Jaký byl Ježíšův přístup ke kamenování?
- Je trest smrti vyřešením viny podle Boží vůle?
- Dá se příběhem, jako je ten dnešní, zdůvodňovat trest smrti?
- Víte něco o vyhnání Němců, o árijských zákonech nebo o vyhnání Čechů ze Slovenska?
- Základní lidská a občanská práva deklarují právo na život; je to tak dobré?
- Znáte případ Salmana Rushdieho?

IZRAEL SE UJÍMÁ ZEMĚ ZASLÍBENÉ

Joz 9,1-27; 14,1-5; 20,1-9; 23,1-16; 24,1-30

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 2-3 — Kéž je nám Bůh milostiv a dá nám požehnání, kéž nad námi rozjasní svou tvář! Ať je známa na zemi tvá cesta, mezi všemi pronárody tvoje spása!

LITURGICKÉ ČTENÍ

Joz 24,14-18

PÍSNĚ

Jericho (NP 103, S 131); Tebe, Bože, chválíme (BTS 7; EZ 161); Pane, chválíme tě (BTS 49); Pánů Pán (S 237); Hleďte především (S 61); Všichni, kdo skládají (BTS 10, EZ 195); Bojujte, bojujte dál (S 17)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ

A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **smlouva s Gibeónany** – pověst o mohutném nástupu Izraele do zaslíbené země mobilizuje všechno pohanaské obyvatelstvo. Proto se celý Kenaan staví na odpor, aby společným úsilím zabránil cestě Božího lidu. Shromážděná moc, reprezentovaná koalici domorodých králů, je namířena proti Jozuovi, Izraeli a tedy proti samotnému Hospodinu. Pouze Gibeónané se chtějí dobrovolně poddat.

Není přesně zjištěno, kde staré město **Gibeón** leželo. Předpokládá se, že severovýchodně od Jeruzaléma. Šlo o významnou kenaanskou svatyni, kterou později Izrael převzal (1Pa 16,39) a postavil zde stánek Hospodinův (1Pa 21,29; 2Pa 1,3).

Gibeónané hledají možnost soužití s Izraelem. Izrael se ovšem neměl žádným způsobem bratřit s Kenaanci. Ohrožovali ho sváděním k modloslužbě. Měl je pokládat za propadlé Hospodinově klatbě (Dt 6,1-5). Jen jako národ, který nesídlí v Kenaanu, se mohli Gibeónané dovolávat možnosti smlouvy (sr Dt 20,10-18), tak zní ustanovení zákona. Nešlo o akci jednoho města, nýbrž svazu čtyř měst, jimž stál Gibeón v čele: Gibeónu, Kefiry, Beerótu

a Kirjat-jearímu. Jozue s nimi uzavře mírovou smlouvu a izraelští předáci ji zpečetí slavnostní přísahou.

– **lest** je však záhy prohlédnuta. Izraelci trpce litují, že se nepostavili pod Hospodinovu kontrolu. Gibeónané jsou nyní pod Boží ochranou. Přesto na nich ulpí pečeť kletby, stanou se otroky svatyně Hospodinovy.

– **přísaha** jednou vyslovená je neodvolatelná a zavazuje. Izraelci sice vědí, že jsou oklamáni, ale kvůli přísaze nemohou smlouvu zrušit. Mohou ji však poněkud upravit.

– **útočištná města**: jejich zřízením se Izrael zásadně odlišil od svého okolí. Izrael tak přetnul řetěz lidské mstivosti. „Krevní msta, ve starém Orientě všeobecně rozšířená, se objevuje i v Izraeli již v jeho nomádkém, pouštním období. Krev příbuzného musí být pomstěna. Vraždu měl splatit vraždou nejbližší příbuzný. Byl označován jako go'el, tj. zastánce, až i vykupitel. Historicky je existence útočištných měst prokázána až v době Šalomounově (sr. 1Kr 1,50; 2,26.2n). Svaté právo utěci se do azylu je ovšem mnohem starší. Útočištná města v podstatě navazují na právo azylu v jednotlivých svatyních. Útočištná města byla posvátnou institucí, která již svou pouhou exis-

tenci dokládá vážnou snahu Izraele postavit život jedince i společnosti cele pod Boží zákon.“ (Jozue, Praha 1969, Kalich str.94)

– **sloužit jiným bohům:** ve starověku bylo běžnou praxí přijímat a uctívat božstva té země, do které člověk přišel. Izrael má tuto praxi zásadně zrušit. Hospodin, který je vysvobodil z Egypta a vedl pouští, bude jejich Bohem i v zaslíbené zemi. Zřeknout se Hospodina znamená zřeknout se dárce svobody i zaslíbené země. Služba bohům představuje určitý druh zbožnosti.

– **zákaz sňatků s Kenaanci** není z důvodů národnostních nebo rasových. V tomto smyslu nejsou nadřazenou rasou, která by se neměla směšovat s druhými. Jde o varování, aby nepodlehli kenaanské rodinné výchově, kenaanským společenským zvykům a především jejich náboženství.

– **svatost lidu** se projevuje tím, že zůstane bezvýhradně věrný, že miluje Hospodina celým srdcem a celou duší“ (23,14).

– **služba Hospodinu:** K ctění Hospodina náleží vyznání a připomínka Božích činů (24,1-15.16-18). To je minulost, která nás pojí dohromady, nejen naše vzpomínky na dětství a společné zážitky s kamarády. Předpokladem služby Hospodinu je to, že Bůh je věrný smlouvě. Z jeho věrnosti my máme žít svobodně a věřit. V Ježíši Kristu byla smlouva obnovena. Služba se projevuje chvalami i ve vytváření mezilidských vztahů.

– **kámen – svědek:** tak jako mohyla Akánova hrobu byla pro Izrael varovným znamením (viz úloha Pád Jericha), tak je kámen v Sichemu připomínkou smlouvy. Je svědkem, je symbolem, který promlouvá k přítomnosti, jako např. křesťanům symbol kalicha nebo kříže.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

Samo biblické podání, které bylo sepsáno až mnohem později, ví, že původní domorodci žili mezi Izraelem nerušeně dál (sr 15,63; 16,10; 17,12 a j.), a to nejen ti, kteří se k němu připojili jako Rachab a její dům (6,25). Pravdou taky je, že se mnozí z nich stali lidu

osidlem modlářství a zpronevěry Hospodinu. (Sd 3,1-7). – Trvalo to zhruba dvě stě let, několik generací, než mohli Izraelci utvořit v Palestině vlastní stát. Nakonec však přece jen došlo k tomu, že Izrael zemi dostal. Z hlediska tohoto konečného výsledku se pak utvářela zpráva o „obsazení země“ Izraelem. Kniha Jozue to líčí tak, jako by celek izraelských kmenů překročil k obsazení země směrem od Moábu po překročení Jordánu a dobytí Jericha, a po veliké bitvě u Gibeónu (kap.10) se zmocnil celého jihu, po veliké bitvě u vod gerómských (kap.11) celého severu země. Kniha pak vypravuje, jak Jozue rozdělil celou zemi jednotlivým pokolením (kap.13-21) a končí řečí, v níž se Jozue s napomenutím obrací na celý Izrael. Nakonec je uzavřena smlouva v Šekemu (Sichem). To je jeden z nejdůležitějších závěrů ve SZ. Kromě knihy Jozue existuje ve SZ ještě další zobrazení, jak se Izraelité ujali země, totiž první kapitola knihy Soudců. Je to líčení velmi zkrácené a zcela zlomkovité. Zní jako výtah ze zprávy, která kdysi musela existovat v mnohem širší a obsáhlejší podobě. Srovná-li někdo tento nástin v první kapitole Soudců s líčením v knize Jozue, musí nutně konstatovat, že zní velice rozdílně. Zde se nepostupuje od úspěchu k úspěchu, dobývání země pokračuje jen velmi namáhavě a s mnoha neúspěchy.

– dětem nesmíme výlučnost Izraele zredukovat např. pouze na Jozuovo varování před sňatky s Kenaanci. Jde totiž o celoživotní zaměření. Izrael byl otevřený vůči těm, kdo přicházeli do jeho společenství z venčí a přiznali se k Hospodinu.

– mladším dětem nepřipadne jako obtížné, má-li se Izrael rozhodnout pro nebo proti Hospodinu. Obtížnost a konfliktnost existenciálních rozhodnutí dítě jen tuší. I ono prožívá konfliktnost a obtížnost svého života, ale v jiných rozměrech. Změna životní orientace pro ně není ještě takovým problémem, spíše chápe spravedlivé a nespravedlivé jednání, vděčnost a nevděčnost. Při

vyprávění je možno zdůraznit motivy, že v rozhodování lidu hrála roli vděčnost a nevděčnost Hospodinu.

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

Jedny puzzle si můžete předem připravit sami podle biblických textů (k službě Bohu nejde: msta, pohanské-pověrečné zvyky...; a jde: poskytnutí azylu, připomínání toho, co pro nás Bůh udělal...) a začít hodinu tím, že si je s dětmi zahrajete.

Starší děti si mohou texty v Bibli sami přečíst a puzzle si samostatně připravit (domalovat, vystříhnout). Pak je můžete dát ode všech dětí dohromady a společně „roztřídit“.

Mladší děti si je mohou dokreslit podle vašeho vyprávění.

Puzzle mohou děti dokreslovat nejen podle vyprávění – mohou vymýšlet i další příklady toho, co k víře jde a nejde. Pokud si puzzle zvětšíte a s dětmi domalujete, můžete na závěr dospělým ve shromáždění dát „roztřídit“, co k sobě jde a co ne. Pokud chcete, aby si děti napsaly na kámen svůj křestní text, požádejte je nebo jejich rodiče předem, aby si ho zjistily a přinesly.

Sliby a křestní texty můžete také napsat na skutečné kameny a ty pak vzít do shromáždění, aby je děti ukázaly dospělým a řekly, jaký mají podle vyprávění význam.

4. POMŮCKY:

Mapa Palestiny s rozdělením země; obrázek staré svatyně; doklady archeologických výzkumů; doklad o smlouvě

(křestní, oddací list ap.); symboly řemesel, měst; symboly církvi, náboženství.

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Slibujete hodně svým rodičům, že budete hodní, že budete poslouchat, když chcete dosáhnout toho, aby vám koupili něco pěkného k narozeninám nebo k Vánocům? Je lehké rodičům něco naslibovat, vyžrát nad nimi?

Musí mít fotbalové družstvo nějakou domluvenou taktiku, aby vyhrálo? Lze dobrou taktikou překonat silnějšího soupeře?

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) osnova pro **mladší** školní věk:

- I. Motivace
- II. Izrael začíná obsazovat zemi
- III. Lest Gibeónských
- IV. Izrael s nimi uzavírá smlouvu
- V. Obsazení a rozdělení země
- VI. Jozuova řeč k lidu
- VII. Izrael chce sloužit Hospodinu

b) osnova pro **starší** školní věk:

- I. Motivace
- II. Izrael přišel do země, v níž žili pohané
- III. Odpor domorodého obyvatelstva
- IV. Obavy a lest Gibeónských
- V. Izrael s nimi uzavírá smlouvu
- VI. Odhalení lsti a obavy z následků smlouvy
- VII. Rozdělení země
- VIII. Útočištná města a jejich význam
- IX. Jozuovy výstražky a napomenutí
- X. Obnova smlouvy s Hospodinem
- XI. Izrael chce sloužit Hospodinu

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Stalo se vám někdy, že jste potřebovali, aby vás rodiče někam pustili nebo vám koupili něco, co jste se moc přáli, a tak jste jim něco slíbili, i když jste věděli, že to asi nesplníte? Slíbili jste někdy někomu něco, o čem jste věděli, že to nesplníte, třeba jen proto, abyste už od toho člověka měli pokoj? Znáte úsloví “Slibem nezarmoutíš”? Je lehké na druhého (třeba na rodiče) vyžrát tím, že jim něco naslibujete?

II. IZRAEL PŘIŠEL DO ZEMĚ, V NÍŽ ŽILI POHANÉ

Izrael dostal od Hospodina zaslíbenou zemi. Měl se tam usadit. A měl tam žít s Hospodinem a podle jeho Zákona, aby i okolní národy poznaly, že to stojí za to. Žít s Hospodinem znamená podřídit mu celý svůj život. Hospodin nás chce celé, nechce z nás jenom kousek, chce celé naše srdce, celou naši bytost. Touží po tom, abychom mu byli věrní vždycky, za všech okolností, i když se přestěhujeme do jiné země. A to byl pro lidi ve starověku nezvyk: normálně se přejímalo náboženství země, kam lidé přišli; Izraelci však měli naopak přinést víru v Hospodina i tam, kde ho dosud nikdo nevyznával. S místními kmeny také nesměli Izraelci uzavírat žádnou smlouvu. To proto, aby spolu s nimi nezačali uctívat jejich bohy a bůžky. (S národy, které žily mimo Palestinu, však Izraelci uzavřít smlouvu směli.)

III. ODPOR DOMORODÉHO OBYVATELSTVA

To se pochopitelně národům kolem Izraele nelíbilo. Izraelci však pronikali stále dál, obsazovali další města, a navíc bořili svatyně místních bohů. Obyvatelé Kenaanu se jim stavěli na odpor, ale marně. Izrael sice nebyl silnější než jeho protivníci, ale přece jejich území postupně získával. Někdy to bylo těžké, jindy snadnější. Izraelci vyznávali, že jim k těm vítězstvím pomohl Hospodin. To tušili i ti Kenaanci, a proto se Izraelců báli.

IV. OBAVY A LEST GIBEÓNSKÝCH

Mezi nimi byli také obyvatelé Gibeónu a ještě dalších tří měst. Chtěli žít v míru, nechtěli s Izraelem bojovat (asi se báli, že by prohráli). A tak se rozhodli uzavřít s Izraelci mírovou smlouvu. Možná věděli, že Izrael směl podle Zákona uzavřít mírovou smlouvu jen s těmi národy, které nežily v Kenaanu. – A tak ti Gibeónští přišli jako poslové míru a předstírali, že jsou zdaleka. Vzali si na sebe staré, odřené pláště a tvrdili, že byly nové, když se vydávali na cestu. Stejně tomu bylo i se sandály a s měchy na víno, které byly už také staré a zpuchřelé, a oni tvrdili, že byly nové a pěkné, když vycházeli ze své země. A také chleba, který byl vyschlý a rozdrobený, byl prý ještě teplý, když vyráželi.

V. IZRAEL S NIMI UZAVÍRÁ SMLOUVU

Izraelci jim uvěřili a uzavřeli s nimi smlouvu. Víte, jak taková smlouva vypadá? Na začátku jsou tam hlavní údaje o obou stranách. Pak se tam napíše, na čem se dohodli a od kdy do kdy to platí. Nakonec to obě strany potvrdí. Dnes podpisem, tehdy nejspíš stačil ústní slib.

A tak se Izraelci zavázali, že i kdyby dobyli a obsadili všechna ostatní města, Gibeónské nechají na pokoji. Izraelští předáci to potvrdili přísahou. Přisahali to samému Hospodinu.

VI. ODHALENÍ LSTI A OBAVY Z NÁSLEDKŮ SMLOUVY

Izraelci netušili, že je Gibeónští podvedli. To se ukázalo o tři dny později, když Izraelci táhli dál a přišli k jejich městům. Chtěli je dobývat – ale nemohli. Smlouva už byla uzavřena.

Když to Izraelci zjistili, začali reptat. „Podvedli nás, neřikali o sobě pravdu, smlouva je neplatná.“ Skutečně, je to tak: Jestli některá strana o sobě prohlásí něco, co není pravda, pak je ta smlouva neplatná. Jenže tentokrát v tom byl háček, a to hned dvoji: Izraelci potvrdili svůj slib přísahou samému Hospodinu. A navíc to nebylo v pořádku ani vůči Hospodinu: tím, že uzavřeli smlouvu s obyvateli Kenaanu, přestoupili Boží Zákon. A přitom se předtím, než tu smlouvu podepsali, Hospodina nezeptali, jestli je to tak dobře. Byl to průšvih, ale už z něj nemohli ven, zpátky se to vzít nedalo.

Co myslíte: Máme dodržet slib, i když zjistíme, že nás někdo přelstil? Máme hrát fair, i když druhý fair nehraje? Hospodin nám pomáhá hledat řešení i těch situací, do kterých jsme se sami navezli. – Jozue a izraelští předáci to vyřešili takto: Smlouvu s Gibeónany skutečně dodrželi a přísahu neporušili, ale zavázali je k doživotní službě: budou pracovat u chrámu, budou pro Izraelce čerpat vodu a sekat dříví.

VII. ROZDĚLENÍ ZEMĚ

Bible pak vypráví, jak Jozue rozdělil kenaanskou zemi mezi jednotlivá pokolení. Izraelských kmenů bylo dvanáct, tak jako bylo dvanáct Jákobových synů. Josefův kmen však tvořila dvě pokolení, a tak dostali o jeden díl víc. Zato pokolení Lévi nedostalo žádné území. Víte proč? Co bylo jejich úkolem a posláním? Celoživotní služba v chrámu, služba Hospodinu i lidem. V takové službě se člověk nemá ohlížet na to, co má nebo nemá. A také jde o to, aby s tím majetkem neměl moc starostí a aby mohl každý den poznávat, že se o něj Hospodin stará.

VIII. ÚTOČIŠTNÁ MĚSTA A JEJICH VÝZNAM

Hospodin pak Jozuovi přikázal, aby ve své zemi určili šest měst, ve kterých by ohrožení lidé mohli najít azyl. Víte, co to je azyl? Kdo žádá o azyl? Lidé, kteří musejí z nějaké země utéct, aby je tam nezabili. Nebo možná znáte tzv. azylové domy pro matky s dětmi?

Kdo tam dočasně bydlí, proč? – Na světě funguje azyl už odedávna: možnost úkrytu pro někoho, kdo byl pronásledován. Většinou v nějaké svatyni. Ve středověku to bylo v některých kostelech.

Podobnému účelu budou sloužit i útočištná města v Izraeli. Tam se takoví utečenci mohli volně pohybovat až do doby, než byla jejich záležitost spravedlivě vyřešena. Byli to třeba lidé, kteří někoho nechtěně zabili. U sousedních národů to fungovalo tak, že když někdo někoho zabil, a bylo jedno, jak se to stalo, nejbližší příbuzný zabitého to musel oplatit – zabít toho, který zabil (někde dokonce i jeho příbuzné). Říká se tomu krevní msta. A právě v tom se bude Izrael zásadně odlišovat od svého okolí: nebude tu bezhlavá krevní msta, ale spravedlnost. V Izraeli se přetrnul řetěz lidské mstivosti.

IX. JOZUOVY VÝSTRAHY A NAPOMENUTÍ

Když Jozue zestárl a tušil, že jeho život je u konce, chtěl ještě jednou připomenout Izraelcům to nejdůležitější: aby nepřestali být věrní Hospodinu. Věděl, že je těžké nepodlehnout kenaanskému náboženství, už proto, že je jednoduché a velmi lákavé. Proto svolal Izraelce a varoval je, aby se nesžívali s původními obyvateli Kenaanu. Dokonce jim řekl, že by se s nimi jejich synové neměli ženit a že by své dcery neměli dávat Kenaancům. Ne proto, že by snad Izraelci byli nějakou nadřazenou rasou. Nešlo o národ ani o čistotu rasy. Šlo o viru, která by tím byla ohrožena. Izrael byl otevřený pro všechny, kdo přicházeli do jeho společenství zvenčí a přiznali se k Hospodinu. Ze všeho nejdůležitější však bylo neopustit Hospodina, pravého Pána života.

X. OBNOVA SMLOUVY S HOSPODINEM

A tak jim Jozue znovu opakoval, jak si je Hospodin vypiplal, jak si povolal Abrahama, jak pomáhal ostatním praotcům, jak je vyvedl z egyptského otroctví, jak je mnohokrát zachránil od hladu i od nepřátel, jak je provedl pouští a přivedl až do zaslíbené země. Připomněl jim, jak je Bůh je věrný – té smlouvě, kterou se svým lidem uzavřel. Díky jeho věrnosti můžeme i my svobodně žít a věřit.

Svou dlouhou řeč uzavřel slovy: Vyvolte si, komu chcete sloužit: Hospodinu, či modlám? Izraelci se rozhodli pro Hospodina. UVědomili, co všechno v něm mají a jaká by to byla hloupost ho opustit. Slavnostně slíbili, že budou Hospodinu věrní a že budou žít tak, jak si to on přeje. Na památku toho slibu tam pod jedním stromem Jozue postavil památný kámen.

Tuto vzácnou smlouvu o Boží věrnosti s námi obnovuje Pán Ježíš Kristus. Potvrdil ji svou vlastní obětí. V něm nám Bůh jako

zaslíbenou zemi otevřel celý svět, kde můžeme žít se všemi lidmi v pokoji, i když třeba věří nebo i žijí jinak než my. O svou víru se nemusíme bát, stačí se přimknout k Ježíši, tak jako se tehdy Izraelci přimkli k Hospodinu.

MODLITBA

Dobrý Bože, děkujeme ti za krásný svět, který jsi nám dal, za lidi, které můžeme mít rádi, za víru, která nám v životě pomáhá, za lásku, kterou si můžeme dávat, a za naději, kterou nám můžeš dát jen ty sám, která je v tobě, protože ty jsi nám věrný, víc než my tobě. Pomoz nám, abychom se k tobě přimkli, jako dítě ke svému tátovi nebo k mámě, a byli vděční, že s tebou můžeme žít. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Znáte nějaké druhy smluv? Co se děje, když se smlouva poruší?
- Dá se zařídit, aby všichni lidé měli přibližně stejné životní podmínky? Jaké jsou rozdíly v životním stylu např. Afriče a ve Skandinávii?
- Co v naší společnosti brání tomu, aby lidé brali odplatu za zločin sami do vlastních rukou? Víte, co je to lynč?
- Proč měli někteří lidé strach z Izraele? Měli někdy domorodí lidé strach z křesťanů, kteří přišli na jejich území? Jsme hrdí na takové období církve? Máme si je připomínat, tak jako si Izrael připomínal období obsazování země?
- Co je to pokuta? Za co člověk dostává pokutu?
- Je rozdíl mezi lstí, podvodem, šikovně zvolenou taktikou? Může být za určitých okolností lest něčím, co lze tolerovat? Chtěli Gibeoňané zlikvidovat Izrael, nebo se pokusili bránit regulérním způsobem? Měli Izraelci právo silnějšího na své straně?
- Byli Izraelci vždy jen útočníky? Nevzpomínali na onu starou dobu lidé také jiným způsobem (kniha Soudců)?
- Co znamená úsloví sliby-chyby? Máme dodržet slib, i když zjistíme, že nás někdo přelstil?
- Fungují dnes pro někoho kostely, města, země jako záchrana před nespravedlivým pronásledováním?
- Potřebuje naše společnost tzv. azylové domy? Je to něco jiného než azylová města v Izraeli?
- Co je smysl pro fair-play?
- Myslíte, že my křesťané, tj. my všichni, máme zvláštní poslání v tomto světě jako měl Izrael? Nebo máme být stejní jako ostatní? Mají ostatní lidé také nějaké zvláštní poslání, nebo se o to nestarají a je to zbytečná myšlenka, kterou si kladnou jen určití lidé?
- Uzavíráme i my nějakou smlouvu s Pánem Bohem? Připomíná Kristus nějakou smlouvu? Kdy ji připomenul svým učedníkům? (VP)
- Je obtížné plnit povinnosti, které máme doma, ve škole, k sobě, k druhým lidem? Co cítíme, když povinnosti neplníme?
- Co udělá Bůh, když lidé přestanou věřit jeho slovu a lásce? Co se stane s našim životem?
- Máme nějaký symbol, který se váže k našim zájmům?
- Jaké symboly připomínají Boží smlouvu ve SZ, v křesťanské církvi?

ZASLÍBENÍ DUCHA SVATÉHO

Sk 1,1-26

VSTUPNÍ VERŠ

Žalmy 93,1 — Hospodin kraluje! Oděl se důstojností. Oděl se Hospodin, opásal se mocí. Pevně je založen svět, nic jím neatřese.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Sk 1,1-8

PÍSNĚ

Jericho (NP 103, S 131); Buď Bohu všechna chvála čest (S 18, EZD 660); V to jitro velikonoční (EZD 666); Písnička díků (BTS 18); Do Boží slávy vstoupil Pán (BTS 87); Aj, Pán kraluje (EZ 353); Jděte po všem světě (BTS 86); To já, ó Pane můj (S 331); Jdou, stále jdou (S 115)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI

– **nanebevstoupení Páně** – evangelista Lukáš řeší v této scéně otázku, co s časem „po Kristu“ t.j. co s časem, kdy Ježíš není svým vyznavačům viditelně nablízku. Z pohledu učedníků to vypadá, že je jim Ježíš brán (viz v.2.9.11) – vidí Ježíše jako toho, kterého ztrácejí (byť „jde do nebe“). Bojí se času, který přijde, stojí snad pouze o to, aby tento budoucí čas byl vyplněn tím, co už více či méně důvěrně znají. Proto touží, aby Ježíš obnovil království Izraele (v.6) – zjednodušeně časy „staré zaslé slávy“.

– Proti tomu, **co je vidět** – tj. čas bez Ježíše – staví evangelistovo vyprávění **zvěst zaslíbení a poslání** z úst Ježíše a nebeských poslů (v. 4.7-8.11). Učedníci nemají **odcházet ... ale očekávat** (v.4). Mají se těšit na příchod Ducha svatého, tedy na příchod „Božího dechu“ (srvn. Ez 37), který vzbuzuje nový život a novou naději. Ti, které Ježíš povolal, vlastně teprve teď dostávají prostor k pozoruhodnému svědeckému rozběhu – ve jménu Ježíše Krista. Začíná se v **Jeruzalémě** – v místě, kam v Lukášově evangeliu Ježíšův příběh směřoval (viz Lk 9,31.51;19;24) – a bude se končit až v „končinách země“.

– **čtyřicet dní** – čtyřicítka znamená v biblické symbolice, že toho bylo „více

než dost“, opravdu vrchovatě (viz poto, Mojžíšův pobyt na Orebě, pobyt Izraele na poušti, Ježíšův půst a pod.). Evangelista tak vyjadřuje, že působnost Vzkříšeného byla dostatečně dlouhá, že je kvalitativně ucelená. Jeho pobyt s učedníky je dostatečný, aby se oni mohli stát apoštoly – vyslanci zvěsti o Vzkříšeném a Ukřížovaném.

– **křest vodou, Duchem svatým** (v. 5-6) – Janův křest ve vodě byl rituálem veřejného odpuštění hříchů a přípravy na to, co přijde; „křest“ Duchem svatým dosvědčuje, že to nejdůležitější – příchod zaslíbeného Mesiáše v příběhu ukřížovaného a vzkříšeného Ježíše – „už je tady“. Pro evangelistu Lukáše je událost Ježíše tou rozhodující událostí uprostřed času tohoto světa i v příběhu dějin spásy. Duch svatý tedy především uvádí do plnosti této události. To učedníci dosvědčují.

Křest Duchem svatým nepředstavuje tedy nějaký speciální úkon či prožitek. Obdarování Duchem Božím a zmocnění ke svědecké službě je zásadní věcí i v podání ostatních evangelistů – děje se však na jiných místech (např. Galilej – Mt, Mk) a v jiné časové osnově. Že ovšem jde o zásadní a nedělitelnou souvislost mezi darem Ducha svatého a Vzkříšeným, dosvědčují všichni (srvn. např. J 20,19nn).

- **budete mi svědky v Jeruzalémě a v celém Judsku, Samařsku a až na sám konec země** (v. 7) – tento výrok představuje osnovu knihy Sk. Pro Lukáše je to již vyřešená věc – s nanebevzetím nenastává konec světa, ale počátek díla církve. Můžeme tu poznat, jak nelehce se církev probíjovávala k porozumění tomuto úkolu a této svědecké odpovědnosti.

- **vzat vzhůru** – není vyjádření popisné, ale nábožensky „směrodatné“: kam Ježíš jde? – k Bohu – nikoli „na obláček“ či „do nebička“. Nebe zde obrazně vyjadřuje místo, **kam** člověk nedosáhne, které nemá ve své moci (srvn. „výsosti“ z Lk 2,14). Zároveň se nás ovšem toto místo a jeho dějství bezprostředně dotýká. Ježíš je „v nebi“ nadřazen všem zlým a strach nahánějícím mocnostem a silám – nemohou ho již zničit.

- **horní místnost** (v. 13) byla u orientálních domů přístupná po vnějším schodišti. Neodbývaly se zde všední „provozní“ záležitosti (vaření, jídlo, spaní). Byla místem klidu, (modlitebního) soustředění, studia (srvn. 1 Kr 17,19)

- **chodili s námi po celý čas** (v. 21-22) – svědecký úkol apoštola se týká celého jeho příběhu. Zatímco v době působení apoštola Pavla nehrál příběh „pozemského Ježíše“ tak důležitou roli, pro další generace křesťanů (pro něž Lukáš píše své evangelium i Skutky) bylo vyprávění a interpretace tohoto příběhu velice významná součást zvěstování.

- losování má uprostranit Kristově svrchovanosti. Učedníci nechtěli vybrat podle obvyklých lidských měřítek – zasloužilosti, sympatického vzezření, společenského věhlasu (že takový rozdíl mezi kandidáty byl, dokazuje dlouhé jméno Barnabáše a krátké jméno Matěje). Na obtížnost rozhodování i rozpaky s tím spojené ukazuje i modlitba (v. 23). Učedníci do lidského srdce nevidí a losováním dávají najevo, že povolání je suverénním Kristovým činem. Nejde o magický úkon, pomocí něhož se vždycky musí zjevit Boží vůle.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

- neudělejte z příběhu o nanebevstoupení zjednodušenou historku o Ježíši, který usedl na oblak nebo kosmickou loď a odletěl do nebe. Nezapomeňte, že vyprávíte o Vzkříšeném, který je ve své svrchovanosti „nedotknutelný“ a nepřístupný – viz J 20,17 ale i Lk 24,25a). Pointou nanebevstoupení je zjištění, že zvěst o nanebevstoupení jiným způsobem předkládá to, **o čem se mluví jako o vzkříšení** (viz Petr Pokorný, Apoštolské vyznání, s.96) – Ježíš je přijat k Bohu. Nanebevstoupení je třeba vidět v souvislosti s apoštolským vyznáním víry – představuje lidský pokus o vyjádření Kristova vítězství a svrchovanosti. Neměli bychom o nebi mluvit jako o fyzikálním prostoru, který se vědě zatím nepodařilo probádat.

- neudělejte z losování ústřední motiv povolání nového apoštola – ale vysvětlíte dětem, že losování v biblickém podání není otázkou šťastné náhody, výhry spojené s finančním obnosem, jak jsou na to zvyklé z televizního losování. Připomeňte, že i na synodu v případě nerozhodného výsledku při volbě mezi dvěma kandidáty se nakonec rozhodne losem.

- losování není jediný, výlučný nebo nejlepší způsob určování vedoucích spolupracovníků ve sboru nebo v církvi. Kruh dvanácti apoštolů má výjimečné postavení (každý z nich musel být očitý svědek Ježíšova pozemského působení, a svědek vzkříšení – v. 21n). Apoštol Pavel tuto podmínku nesplňuje – nechodil s Ježíšovými učedníky, a přesto sám sebe nazýval apoštolem a měl apoštolskou autoritu, i když ke dvanácti nepatřil. Nebyl vylosován, ale povolán Vzkříšeným. Povolání nelze nahradit losováním. Církev nemá k dispozici nějaké univerzální rozpočítadlo, kterým by se určovalo, kdo je k jaké práci schopný.

3. METODICKÉ POKYNY:

Vystříženě a patentkami spojené postavy učedníka a muže v bílém můžete použít při vyprávění (Učedníci hledí

do nebe, muži je vracejí zpátky na zem.) a děti si je pak mohou také vyrobit.

Postavičky si můžete s dětmi vystříhnout a spojit na začátku a ptát se jich, kam se asi dívají učedníci a kam asi ukazuje anděl, a potom jim vyprávět, jak to bylo v příběhu o nanebevstoupení.

S vyrobenými postavičkami mohou potom děti sehrát scénku pro dospělé ve shromáždění.

Nezapomeňte si koupit patentky!

4. POMŮCKY:

Pracovní listy, Evangelia č. 33 (Doplňení kruhu 12). Nechte děti na prázdnou plochu učedníka namalovat. Předtím se jich zeptejte, podle čeho ho budou malovat. V rozhovoru se můžete zaměřit na otázku dává bible popis nebo úkol?

Obrázek v Diáři 2002/2003 k úloze Nanebevzetí Páně.

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Otázka pro **mladší** školní věk:

Zeptejte se děti, jaké umějí rozpočítadlo.

Nejmenší děti během hry respektují výsledek rozpočítání a nepochybují o jeho platnosti. Spíše se dožadují nového rozpočítávání a těší se, že tentokrát přijde řada na ně.

Otázka pro **střední a starší** školní věk:

Už jste se museli napořád rozloučit s nějakým kamarádem (např. po letním táboře a pod.)? Bylo vám smutno? Zůstalo vám po něm také něco pěkného? nebo:

Stalo se vám, že jste dlouho nerozuměli nějakému (biblickému) příběhu a pak vám ho najednou někdo vysvětlil?

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky pro **mladší** školní věk:

Nanebevstoupení dětem připomeňte jen velmi stručně. Stačí řeknete-li, že Ježíš svým vzkříšením ukončil svoje poslání. Není zapotřebí spekulovat, jak

to vypadá v nebi a jakým způsobem byl Ježíš vzat na nebe – spíše se soustřeďte na příběh o doplnění apoštolského kruhu (Sk 1,15-26) – tedy o tom, jak jsou vybíráni ti, kdo mají o Vzkříšeném svědčit.

Můžete užít motivace s rozpočítadlem a na tomto příkladu dětem ilustrujte, že apoštolské doplnění bylo jednorázové. Vybraný se stal apoštolem – dostal úkol pravdivě svědčit o Ježíšově působení před ukřížováním i po jeho vzkříšení.

I. Motivace

II. Ježíš ukončil svoje poslání – jak to bude dál s učedníky?

III. Jak vybírali chybějícího apoštola – musí dobře znát příběhy o Ježíši

IV. Jak vybírali chybějícího apoštola – nakonec si toho správného rozpočítá Vzkříšený Pán sám

b) osnova pro **střední a starší** školní věk:

Užijete-li motivace o loučení, můžete na ní dobře ilustrovat, že prvním (přirozeným) pocitem je ztráta přítele, smutek. A teprve oslovení, rozhovor obrátí pozornost k tomu, co jsme přijali a můžeme předat dál. Bez oslovení by nedošlo ani k doplnění apoštolského kruhu – spíš by se z něj jednotliví učedníci postupně vytráceli. Bodů osnovy je víc, o to by měl být jejich text stručnější. Není potřeba sloužit jen jako přemostění k dalšímu pokračování příběhu.

I. Motivace

II. Vzkříšený Pán ukončuje čtyřicetidenní setkávání s učedníky a „na rozloučenou“ jim přikazuje očekávat

III. Učedníci se ptají na obnovení zaslé slávy izraelského království, ale Vzkříšený slibuje jiné obdarování

IV. Ježíš je na znamení ukončeného poslání vzat do Boží blízkosti

V. Učedníky hledící za Ježíšem probírají a napomínají dva andělé

VI. Učedníci mají co čekat, proto se nerozcházejí, ale v modlitbě

zůstávají spolu
VII. Učedníci mají co čekat, proto Petr navrhuje doplnění apoštolského kruhu

VIII. Jak vybírali chybějícího apoštola

– musí dobře znát příběhy o Ježíši

IX. Jak vybírali chybějícího apoštola nakonec si toho správného vyvolil Vzkříšený sám

VYPRÁVĚNÍ

I. DRUHÁ LUKÁŠOVA KNIHA

Vznešený Theofile, milý čtenáři – tak začíná evangelista Lukáš svou druhou knihu. V té první (v evangeliu) pěkně popsal, jak to bylo s Ježíšem – od počátku (a vlastně ještě trochu předtím). Jak Izrael očekával Mesiáše, jak Marie čekala miminko, jak se dítě Ježíš narodilo a rostlo k radosti Bohu i lidem. Píše o tom, jak Ježíš, pokřtěn od Jana, začal chodit po Galileji a mluvit o království Božím, povolával učedníky a mnoho lidí v něm poznalo právě toho očekávaného Mesiáše. Vyličil, jak krutě byl Ježíš odsouzen a umučen a jak mnozí z učedníků ztratili víru, že by byl přeci Mesiášem. Ale nevynechal ani to, že pak se stalo něco podivuhodného: učedníci se s Ježíšem setkali. Potkali ho na cestě a byli s ním u stolu. Věděli jistě, že to je on, poznali jeho rány na rukou a na nohou, a přece byl jiný.

Učedníci byli plni radosti. Byli si jisti, že Bůh nenechal Ježíše v rukou smrti, že to, co Ježíš kázal a zvěstoval, neskončilo na kříži a v hrobě. Zažívali Ježíšovu blízkost, jeho přítomnost – tak jako dřív, a přece jinak, proměněně. Ježíš byl vzkříšen, říkaly ženy, když se vrátily od hrobu. Je živý, byl s námi u stolu, jedl s námi a vykládal nám Bibli, svědčili dva učedníci, když přiběhli z Emaus.

II. ČTYŘICET DNÍ SETKÁVÁNÍ SE VZKŘÍŠENÝM PÁNEM

To tedy připomíná Lukáš svým čtenářům (taky nám) a pokračuje, jak Ježíš různými způsoby dával svým učedníkům najevo, že přemohl smrt, a vykládal jim o království Božím. Trvalo to celých čtyřicet dní, píše Lukáš. (Nepřipomíná vám ta čtyřicítka něco? Pokaždé, když se v Bibli mluví o tom, že něco trvalo 40 dní nebo let, znamená to plnost, tak akorát.) Právě dost dlouhou dobu, aby mohli učedníci poznat, že je to skutečně on, Ježíš. A taky jim něco přikázal a slíbil. Poslouvejte...

III. ZASLÍBENÍ DUCHA SVATÉHO

Seděli spolu u stolu, jedli, podávali si chleba a víno. Všichni byli zvědaví, jak to bude dál, co se teď stane. A Ježíš jim řekl: „Neodcházejte odsud, zůstaňte v Jeruzalémě a čkejte. Budete pokřtěni

Duchem svatým.“

A učedníci se hned ptají – asi jako bychom se zeptali i my: „A Pane, Ježíši – co to znamená, že budeme pokřtěni Duchem svatým? My jsme viděli, jak Jan křtil vodou – jako znamení pokání, ale co to je křest Duchem? Znamená to, že se teď konečně obnoví království izraelské v celé slávě. Že budeš králem místo Heroda? Že to tady na zemi spolu dáme pěkně do pořádku? A že to také spočítáme těm, kteří můžou za to, jak jsi trpěl?“ Někdy to trvá učedníkům (nám taky) pěkně dlouho, než přijdeme na to, jak to Ježíš myslí.

Ježíš se možná trochu pouсмál a řekl: „To Království se nebude šířit tak, jak si myslíte. Jen náš Otec v nebesích ví, jak dlouho bude trvat tento svět, jen on zná všechny časy a lhůty. Pro vás plánuje jinou zbroj, jinou výzbroj – dostanete sílu Ducha svatého.“

„K čemu tu sílu, Pane, však máme svaly a rozum pro svou práci!“

„Pamatujete, jak jsem vám kdysi říkal, že se z vás stanou rybáři lidí? Teď je ta chvíle. Stanete se mými svědky.“

„Pane, svědky? Známe, jak se svědčí u soudu – ten tohle udělal nebo neudělal, ale jak to myslíš teď a pro nás?“

„Půjdete do Jeruzaléma, a ještě dál, po celém Judsku, a pak do Samařska, až na sám konec země, do všech koutů, kam se jen dostanete. Všude tam budete mluvit o tom, co jste se mnou prožili. Budete to dosvědčovat stejně vážně a pravdivě, jako by to bylo na soudu. O tom, co jsem vám říkal, jak jsem mluvil o Bohu a jeho království; o tom, že jsme Boží děti, o jeho lásce k nám. Budete mluvit také o tom, že kdo se rozhodne mne následovat, nebude to mít snadné. Lidé to často nepochopí a budou vám ubližovat, ale to všechno má smysl, protože nic vás nemůže vyrvat z Boží lásky, ani smrt. Tak budete pro mne získávat učedníky.“

„K tomu ta síla,“ pokyvovali hlavami učedníci, „to opravdu není nic jednoduchého, co nám tady říkáš. K tomu člověk skutečně nemá odvalu sám od sebe.“

IV. NANEBEVSTOUPENÍ

A když po večeri vyšli ven, na Olivovou horu, bylo to jako by Ježíše vyprovázeli. A pak s nimi najednou skutečně nebyl. Už ho neviděli. Evangelista Lukáš píše, že vstoupil na nebe. Chce říct, Ježíš je teď u Boha, v Boží blízkosti. Ježíš je Pánem všeho, Ježíš je ještě mocnější než smrt a zmar. Platí to i pro vás – i kdyby se vám zdálo, že se na vás valí (třeba i z nebe) nějaká katastrofa (třeba povodeň nebo neštěstí), nikdy ta hrůza nebude mít poslední slovo – to má už jednu provzdu Ježíš.

V. SETKÁNÍ S ANDĚLY

Ale učedníkům bylo přeci trochu smutno. Jako když někdo, koho máte rádi, odejde na dalekou cestu. Byli sami a bezradní – co teď? A hle (to se v Bibli píše vždycky, když máme dát zvláštní pozor), najednou u nich stáli dva muži v bílém rouchu. Možná ti sami, které potkaly ženy u Ježíšova prázdného hrobu. Měli bílá roucha, to aby bylo v tom smutku loučení aspoň trochu světla, aby učedníci věděli, že nemusí mít strach – a to jim teď ti muži pěkně řeknou: „Nekoukejte s otevřenou pusou, že Ježíše nevidíte. Nestůjte tu. Pojdte zpět do Jeruzaléma. Ježíš znovu přijde, nikdy nezůstanete sami. Pojdte a vzpomeňte si, co vám sliboval! Dostanete sílu Ducha svatého. Jeho Ducha!“

VI. OČEKÁVÁNÍ V JERUZALÉMĚ

A tak se učedníci vrátili do Jeruzaléma. Byli spolu, všichni, i Marie, Ježíšova matka, jeho bratři a další učedníci a učednice. Byli spolu a dodávali si odvalu. Čekali. Modlili se – to je dobré řešení, když nevíme, jak dál, když si připadáme sami, když čekáme na splnění Božích slibů.

VII. PETR NAVRHUJE DOPLNIT APOŠTOLSKÝ KRUH

Seděli v horní místnosti domu, bylo jich hodně, přes sto lidí. Petr si vzal slovo a povídá: „Bratři, všichni víte, že si Ježíš vybral dvanáct nejbližších učedníků – apoštolů, aby byli svědky jeho činů a všeho, co říkal. A také víte, že jeden z nás už nežije, totiž Jidáš, který Pána zradil a pak si vybral smrt. Myslím, že by náš kruh měl být doplněn, aby nás bylo zase dvanáct. Čeká nás velký úkol – být Pánu svědky po celé zemi. Jidáše by měl nahradit někdo, kdo znal Ježíše stejně dobře jako nás jedenáct a kdo s ním jako my všechno prožíval.“

Všichni souhlasili. Nakonec vybrali dva, kteří byli s Ježíšem také od samého začátku (pamatujete – od Janova křtu) až do této doby, kdy se s Ježíšem setkávali jako s tím, kdo přemohl smrt. Ti dva se jmenovali Josef Barsabas Justus a Matěj.

VIII. PÁN SI POVOLÁVÁ SKRZE LOS APOŠTOLA MATĚJE

A pak se Petr modlil. „Pane, my jsme vybrali Barsabase a Matěje, oba splňují naše podmínky. Je to pro nás těžké rozhodnout, který z nich se má připojit k Dvanácti. Do srdce lidí nevidíme, to vidíš jen ty. Ty víš, kdo z nich se hodí pro tvoji službu víc. Budeme teď losovat. Prosíme, vyber si losem toho, koho chceš. Pověj si svého apoštola, tak jako sis povolal nás – tenkrát na břehu jezera nebo

v celnici.” A všichni řekli k modlitbě Amen, protože si nic nepřáli víc, než aby se stalo to, co chce Bůh. Pak jim rozdali losy – a ten označený si vytáhl Matěj. Petr mu řekl: „Vítej mezi apoštoly. Vítej do radostné a těžké služby.” Pak ho objal, on i všichni ostatní.

Blížily se svátky letnic a apoštolé a ostatní učedníci společně očekávali na Ducha Božího, kterého jim Ježíš zaslíbil.

MODLITBA

Pane, dnes jsme slyšeli o počátku tvé církve. Děkujeme, že smíme také patřit mezi tvé učedníky. Dávej nám svého svatého Ducha, abychom stejně jako apoštolé měli odvahu svědčit o tom, že tě známe. Díky, že nejsme sami, že nám dáváš přátele a společníky na cestě víry. Děkujeme ti také za modlitbu, je to pro nás velký dar, smět se k tobě vždycky obracet. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Je rozdíl mezi učedníkem a apoštolem? Jaký je úkol učedníka, jaký apoštola? K čemu byl pověřen?
- V čem se dnes projevuje nechápavost církve, křesťanů – nebo vašeho sboru? Nebo myslíte, že nám je narozdíl od jedenácti apoštolů všechno jasné a plníme svoje svědecké poslání dobře?
- Jak byste asi reagovali jako učedníci dnes (viz v. 6)? – jakou dobu byste chtěli nejraději obnovit? Na jakou církevní epochu vzpomínají dnes jako na slavnou? Vede nás víra k tomu, abychom si minulé epochy lakovali na růžovo?
- Znáte nějakou starozákonní postavu, která byla vzata „do nebe“, popř. k Bohu?
- Myslíte, že by se o Ježíšově nanebevstoupení dala natočit televizní reportáž? Myslíte, že by šlo zfilmovat? Co by přitom bylo největším problémem?
- Patří svátek Nanebevstoupení Páně k Velikonocům, nebo je samostatný?
- Co všechno má podle Petrova proslovu znát svědek – apoštol? Odkud se všechny tyto události dovídáme my?
- (pro nejmenší) Zeptejte se dětí, jaké mají oblíbené rozpočítadlo. Respektují výsledek rozpočítávání nebo se jim rozpočítávání zdá nespravedlivé, náhodné?
- Co znamenají slova: svědek, misionář, vyslanec, poslanec? Jaký je mezi nimi rozdíl, co mají společného?
- Je pro vás těžké přiznat před nevěřícími spolužáky, že jste také Ježíšovi „učedníci“? Co nám může pomoci, abychom se neostýchali? Může pomoci dnešní vyprávění?
- Už jste zkoušeli vyprávět něco o Ježíši někomu, kdo o něm nic nevěděl? Bylo to lehké, nebo těžké? Co vám přitom pomohlo?

POČÁTEK DOBY SOUDCŮ

Sd 2,11-16; 4,1-24; 5,1-15.31

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 107,1-3 — Chválu vzdejte Hospodinu, protože je dobrý, jeho milosrdenství je věčné! Tak ať řeknou ti, kdo byli Hospodinem vykoupeni, ti, které vykoupil z rukou protivníka, které shromáždil ze všech zemí, od východu, od západu, severu i moře.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Sd 2,11-16

PÍSNĚ

Bůh je zástita má (NP 3; S 23); S písní k němu přistoupíme (BTS 2); Dej mi zase nový den (S 43); Hospodin zástupů (EZ 170,1.2); Chval Pána svého písní (EZ 406); Svý kroky rozezpívej (S 319)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **kníha Soudců** – vypráví o dějích (nikoli dějepisu) po usazení izraelských kmenů v zaslíbené zemi. Izraelci jsou napořád charakterizováni jako ti, kdo se civilizačně – vojensky nevyrovňají nepřátelům (tento rozdíl zachycuje ještě i 1S nejbarvitěji srovnáním obra Goliáše – vojenského reprezentanta Pelištejců – jehož pouhá přítomnost paralyzuje izraelské vojáky). Jednotlivé příběhy se netýkají celého společenství, ale jen některých kmenů (často je zmiňován Efrajim). Nejsou zaštitěni státní organizací – králem – královskou institucí naopak vyprávění trvale problematizuje – zesměšňuje krále protivníků (zhusta právě oni, reprezentanti pohanských božstev končí kuriózní a zesměšňující prohrou). A především neúprosně odmítá jakékoli náběhy ke království uprostřed Izraele samého (Sd 8-9; zejm. Jótanova bajka)

– **zvěstné schéma Soudců** – Izraelci se přiklánějí k uctívání kenaanských božstev (jakožto božstva související se zemědělskými cyklem se jim mohla zdát nábožensky jistější a výhodnější než “putující” a nezobrazitelný Hospodin). Tím porušují smlouvu (viz 2,1nn) a přestávají být lidem Hospodinovým.

Výpadek ze smlouvy provází úpadek – i ekonomický – přicházejí nepřátelé a zotročují je. Země „dobrá a prostorná“ se tak Izraeli opět stává místem útlaku, nesvobody, ožebračení. Izraelci z této tísně (připomínající tíseň egyptskou) volají k Hospodinu – a Hospodin jim posílá charismatického zachránce, jehož úkolem je vysvobození a zároveň obnova respektu ke smlouvě.

Pozor – toto schéma nechce vést k náboženské spekulaci – ani nechce podpořit mechanickou představu: jsi v potížích – znamená to, že ses provinil. Za tímto redakčním zpracováním je dějinně kající postoj, který si ve světle proher sebekriticky uvědomí předchozí selhání a zároveň s nadějí vyznává, i když jsme jako lid smlouvy smlouvu porušovali, přesto jsme nezůstali vydáni napospas silnějším nepřátelům. Podobně např. J.A.Komenský vyznával, že i křesťané jsou trestáni za zpronevěru svého poslání, ne již prostřednictvím cizích kmenů a národů, ale rozpadem vlastního společenství.

– **volání k Bohu z úzkosti** je známkou znovuobnovení správného vztahu k Bohu, znovunalezení životního postoje a životní orientace. Je to také předpoklad, který umožňuje znovu očekávat a přijmout záchranu od Hospodina.

– **soudce** – je Bohem povoláný a zmocněný příležitostný zachránce. Jeho posláním bylo zorganizovat a vést vojenskou vysvoboditelskou akci. K tomu byl zpravidla zmocněn duchem Hospodinovým. Nešlo tedy o rodilého hrdinu či стратега (skvělou charakteristiku soudců najdete u Milana Balabána, *Bojovníci a trpitelé*, str. 33-36). „Soudit znamenalo nejen rozsuzovat interní pře, nýbrž bránit i ohrožené a přímo vysvobozovat.“ (Balabán)

– **Debora** (Včela) vyřizovala Boží slovo. Je o ní řečeno, že „sedávala pod palmou“ – tedy byla osobou váženou, vynášela soudy a rozhodovala o dalších záležitostech efrajimského kmene. Jejím prostřednictvím Hospodin odpovídá na volání Izraele. Její jméno souzní s hebr. dábar (slovo, zpravidla Hospodinovo). Podání tak v podtextu naznačuje, že slovo Hospodinovo, příběhy o jeho vysvoboditelských činech mají vysvobozující moc.

– **Barák** (Blesk) z pokolení Neftalím je Deborou povolán, aby se postavil do čela bojovníků proti nepříteli. Má obavy spolehnout se „jen“ na zvěstované slovo a vydat se sám proti nepříteli.

– **porážka nepřátel** – neporazitelnost Kenaanců podtrhuje jejich výzbroj, 900 válečných vozů. Vítězství daruje Hospodin sám a Barák má jen dokončit práci. I tady ho však předběhne „slabá žena“ – Jáel, která nepřátelského vojévůdce Síseru zlikviduje lstí a stanovým kolíkem. Historka o potupném konci ironizuje nadutost „neporazitelných“, v jejím světle je však zároveň třeba vidět původní Barákovy obavy.

– **Jáel** – a její rodina byly s Kenaanci svázány smlouvou. Měla svůj vlastní stan, postavený u „posvátného dubu“, tedy nábožensky význačného místa. Proto zřejmě Sísera hledá útočiště právě u ní. Její jednání je zvláštní – podává místo vody mléko (v. 19). Může to snad souviset s tím, že některé pouštní kmene znaly vedle přibuzenství pokrevního i přibuzenství „pomléčné“, tj. zprostředkované společnou kojnou. Jáel však nenabízí mléko mateřské, nýbrž zvířecí.

Touto lstí „generála“ oklame a může ho pak zlikvidovat sama.

– **Debořina píseň** – (Sd 5) náleží k nejstarším částem SZ. Vv. 2-5 chválí Hospodina a líčí, jakou hrůzu vyvolává jeho blízkost; vv. 6-11 poměry v Izraeli před vystoupením Debory (nevěru Hospodinu vystihuje obraz „opuštěných stezek“); vv. 12-18 líčí svolání izraelských kmenů – a nechotu některých nasadit se proti nepříteli; vv. 19-31 porážku nepřátel (píseň vidí střetnutí jako boj kosmických rozměrů, do něhož se zapojily i hvězdy; zvláštní místo pak věnuje činu Jáel a ironizaci neporazitelného Sísery)

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– **líčení bojů** – na nás působí krutě a někdy pomstychtivě. Není třeba děti příliš šetrít – naopak si mohou uvědomit, že síla Božího vysvobození pracuje právě ve světě, který (alespoň z televize) znají také jako svět, kde často vítězí hrubá síla a lepší výzbroj. Zároveň je však potřeba pamatovat na kontext – drsné vylíčení vítězství a především jedovatá historka o Síserově konci odhaluje, kolikrát je lid víry v dějinách zbytečně „předpostrašený“ – a že spolehání na moc a strategickou převahu může být ve své podstatě neopodstatněná nadutost. Pokud tento záměr budete respektovat, můžete si při převyprávění dovolit značnou vypravěčskou licenci.

– může se zdát, že Jáel poruší všechny zákony pohostinnosti a jedná lstivě. Příběh však touto historkou o vítězství bezbranné ženy nad generálem ztělesňujícím moc nepřátel dosvědčuje, že vítězství daroval Hospodin sám (viz 4,7b.9b).

– vyznání, že přítomná úzkost, bída a ohrožení je následek vlastní nevěry a odpadnutí od Hospodina, se rodí jako sebekritické zhodnocení dosavadní cesty v rámci celku společenství víry. Nelze ho tedy jednoduše naordinovat jednotlivci jako vysvětlení jeho potíží nebo nabídnout jako zaručený recept na změnu stavu k lepšímu (pochybenost takových vysvětlení a receptů odhaluje např. kniha Job)

– opakované úpění lidu je vždy opravdové – nejen „liturgický obřad“. Upomíná na úpění otroků v Egyptě. Hospodin si s Izraelci nepohrává, oni sami v neřešitelném ohrožení rozpoznávají svou vinu.

3. METODICKÉ POKYNY:

Nakreslení úkolu z obrázku a rozhovor o něm může sloužit jako motivační uvedení do příběhu nebo jako jeho dořazení, při kterém si děti uvědomí jeho souvislost se svou situací.

4. POMŮCKY:

Flanelograf – obrázky izraelských bojovníků je dobré zřetelně odlišit (chudší výstrojí a výzbrojí apod.) od obrázku nepřátel, kteří by měli asociovat dobře vyzbrojenou pravidelnou armádu.

Obrázek jevovůdce násilnického režimu, diktátora, armády, plenící dobyté území (tyto pomůcky mohou sloužit pro celý cyklus vyprávění podle knihy Soudců); biblický atlas – rozdělení země v době Soudců, poloha hory Tábor, roviny Jezreel; obrázek „posvátného stromu“ – česká lípa!; symbol moci, práva, spravedlnosti (váhy, soudcovské kladívko ap.)

Pro dospělé: Bojovníci a trpitelé (EMAN, Heršpice 1994), kapitoly Gastarbaťtři se zmocňují země a Charismaťtí obránci Izraele

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Otázka pro **mladší a střední** školní věk

Co zažene únavu – co zažene hlad – co zažene zármutek – strach – co zažene nevíru?

(otázky a témata můžete upravit, hleďte jen, aby byly co možná konkrétní. Od známých a obvyklých témat postupujte k méně známým.)

Otázka pro **starší** školní věk:

Umíme rozpoznat, že nepřijemností a nebezpečné situace zapříčiníme vlastní neposlušností, nedbalostí, bezmyšlenkovitou přizpůsobivostí okolí?

(tato motivace umožní podtrhnout kající rovinu příběhu)

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** školní věk:

Nabídnutá motivace umožní vyprávění podat jako příběh na zahrnutí nevíry, zpohanštění a strachu. Tomuto záměru by pak mělo být podřízeno celé převyprávění. Soustředte se hlavně na Sd 4 a 5 jen se stručným úvodem o odpadnutí od Hospodina.

I. Motivace (Co zažene...)

II. Izrael odpadl od Hospodina a dostali se pod moc Jabína a jeho generála Sisery

III. Debora vyřizuje slovo Hospodino – které zažene strach i nepřátele

IV. Barák slovu příliš nedůvěřuje, ale pouští se do boje

V. Dar vítězství je korunován zahanbující likvidací nepřátelského generála.

b) poznámky a osnova pro **střední a starší** školní věk

Pokud své vyprávění směřujete na děti středního věku, můžete vyjít z motivace pro mladší a střední školní věk a vyprávění pro mladší věk (viz osnova nahoře) pouze přiměřeně rozvinout.

Vyprávíte-li spíše starším, můžete použít motivaci uvádějící do kající roviny příběhu. Uveďte problematiku knihy Soudců – opakovanou nedověru Izraele. Biblické vyprávění vyznává, že tíseň a útlak je trestem za odpadnutí od smlouvy. Hospodin se však lidu nezříká, ale vysvobozuje.

I. Motivace (umíme rozpoznat?)

II. Lid se v zaslíbené zemi přizpůsobuje „kanaanským poměrům“ a odpadá od Hospodina

III. Pod tlakem silnějších nepřátel si uvědomuje, že modly nezachrání, a prosí o pomoc Hospodina

IV. Soudkyně Debora vyřizuje slovo o vysvobození

V. Povoláný vůdce Barák slovu nedůvěřuje

VI. Chaos v nepřátelském vojsku
 VII. Jáel a její rodina mají uzavřenou smlouvu s Jabinem

VIII. Bezbranná Jáel přelstí a zabije Siseru. Jeho smrt stvrzuje, že vítězství je darem a obavy před bojem byly zbytečné.

VYPRÁVĚNÍ

I. LID V ZASLÍBENÉ ZEMI JE NEVĚRNÝ HOSPODINU

Lid Boží bydlí v zaslíbené zemi. Dávno je pryč egyptské otroctví i putování pouští. Pryč jsou i slavná léta obsazování země s Jozuem. Lid Boží bydlí v zaslíbené zemi. Ale nebydlí tam sám. Zaslíbená země nebyla prázdná, když do ní přišli. Žijí tu i jiné národy a kmeny, které uctívají jiné bohy. Bůh si však nepřeje, aby se s domorodci příliš stýkali. Raději mají žít odděleně. Je to zvláštní, pro nás skoro až nepochopitelné, že by se měli od svých sousedů oddělovat. Pán Bůh však ví: budou-li se Izraelci s pohanskými sousedy příliš přátelit, brzo je začnou přitahovat i jejich modly. A to on nechce. On chce mít svůj lid jen pro sebe. Hospodin je Bůh žárlivý. Představte si maminku, které by bylo jedno, že její manžel chodí za jinými ženami. Nemůže jí to být jedno, protože svého manžela má moc rád a chce dodržet, co si slíbili při svatbě, totiž že si budou věrní.

Izraelci však Pánu Bohu věrní nezůstali. Byli jako ten nevěrný muž. Věděli o smlouvě, kterou s Hospodinem uzavřeli: že nemají mít jiné bohy, že se nemají klanět žádným modlíčkám, že nemají prosit o úrodu a blahobyt místní bůžky plodnosti a dobré sklizně; věděli, že mají uctívat jedině Hospodina – jemu se klanět, jen jemu zpívat oslavné písníčky. Oni však podle toho nejednali.

Hospodin dobře věděl, proč stále znovu izraelským kmenům říkal: Moc se s těmi domorodci nepaktujte, svedou vás k modlám... Jenže to bylo, jako by hrách na stěnu házel. Když čteme knihu Soudců, tak to máme pořád dokola: A lid byl zase nevěrný Hospodinu. Klaněl se jiným božstvům a tak Hospodina urážel. Opustili Hospodina.

II. IZRAEL POZNÁVÁ SVOJI VINU A VOLÁ K HOSPODINU

Často se stávalo, že Izraelci museli se svými sousedy bojovat. Třeba chtěli stejné pastviny – a už tu byl boj. Válečná vřava. Kdo vyhraje? Izrael? V knize Soudců čteme, že Izrael často prohrával. Možná měl horší zbraně, bylo jich miň nebo nebyli tak dobře vy-cvičení. Ale když si pak doma léčili rány a přemýšleli, proč zas byli poraženi, začínali chápat, že to asi bude v něčem jiném. „Vždyť my nesloužíme Hospodinu! Jak bychom mohli vyhrávat a pokojně bydlít v zemi, kterou nám Hospodin slíbil, když se klidně klaníme

těm baalům a modličkám!? Vždyť si to zasloužíme, takový výprask – vždyť to Hospodinu nemůže být jedno, že jsme takhle nevěrní. To on nás trestá, abychom poznali, jak jsme vedle.“ (Možná to znáte, když něco provedete a táta nebo máma vás nějak potrestá – není to proto, že by vás neměli rádi, je to proto, že si moc přejí, abyste takové hlouposti už nedělali.)

Když to Izraelci poznali, začali volat k Hospodinu. Vyříkali mu všechno, svoje chyby a bloudění. A Hospodin je uslyšel. Hospodin je totiž jako věrná manželka, který nikdy nezapomene na svatební smlouvu. Nikdy nezapomněl, co svému lidu slíbil – i když oni byli tolikrát nevěrní.

III. HOSPODIN POVOLÁVÁ LIDU SOUDCE

Jak Hospodin svému lidu pomáhal? Povolával si muže i ženy, které postavil do čela Izraele, a skrze ně vysvobozoval svůj lid z rukou plenitelů. Těmto vůdcům se v Bibli říká soudci. Poslechněte si jeden takový příběh: jak Bůh vysvobodil svůj lid z cizí nadvlády. Je to zároveň příběh o tom, jak se Hospodin vysmívá těm, kdo mají moc a vojsko. Poslechněte si, jak utlačovatele dostaly dvě odvážné ženy a jeden jen o trochu méně odvážný muž. Poslechněte si příběh o soudkyni a prorokyni Debóře, o statečné Jáel a vojevůdci Bárakovi.

IV. SOUDKYNĚ DEBÓRA VYŘIZUJE BOŽÍ SLOVO O VYSVOBOZENÍ A BÁRAK VÁHÁ

Tentokrát lid úpěl pod kenaanským králem Jabínem, který měl silnou, dobře vyzbrojenou armádu. V ní byly i železné vozy. Vrchní velitel jeho vojsk se jmenoval Sísera. Byla to krutá doba a tento útlak trval už dvacet let. Mnozí si mysleli, že se proti takové síle nedá nich dělat.

Ale Hospodin na svůj lid nezapomněl. Jako vysvoboditelku si povolal soudkyni Debóru. Byla to žena, která naslouchala Božím vzkazům a vyřizovala je dál lidem. Byla moudrá: nejenže uměla rozsoudit ty, kteří se hádali, ale také dokázala povzbudit lid, aby se zase znovu začal spoléhat na Hospodina a poslouchal jeho příkazy.

Debóra slyší Boží slovo a posílá pro Báraka. „Báraku, zvedni se, sám Bůh tě volá. Svoje vojsko o deseti tisících mužích a táhněte na horu Tábor. Tam ti Bůh dá do rukou Jabínovo vojsko i vojevůdce Síseru. Bude konec útlaku.“ „Když já nevím,“ brání se Bárak, „leda že půjdeš se mnou, Debóro, jinak nejdu.“ „Půjdu, to víš, že půjdu,“ říká Debóra. Dobře ví, že musí dodávat Bárakovi i ostatním bojovníkům odvalu, však to není nic lehkého vytáhně-

nout proti tak dobře vyzbrojenému vojsku. „Jen bych tě chtěla Báraku upozornit, že se na téhle výpravě zas tak moc neproslovíš. Hospodin se totiž rozhodl, že nad Síserou vyraje žena. Myslím, že má náš Bůh smysl pro humor...“ usmívá se Debóra.

V. HOSPODIN PŮSOBÍ MEZI NEPŘÁTELI ZMATEK

A tak putuje deset tisíc mužů na horu Tábor, v jejich čele Bárak a Debóra, která tak dobře zná Boží slovo. Jak to slyší vojevůdce Sísera, hned si chystá svoje železné vozy, svolává všechny své lidi a táhnou proti Bárakovi. Jenže Sísera netuší, co prorokuje Debóra a co ví už i Bárak: „Toto je Hospodinův den. V něm Sísera padne, vojsko ani železné vozy mu nebudou vůbec nic platné, protože sám Hospodin vytáhl do boje.“ A už je tu střetnutí. Bárak se svými muži sestupuje z hory Tábor. Hospodin uvádí ve zmatek Síseru i všechnu jeho vozbu. V Hospodinově síle ženou Bárakovi muži ty lépe vyzbrojené armády, vítězí nad nimi. Sám Sísera seskočí v vozu, už nevelí mocnému vojsku, už chce jen zachránit holý život a tak pěšky prchá. Na útěku se dostane na území jiného kmene (kmene Kénijců), se kterým Kenaanci dosud žili v míru.

VI. JÁEL VÍTĚZÍ LSTÍ NAD SÍSEROU

A jak běží, spatří ženu z toho kmene, která se jmenuje Jáel. Vyšla mu vstříc a zve ho: „Pane, pojď do mého stanu, schovám tě.“ Sísera rád přijímá, netuší nic zlého, chce si zachránit život. „Dej mi napít a kdyby náhodou někdo přišel, tak řekni, že tu nejsem.“ Velký bojovník se schovává pod kousek látky ve stanu nějaké ženy. Není to k smíchu? Takový voják – a schoval se za sukně. Unavený Sísera usnul. Jáel ví, že je to velký utiskovatel a násilník. Sebere proto všechnu odvalu a Síseru zabije. Velkým stanovým kolíkem mu probodne hlavu. Vyběhne ze stanu a běží naproti Bárakovi, který Síseru pronásleduje: „Honem, pojď sem, tady leží ten, koho hledáš!“ A ukazuje mrtvého vojevůdce, schovaného ve stanu.

Takový potupný konec, myslí si Bárak, a zároveň se trochu stydí za svoje obavy. Váhal vytáhnout do boje s deseti tisíci muži, bál se spolehnout na Hospodina – a tady najednou vidí, že Bůh dal vítězství do rukou slabé ženě; Bůh potupil nadutého vojevůdce, že zemřel tak nehrdinskou smrtí. Zvěst o porážce i o směšném konci Síserově se rozšířila po celém Izraeli, nikdo už se nebál ani krále Jabína a tak ho s pomocí Boží zničili.

VII. OSLAVNÁ DEBÓŘINA A BÁRAKOVA PÍSEŇ

Toho dne zpívala Debóra a Bárak krásnou a dlouhou píseň o Bo-

žím vítězství, oslavu mocného a hrozného Hospodina. Pisničku o mnoha slokách kde se zpívá o tom, jak se na Boží povel proti nepřátelům jeho lidu obrátilo i všechno Boží stvoření – potok Kíšon je odplavil, ano i hvězdy z nebe bojovaly ze svých drah. A také o statečné Jáel, která zvítězila nad obávaným Síserou. Celá píseň je jednou velkou oslavou Hospodina, který nezapomíná na svůj lid.

MODLITBA

Hospodine, děkujeme ti za tvou věrnost. Oslavujeme tě za tvoji přítomnost. Děkujeme, že jsi svrhl z trůnu pyšné a ponížené že jsi povýšil. Děkujeme, že ses ujal svého služebníka Izraele, byl jsi k němu milosrdný, když tě volal a vyznával svoje hříchy. Děkujeme za Debóru, Jáel i Báraka. Ukazuješ nám na nich, že se můžeme spoléhat na tvoje slovo, na tvé sliby, které jsou mocnější než vojsko. Prosíme tě za stejnou odvalu jako měli oni. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Co dělá soudce dnes ve srovnání se soudcem SZ? Rozhodněte, které činnosti charakterizují soudce dnešního, které biblického, které oba: musí mít vystudovanou školu – musí projít výběrovým řízením – musí být otevřený Božímu slovu – je ochoten zastat se pronásledovaných – nenechá na sebe působit úděl obžalovaných – musí umět vybrat správný paragraf – musí mít na mysli smysl a cíl zákona – jde mu o nápravu provinilých – nosí talár – doma si od soudcovského zaměstnání odpočine.
- Uvědomujeme si, jak nás ovlivňují prostředí, v němž žijeme, a lidé, s nimiž se stýkáme? Čím vším nás ovlivňují? (Móda, životní styl...) Co z toho nevádí, z čeho se naopak může stát modla? Máme si vybírat a volit, kam budeme chodit a s kým se budeme přátelit?
- Mluvíme vůbec o tom, že jsme křesťané? Jak reaguje naše okolí?
- Máme kvůli víře problémy?
- Debořina píseň je jedna z nejstarších částí bible. Mají nám tak staré dokumenty ještě co říci?
- Co víme o vzniku biblických knih? Co to znamená, že jsou v bibli části „staré“ a „mladé“?
- Jak vám zní slovo pokání? Jakým slovem byste ho nahradili? (tady požádejte o „bleskové asociace“, запиšte je – a pak můžete mluvit o tom, co vypovídají o naší představě o pokání – a nakolik se tyto představy shodují s biblickým příběhem)
- Víte, co je „kult“? O jakých „kultech“ slyšíme a čteme dnes? (kultu fotbalisty, herečky, princezny Diany...) Mohou být vyznavači těchto kultů dostatečně kritičtí k objektům své úcty?
- Dá se z příběhů o soudcích vyvodit často zmiňované úsloví, že „Boží mlýny melou pomalu, ale jistě“? Nevede nás poslušnost příběhů: odpadnutí – soud – vysvobození spíše k rozpoznání, že každá generace má usilovat o pokání a věrnost?

GEDEÓN

Sd 6,1-32; 7,1-8.16-22

VSTUPNÍ VERŠ

Žalmy 84,5 — Blaze těm, kdo bydlí ve tvém domě, mohou tě zde vzdychky chválit. Blaze člověku, jenž sílu hledá v tobě, těm, kteří se vydávají na pouť.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Sd 6,1-6

PÍSNĚ

Bůh je zástita má (NP 3, S 23); Buď vůle tvá (S 21); Já chtěl bych, Bože můj (EZ 500); Ty malé stádce, nezoufej (EZ 194); Bůh je náš Pán a Král (EZD 607); Tvá svoboda (S 344); My to vyhrajem (NP 15, S 120 – pozn. pro účely tohoto vyprávění je vhodnější starší verze, zvl. refrén)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **knihy Soudců**, její **zvěstné schema**, role **soudce** – viz předchozí úloha
 – **Gedeón** (lamač, bořič), byl nejspolehlivější mezi soudci. Vedl Izraelce v boji s Midjánci, kteří byli další metlou Božího hněvu na zpronevěřilý lid izraelský. Povolán byl prostřednictvím Božího posla. Z bázlivého mladíka, který se vymlouval, se nakonec stává důsledný zastánce Hospodina a likviduje kult pohanského Baala. Na jeho příběhu je zřetelné, že soudit znamená zastat se ohrožených a vysvobodit je (6,14; srvn. 3,9).

Ozvěny a asociace významu jména Gedeón (lamač, bořič), můžete dobře rozvinout do osnovy – co všechno musel Gedeón „zlomit“ a „zbořit“, než bylo „zlomeno jho Midjánců“.

– **skladba vyprávění o Gedeónovi** je typická pro příběhy o soudcích. Děj je bohatě rozvinutý: nejdřív je povolán mladík zrovna se chystající k útěku, potom vymaňuje ze závislosti na pohanství svou rodinu a spoluobčany, u svolaného vojska provede „prověrku“ ryzí víry, s hrstkou věřících obrací na útek nepřátelské vojsko. Příběh tak zřetelně dosvědčuje, že má-li mít vnější svoboda smysl, musí ji předcházet

osvobození lidského srdce a mysli.

– **povolání Gedeóna** (6,11-24)
 – nese podobné rysy jako např. povolání Mojžíše (námitky a výmluvy spojené s vědomím vlastní neschopnosti; bázeň při rozpoznání Boží přítomnosti). Ještě důležitější je, že se hned v pozdravu Hospodinova posla ozývá nejzákladnější Hospodinova výpověď a zaslíbení: „Hospodin s tebou“. Tak jako byl Hospodin s Mojžíšem, který vyvedl Izrael, vyvede nyní z midjánsko-amálekovské poroby Izrael Gedeón. Gedeónova „síla“ (6,14) – spočívá v ujištění, že slovo o Hospodinově solidární blízkosti a osvobodivé moci nezůstalo starou písničkou Exodu, ale pracuje a koná i tváří v tvář aktuální vině a zbídačelosti Izraele. (Podobnou funkci má i způsob přijetí Gedeónovy oběti – vyšlehl oheň, jako když poprvé na poušti obětoval Áron – Lv 9,24. Tuto část však můžete při vyprávění celého gedeónovského cyklu vypustit)

– jako nepřátelé jsou jmenováni **Midjánci a Amálekovci**. V biblickém podání hrají Midjánci dvojnásobnou roli. Jednou jsou to až přátelští souputníci Izraele – Mojžíš na útěku z Egypta žil právě u Midjánců a oženil se s dcerou jejich knížete Raguela/Jetra (Ex 2,15; srvn. Ex 18,8-12). S ním byla spřízněna

i Jáel (Sd 4 a 5), která dovršila vítězství soudce Baráka. V Gedeónově příběhu však vystupují pospolu s Amálekovci, což je nepřítel příslovečně zákeřný, který si umí troufnout na nezaštitěné a slabé (srvn. Dt 25,17-19), a stávají se z nich spojenci právě v podlém ožebračování Izraele a drancování zaslíbené země (Sd 6,3nn).

– duchovní vyprázdňenost lidu charakterizuje údaj o „**dvou svatyních**“ Hospodinově a Baalově. K Hospodinově náleželo posvátné skalisko a „dub“, k Baalově oltář a posvátný kůl. Po zápalné oběti na Hospodinově skalisku dostává Gedeón rozkaz zničit svatyni Baalovu (posvátný sloup a háj) a obnovit oltář Hospodinu. Tak má obnovit jedinečnost a výlučnost vztahu k Hospodinu. Výkonání rozkazu vzbudí náboženské pohoršení a strach sousedů (Baal se pomstí). Pozitivní roli sehraje „včerejší modlář“, Gedeónův otec – syna se zastane proti náboženskému lincování a i když ne zcela veřejně, přece jen vtipně vyzná víru, že nikoli Baal, nýbrž Hospodin je skutečný, živý Bůh (Sd 6,31).

– **Duch Boží** Gedeóna „vyzbrojil“ (6,34), dosl. „oblékl“. I taktó dává vpravdě najevo, že Gedeon je zmocněn pro určitý čas a určitý úkol. „Biblické podání dává najevo strhující prioritu „ducha odjinud“ (ne tedy z vlastního nitra), aby tak upozadilo kvality těch, na něž tento „ruach“ (duch) přišel.“ (Milan Balabán, Bojovníci a trpitelé, str. 33)

– „**prověrky**“ bojovníků: nejprve zazní výzva, aby odešli všichni bázlivi (Dt 20,8). Bázlivost je dokladem nedověry (Dt 30,3n). Kde to jen jde, hledí příběh vzbudit a posílit víru, že Hospodin je mocen darovat vítězství i proti mnohonásobné přesile.

– **prověrka u pramene Charód** (Třesení): jde o posvátné místo, kde bylo uctíváno místní božstvo. Prameny a studnice byly v zemi chudé na vodu. Zvlášť posvátné Božstvo mělo chránit vzácný dar. Pro Izraelce je zde skryta jedna z pohanských nástrah: budou

respektovat uctivaného náboženského „patrona“? Přizpůsobí se při čerpání vody i pohanskému přesvědčení a obřadu? Pokleknou, aby vzdali úctu?

– **vyprávění o snu** (7,9-14) – je určeno jako „soukromé zvěstování“, které má Gedeóna ujistit, že Hospodin skutečně **dal** nepřátele do jeho ruky (7,9). Gedeón to nahlas slyší od nepřátelského reprezentanta (v 14). Toto slovo povzbudí jeho důvěru i odhodlanost – a „evangelium o vítězství“ nese svým spolubojovníkům (v. 15). I když ještě nevyhráli, přece už si mohou zpívat „srdce mé to ví, už s tím počítá.“ Můžete ho zařadit do vyprávění pro střední a starší školní věk.

– **noční přepad** nepřátelského tábora: izraelští bojovníci „si zahráli“ na noční demony (útok se děje o půlnoci), proto rozžehli pochodně a troubili na rohy. Nepřátelské vojsko propadlo děsu z toho, že na ně zaútočili „duchové“ izraelských hor. Společenství, vyzbrojené vlastně jen protimodlářskou vírou – a povzbuzené zvěstí o hotovém vítězství – přemáhá nesrovnatelně lépe vyzbrojenou mnohonásobnou přesilu.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– nesmíme Gedeóna vylíčit jako bezproblémového hrdinu. Není ani loutkou v Boží ruce. Tak, jak se osvobozuje z pout pověry a strachu, roste i jeho víra, odvaha, vnitřní svoboda a odpovědnost.

– pohled některých dnešních religionistů by Gedeónovo počínání nejspíš interpretoval jako „náboženské vandalství“ a projev netolerance. Gedeón však nebojuje za jediného správného Boha – ale o svobodu od modlářství, strachu a otroctví. A biblické, zejm. starozákonní podání prostě protimodlářské je (včetně toho, že rozpoznává modly i tam, kde je jiní nevidí nebo jim nevadí).

– Gedeónovy neustálé prosby o Boží znamení nemusí být jen výrazem ustrašenosti a váhavosti, ale též projevem odpovědnosti za dokonání svěřeného poslání i za svěřené společenství bojovníků (nevrhá se do boje bezhlavě).

– Gedeónovi byla za jeho zásluhy nabídnuta dědičná královská hodnost. On tento návrh nepřijal s ohledem na theokracii („Hospodin bude nad vámi vládnout“). Vyžádá si však část kořisti a postaví v Orfě „efod“ – modlu, zařídí si knížecí dům. Přes věrnost Hospodinu se Gedeón nevyvaruje toho, že podléhá některým zvyklostem mocných a zvyklostem pohanského okolí – např. víra ve věštecké metody, k nimž byl pravděpodobně určen i postavený efod.

– opakovaná nevěra Hospodinu (Sd 6,1; 8,33-35) by mohla vést k lacinému konstatování, že jsme hříšní a že žádný Gedeón na tom nic nezmění. Citovaný „kající refrén“ knihy Soudců (viz předchozí úloha) však nechce lacině mluvit o hříchu ani devalvovat radost ze spásy, která skrze tohoto osvoboditele byla darována. Spíš upozorňuje, že zápas s modlářstvím není nikdy vyhrán jednou provždy, že se do něj musí pouštět každá generace znova, rozpoznat, co se jí stává svodem, modlářskou tendencí, a vést svůj vlastní zápas. Takto před modlářstvím varují i novozákonní svědkové (např. 2 Kor 6,16nn)

3. METODICKÉ POKYNY:

V motivačním uvedení můžete s dětmi mluvit o tom, zda se bojí strašidel a nadpřirozených bytostí. Jednu z nich mají na obrázku. Mohou vypracovat první úkol. Při vyprávění o Gedeónovi jim potom můžete ukázat, jak důležité je poznat prázdnotu domnělých bůžků a strašidel a umět si z nich dělat legraci.

Po vyprávění mohou děti sami kreslit „bůžka-maškaru“, mohou ji také vyrobit z různých předmětů a posléze tohoto strašáka představit dospělým ve shromáždění.

Při kreslení nebo vyrábění „bůžka-strašáka“ mluve se staršími dětmi o tom, co dneska takové mocné strašáky pro lidi tvoří.

4. POMŮCKY:

Flanelograf II – ke Gedeónovu příběhu obsahuje značný počet jednotli-

vých scén včetně kácení modly, zkoušky u pramene, nočního boje.

obrázek armády, plenící dobyté území, biblický atlas (tyto pomůcky mohou sloužit pro celý cyklus vyprávění podle knihy Soudců)

obrázek „posvátného stromu“ – česká lípa! Obrázek posvátného kamene – skála v mešitě v Jeruzalémě na místě původního Hospodinova chrámu, muslimská Kaaba; obr. pomníku – co připomíná?

novodobý „kultický předmět“ – spřítelní knížka, auto, televizor; kultické symboly – moci vládní (státní, stranický symbol, obušek...), moci tržní – reklamní poutače, značky aut a pod.;

symboly pověřivosti: černá kočka, věštecká koule, karty a pod.

pro dospělé: Bojovníci a trpitelé (EMAN, Heršpice 1994), kapitola Charismaticti obránci Izraele

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Otázka pro **mladší a střední** školní věk:

Zeptejte se dětí, kdo z nich je v rodině mladší, kdo má starší sourozence apod. Jaké má postavení mladšího či nejmladšího nevýhody? Má nějaké výhody?

(Zkuste rozhovor směřovat k rozpoznání, že obvyklou „výhodou“ menších, mladších je, že jsou ušetřeni odpovědnějších a náročnějších povinností. Tento rozhovor můžete vést s dětmi, které jsou starší, ty se zas mohou porovnat s dospělými)

Otázka pro **starší** školní věk:

Jaký je rozdíl mezi jménem a přezdívkou? Kdy se označení člověka může stát jeho životním programem?

(Rozhovor by měl vyústit do rozpoznání, že zatímco jména dnes vnímáme jako označení rozlišení, přezdívkou, přídomek, může i vypovídat něco důležitého o životním směřování či programu – pomoci si můžete např. i otázkou, komu se říká „prezident Osvoboditel“, zda děti znají podobná přízviska a co vyjadřují.)

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** školní věk:

Můžete využít motivaci pro ml. školního věku a na jejím základě vyložit, že Hospodin si nevybírám pro vysvobození zasloužilého a respektovaného – ale mladíčka, kterého postupně uschopňuje a vyzbrojuje. Vyprávění o zkoušce u pramene musíte převyprávět značně volně a vložit do něj i vysvětlení. Nebo ho můžete nahradit vyprávěním o sestupu do nepřátelského tábora a vyslechnutí „zvěstného snu.“

I. Motivace

II. Gedeón je navzdory svému mládí a nevybavenosti povolán k vysvobození Izraele

III. Mladíček Gedeón bourá pohanský oltář, který symbolizuje dvojakost víry

IV. Gedeón je vyzbrojen duchem Hospodinovým, svolává izraelské bojovníky a testuje jejich víru / (var.: Gedeón vyslechne vyprávění o vítězství darovaném Hospodinem)

V. S třemi sty bojovníky vede odvážný a nekonvenční noční boj. Hospodin dává vítězství.

b) poznámky a osnova pro **střední a starší** školní věk

Můžete vyjít z významu Gedeónova jména (Bořič, Bourač) a na jeho základě zvýraznit jednotlivé prvky příběhu. Navržená motivace o významu jmen umožní zvýraznit, jakým způsobem se uskutečňuje Boží zmocnění jednotlivého služebníka i záchrana celého lidu. Vyprávění může navíc podtrhnout, že Hospodinovo osvobození neruší ani tak důsledky zotročení, jako jeho předpoklady – modlářství a s ním spojenou ustrašenost.

I. Motivace – rozhovor o jménech, přezdívkách a přízviscích

II. Co znamená jméno Gedeon?

III. Hospodinův posel bourá Gedeonův strach a pocit bezmoci

IV. Gedeon bourá modlu – a stává se sám „bouračem“ – je nazván „Odpůrcem Baalovým“

V. Gedeon bourá modlářský vztah k pramenům

VI. Gedeon slyší sen o bourání nepřátelských stanů

VII. Ve jménu Hospodina v noci Gedeon bourá sílu nepřátelského vojska

VYPRÁVĚNÍ**I. MOTIVACE**

Začneme dnes sami u sebe. Každý se nějak jmenujeme. Každé jméno nějak vzniklo a něco znamená. Víte, co znamená vaše jméno? Klára – čistá, Regina – královna, Bohumil – je milý Bohu nebo miluje Boha, Filip – milovník koní, Pavel – malý. Když je někdo v něčem zvláštní, dostává přezdívku, která tu zvláštnost připomíná. Dobrým sportovcům, opravdovým „jedničkám“ se říká na znamení jejich síly podle slavného filmu Terminátor třeba: „Dominátor“ (Dominik Hašek), „Herminátor“ (lyžař Herman Mayer). I jeden komunistický diktátor, jmenoval se „Džugašvili“, si dal přezdívku, aby ho lidi brali jako „ocelového“. Ocel se rusky řekne „stal“, diktátor se tedy přejmenoval na „Stalin“. Už dávno umřel a ocel neocel, dějiny ho pamatují jako velmi smutnou, zlou postavu.

Je to, co vaše jméno znamená, důležité? Chtěli byste se jmenovat jinak? Jak a proč? Někdo je se svým jménem spokojen. Třeba takový Pavel – znamená to malý, tedy nic moc, ale zase má v Bibli dobrého jmenovce – apoštola Pavla!

II. GEDEÓN

Jeden starozákonní soudce se jmenoval Gedeón. Hebrejsky to znamená „lamač“, „bořič“. Mladí by dneska řekli „bourač“. Když je dneska někdo bourač, je to svalovec, bedna, hrana, rampa. Přijde, zvedne, hodí, praští, zlomí. Jako ve filmu. Jsou jich plně akční filmy, a těch, kteří by se jim rádi podobali, jsou plně posilovny. Svaly, chladný pohled, pomalá chůze, blesková pravačka. Prostě tvrďák.

Bourač Gedeón ale takhle nevypadal. Sylvester Stallone by ho hrát nemohl. Na začátku příběhu ho dokonce přistihujeme, jak prchá. Zemi, v níž Gedeón žil, totiž neustále napadalo nepřátelské vojsko Midjānců. Nebyli vždycky nepřáteli Izraele, dokonce sám Mojžíš měl jednu Midjānku za ženu. Teď ale, za Gedeóna, Midjānci škodili, jak mohli. Vždycky se přihnali, ukradli co mohli, pobili, vypálili, odjeli. Už to nešlo dál, Gedeón jednoho dne rychle sklídl úrodu a chystá se odjet.

Spousta akčních filmů začíná tím, že hlavní hrdina nebyl žádný hrdina! Dobře, máme tedy v Bibli akční film. Sledujme ale jedno: co je příčinou toho, že se z nestatečného chlapíka během filmu stane „bourač“ a tvrďák? Obvykle to ve filmu způsobí touha pomstít se, hněv na nepřítele nebo svůdná kráska. V Bibli je to jinak...

III. POSEL NENÍ VŽDYCKY ANDĚLEK

Před Gedeónem se najednou objevil posel Hospodinův. Ve starším překladu Bible, v Kralické bibli, je napsáno „anděl Hospodinův“. Je chyba myslet si, že anděl je nahatý chlapeček s křídýlky na zádech. „Anděl“ sice opravdu znamená „posel“, ale někdy to může být také docela drsník. U posla nezáleží na tom, jak vypadá, ale na tom, jaké poselství přináší. Gedeóna posel zarazí hned na začátku: „Hospodin s tebou, udatný bohatýře!“ A ještě přidá: „Vysvobodíš Izrael z rukou Midjānců“. Nu, „Hospodin s tebou“, by Gedeón ještě vzal, ale „udatný bohatýře?“ Takový svalovec Gedeón opravdu nebyl! Vždyť si tady rychle domílá poslední pšenici a pak honem balit a vypadnout, utéct před nepřáteli! Vysvobodit Izraele od tak nebezpečného nepřítele? To už tedy vůbec ne!

Jenže, pozor: „Hospodin s tebou“! S Gedeónem je sám Hospodin – to něco znamená! Gedeón si ale ještě není jist. Boží blízkost ani pomoc se nedají nějak zajistit a prokázat. I Gedeón se brání. Tak mu posel připomene totéž, co uslyšel tenkrát Mojžíš u hořícího keře, když taky dostával od Hospodina úkol vysvobodit lid z otroctví. Oba uslyšeli tu větu vět, která je tolikrát v Bibli a patří mezi to nejcennější, co v Bibli stojí: „Neboj se, já budu s tebou.“ Sám

Pán světa, První i Poslední, on, sám Zákon, Spravedlnost i Láska, on, Cesta i Pravda i Život bude s Gedeónem. A nejen s ním!

IV. GEDEÓN ŽÁDÁ ZNAMENÍ

Gedeón uvěří, ale ne úplně. Není takový silák, aby si mohl troufnout na takový úkol – zbavit Izrael silného nepřítele – bez Boží pomoci. Žádá znamení, důkaz, že opravdu mluví Hospodin a že opravdu bude v něm. Vzpomínáte na Mojžíše u hořícího keře? Také chtěl něco mít „v ruce“, alespoň znát Boží jméno!

Ale Gedeón znamení dostal. Divné a zvláštní; připravil jídlo jako oběť, položil je podle pokynů posla na skálu a ze skály vyšlehl oheň a oběť pohltil. Divná věc! Ale ještě divnější bylo, že Hospodin Gedeónovu prosbu po znamení vůbec vyslyšel. A nejdívnější bylo, že to nebylo jednou, Gedeón podobná znamení žádal víckrát – a dostal je!

Znamená to, že můžeme žádat znamení? Pane Bože, jestli mám chodit s touhle holkou (nebo klukem), tak ať má dneska ve škole třídní nový účes? Pane Bože, jestli mě máš rád, tak ať dneska nejsem zkoušený z matiky? Není to divné? Ale co Gedeón?

V. GEDEÓN BOURÁ PRVNÍ MODLU

Pak dostal Gedeón úkol. Tak to bývá – dostaneš nějaké obdarování, schopnost, nadání, ale ne proto, aby ses s tím vytahoval, ale abys splnil nějaký úkol. Gedeón dostane za úkol bourat. Jsi bourač, bourej. Ale nebourej něco dobrého, jen to, co má být zbouráno. Gedeón dostane za úkol zbourat oltář pohanského boha Baále. Lidi věří nějaké hlouposti, vymyslí si, že tohle je bůh, tohle hvězda, tohle že je cenné, a věří tomu. Tak jde, Gedeóne, a zbourej Baálův oltář.

Gedeón už byl určitě silnější a statečnější než na začátku, když balil kufry na útěku před Midjánci. Byl silnější, protože věděl, že Hospodin je s ním. Dostal na to i znamení. Ale ještě se měl co učit. Úkol splnil, ale přece jen se trochu bál. Tak oltář rozboural potají, v noci.

Ráno se lidé probudili a divili se: „Kdo si dovolil rozbořit oltář našeho nejlepšího, nejdokonalejšího superboha Baále?“ Pátrali a vypátrali Gedeóna. A šli za jeho otcem: „Tvůj syn musí zemřít, pohaněl naši hvězdu, náš idol!“ Jóáš, otec Gedeónův, odpověděl vtipně: „Chcete bojovat za superboha? Jako že on sám se neubrání? Neměl by se váš Baál, je-li takový superbůh, ubránit sám?“

VI. GEDEÓN BOURÁ DRUHOU MODLU

Pak chtěl Gedeón splnit ten hlavní úkol – vysvobodit Izrael od útočících Midjánců. Shromáždil vojsko, velmi mnoho vojáků. Jenže

tady nemělo jít o normální bitvu. Vítězem neměl být Izrael, národ nebo armáda. Mělo jít jen a jen o vítězství Hospodinovo. Kdyby Izraelců byla přesila, říkali by si, že jsou silní, početní a vyzbrojeni! Lépe bude, když jich bude méně.

A Gedeón dostal další pokyn: vytrdit všechny, kteří mají strach. Všechny, kteří nevědí, že když bojuje Hospodin, strach jde stranou. Gedeón vyhlásil, aby každý, kdo se bojí, šel domů. A odešlo – dvaadvacet tisíc vojáků! Zůstala jen třetina, asi deset tisíc. Ale i to bylo mnoho. Gedeón tedy dostal další pokyn: až přijdou vojáci k prameni, který leckdo považoval za zasvěcený zase nějakému dalšímu božstvu, měl si Gedeón všimnout, kdo před pramenem poklekne jako před božstvem. Gedeón to udělal a viděl, že těch, kdo se neklaněli, bylo jen tři sta. Devět tisíc sedm set vojáků odešlo zase domů. Z původních dvaatřiceti tisíc zbyla necelá desetina. S nimi se měli vydat na obávané nepřátelské, kruté a zálučné Midjánce.

VII. GEDEÓN BOURÁ NEPŘÁTELSKÉ VOJSKO

A dokázali to. Když byl s nimi Hospodin, nebyl to problém. Udělali to vtipně. Využili zase pověrčivost nepřátel. Počkali, až přijde noc. Pověra říká – noc duchů, hroby se otvírají, démoni a strašidla vycházejí. Gedeónovi vojáci si ještě ve svém ležení zapálili pochodně, ale ukryli je, hořící, v nádobách. Vzali si do jedné ruky trubky, do druhé zapálené pochodně, ukryté v nádobách, meče k pasu. Obklíčili nepřátelský tábor, naráz rozbili nádoby a začali troubit. Obklíčený tábor viděl ze všech stran blížít se světla. Strašidla! Uslyšeli troubení ze všech stran. Démoni, duchové! Vypukla panika, v té tmě se začali pobíjet omylem mezi sebou, zbytek utekl.

Tak Gedeón zvítězil. Vlastně ne Gedeón, Izrael zvítězil. Vlastně ne Izrael, sám Hospodin. Tak, že byl s Gedeónem, jak slíbil, zbavil ho strachu, dal mu odvalu a udělal z něho opravdu bourače. Teď si můžeme zase vzpomenout na akční filmy: to je ten rozdíl, jak vzniká a vypadá bourač, tvrďák. Místo svalů, chladného pohledu, rychlých pěstí, touhy po pomstě a svůdných krásek – důvěra v Hospodina, probouzející statečné srdce.

Ale takový je život, právě takový.

MODLITBA

Často bychom chtěli být stateční, silní a udatní. A nejde nám to. Jdeme na to špatně, protože si chceme pomoci sami. Hospodine, Pane celého světa, Otče náš, daruj nám, prosíme, důvěru tobě a s ní i statečné srdce. Děkujeme za všechny své schopnosti a obdarování. Prosíme, ať je umíme dobře využít a nezneužít. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Co je podle vás nejhoršího na modlářství? – závislost – strach – falešný pocit štěstí a jistoty – úcta na nepravém místě – odpadnutí od víry
- Mohou být modláři jen ti, kdo nejsou křesťané, nebo i členové církve?
- Můžeme se stát modláři i my?
- Co by Gedeón zboursal dnes?
- Užil by dnes Gedeón na bourání modly – sekeru – bagr – dynamit – tiskařskou čern – jednoho odvážného filmového režiséra aj.
- Víte, že ke zbourání komunistické vlády také nebylo nakonec třeba silné armády, ale bylo třeba se zbavit strachu?
- Kde se dnes drancuje a loupí? Znáte ozebračené národy? Kdo to dělá?
- Ovládají dnešního člověka pověry?
- Proč nosí lidé na krku křížek?
- Znáte, jakými pověrečnými zvyky se povzbuzují sportovci před utkáním? (např. libání hokejky – Může něco takového nahradit trénink? Co si myslíte o tom, když fotbalista Pavel Nedvěd po utkání poklekne a děkuje Bohu? Je to výraz pověry – nebo pokory?
- Jaké rozdílů můžeme jmenovat mezi vírou a pověřivostí?
- Jaký pokřik užíval Gedeón a jeho bojovníci? Co vyjadřoval? Kde se dnes užívá pokřik, (např. na táboře, při fandění...) Co takový pokřik vyjadřuje?
- Husité zpívali píseň „Kdož jste Boží bojovníci“ a vítězili silou víry nad křížáckou přesilou.
- Myslíte, že pomníky a sochy jsou spíš „památníky“ nebo modly? Mohou se stát modlou?
- Jaké bitvy a boje připomíná noční boj s nepřítelem? Kdybyste měli rozhodnout, zda ho zařadit mezi židovské vtipy nebo válečné eposy (dobyty Troje; Pán prstenů – Návrat krále a pod), kam byste ho zařadili?

Pisnička z tábora „S Gedeónem za svobodou“ (podle S 344)

/:Tvá svoboda:/ nade mnou
 Než abych byl otrokem
 chci být pohřben v hrobě svém
 půjdu k Pánu, kde budu svoboden

/:Tvoje věrnost:/ nade mnou
 I když jsem byl mladiček,
 přišel ke mně Bůh a řekl:
 „Vysvobodíš od nepřátel lid“

/:Tvoje víra:/ nade mnou
 Ke svobodě cesta je
 modla nám ji blokuje.
 Dals mi silu podětnout ji sám

/:Tvoje síla:/ nade mnou
 Před pramenem pokleknu

třasořitky – domů jdou.
 Bůh nás sílí – on je vítězem

/:Tvoje sliby:/ nade mnou
 Z hor se pecen přivalil
 a ten sen nám oznámil:
 „Zvítězíte!“ – už s tím počítám

/:Tvé vítězství:/ nade mnou
 S pochodněmi v ruce jdem
 noční bůžky sehrajem -
 Midjánce strach vlastní zahubi

/:Tvá svoboda:/ nade mnou
 Svoboda je krásný dar
 nechceš-li ho – přijde zmar.
 Gedeon, ten moh' by vyprávět.

SAMSON

Sd 13,2-5; 14,1-20; 15,1-20; 16,1-31

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 9-10 — Hospodine, Bože zástupů, slyš modlitbu mou, naslouchej, Jákobův Bože! Ty jsi štít náš, Bože, pohleď, na tvář svého pomazaného rač shlédnout.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Sd 13,1-5

PÍSNĚ

Bůh je záštita má (NP 3; S 23); Srdce čisté stvoř mi, ó Bože (NP 139; S 307); Modlitba (NP 9; S 228); Kristus je má síla (BTS 93); Pán Bůh je síla má (BTS 42; EZ 182); Mou duši svírá (NP 94; S 188)

VYPRÁVĚNÍ

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **Samson** soudil a vedl Izrael po 20 let (17,31). Jeho příběh naznačuje, že i lidé určení a **zasvěcení ke službě** Hospodinu (13,5) nejsou automaticky bezproblémoví – bezhříšní. Úkolem soudců bylo osvobozovat Izrael z područí nepřátel – o to Samson usiloval po celý život. Kromě toho měl soudce volat Izrael k tomu, aby se podle Hospodinovy smlouvy řídily nejen bohoslužebné pořádky, ale i záležitosti všedního dne. Smlouva nabízela podmínky k životu nezotročenému náboženskými nešvary, společenskou nespravedlností a přezíravostí vůči slabším a znevýhodněným. Jako zasvěcený Hospodinu měl Samson pokládat tuto soudcovskou službu za nejdůležitější záležitost. S jak velkou důsledností tuto svou službu obstarával, vyplývá z jednotlivých příběhů.

– **zasvěcenec** (13,5) má být k dispozici k úkolům, k nimž je vybízen a uschopňován Bohem. Průvodní znaky, jak je zviditelňoval řád nazírství, by neměly překrýt, že šlo o oddanost Hospodinu “celým srdcem (Dt 6,5; srvn. Sd 18,5). Zásvěcenec dosvědčoval, že vztah k Hospodinu nelze navodit zneužíváním alkoholu, ani využíváním drog. Vy-

pravěci navíc hned zpočátku upozorní, že Samsona začal v Danovském táboře ponoukat duch Hospodinův (Sd 13,25). Tím vším se zdůrazňuje, že Samson mohl mocné činy udělat jen proto, že ho k tomu při té které příležitosti zmocňoval Hospodin. Samson není starověký kulturista křížený s mystikem, který by protivníky přemáhal svou silou nebo askézí. Když Samsona nakonec přemohou Pelištejci (Filistinci), je to proto, že ho Bůh tentokrát svou silou nezmocnil. Samson neprosí o zmocnění, ale sebestjstě předpokládá, že mu Bůh musí opět pomoci. Dalila neoholila Samsona úplně, ale nechala mu ustríhnout pouze sedm pramenů (16,19), takže Samson nemusel nic poznat. Samson neporušil nazirejský slib. Zpronevěřil se však svému poslání přesvědčením, že jeho síla tkví ve vlasech (16,17) a sebestjstotou, že Hospodin mu musí pomoci (16,20).

– **nazirejský slib** – najdete v Nu 6. Obsahuje závazek zdržet se vína a opojných nápojů vůbec (snad na protest proti pohanským kultům, kde opojné nápoje hrály “božsky rozněcující” roli; v Egyptě i v Kénánu hrálo víno v náboženství velkou úlohu v některých bohoslužebných obřadech), dále nestříhat si vlasy (snad proto, aby se lišil od kultů,

kde oběť vlasů byla pravidlem) – viz BS-N, s. 478. Tím vším měl nazírejec připomínat celému lidu, že je zvláštním Božím vlastnictvím. Zároveň byl označen jako Hospodinův svědek “ve zvláštních službách” či zvláštních, přelomových dobách. Příklad doživotního nazírejství vidíme u Samuele, Samsona a Jana Křtitele (L1,15 . srvn i Mt 2,23). Často rodiče činivali slib nazírejství za své děti ještě před jejich narozením (Sd 13,4,5; 1S 1,11,28).

– **dlouhé vlasy a vousy** upozorňovaly na první pohled, že Samson je zasvěcenec (egyptští kněží si zas hlavu zcela vyholovali, což bylo nezvyklé). Tak jako některé části chrámu, popř. i některé oltáře měly být stavěny z netesaných kamenů, tak i Samson neměl být „uhlazen“ lidskou rukou – byl symbolem stvoření – zasvěcenec. Dlouhé vlasy byly také symbolem slunečních paprsků. S tímto symbolem vzdálené souznívá i Samsonovo jméno (Samson-Sluníčko).

– Pelištejci (Filistinští) – obývali přímořský kraj. Byli na vyšší civilizační úrovni než Izrael, po nich také celá země dostala jméno (Palestina). V biblickém podání ovšem hrají napořád roli utlačovatelů Izraele, jak tomu napovídá i vyznění jejich jména v hebrejštině – “Válcovači” (svobodných poměrů v zaslíbené zemi).

– **hádanka** není součástí nějaké sbírky starověkých hádanek, spíše je předobrazem Samsonovy činnosti, tedy podobenstvím. Stejný osud, jaký potkal lva (symbol síly a žravosti), čeká i Pelištejce. Dávat si hádanky nebyl dětský zvyk, ale patřil k oblíbenému způsobu přezkoušení protivníka v moudrosti. Moudrost byla pohany ceněna jako něco bezmála nebeského, souznívajícího s božským světem, proto např. královna ze Sáby zkouší Šalomouna hádankami (1Kr 10,1). V Izraeli moudrost neměla božský charakter, ale projevovala se ve všedním rozhodování.

– **jméno Dalila/Delíla** – můžete vyložit jako „oslabovačka“ – oslabuje Samsonův vztah k Hospodinu (nestojí

při něm celým srdcem), a tak oslabuje i to, co ho činí silným.

– **motivy, které navazují na již známé příběhy** – Samson se narodil „abrahamovský“ neplodnému páru

– jako zasvěcenec ztělesňoval poslání být zvláštním lidem smlouvy, která zaručuje svobodu i spravedlnost (viz Ex19,5n)

– Duch Hospodinův je duchem vysvobození (když Duch Boží zavěje, vstane z mrtvých naděje).

– reakce izraelských představitelů na vysvoboditelské aktivity – Samson, cos nám to udělal? (15,11) může připomenout ustrašenou reakci předáků na Mojžíšovo poslání (Ex 5,21)

– milující oddanost Hospodinu celým srdcem (Dt 6,5)

Tyto motivy umožňují pochopení příběhu v souvislosti s celkem doposud probíraných vyprávění. Některý z těchto motivů můžete také vybrat, dát mu ve svém vyprávění hlavní slovo, a on vám pak pomůže „katecheticky“ strukturovat látku, která je jinak na probírání v jedné hodině velice bohatá a rozmanitá.

– **při závěrečné likvidaci nepřátel** hraje důležitou roli ústřední motiv pelištejské oslavy: náš bůh porazil Samsona! (Sd 16,23n) Proto knížata rozhodnou, přiveďte Samsona, budeme ho ponižovat (tj. znevažovat jako svědka Hospodinova). Tváří v tvář tomu Samson volá k Hospodinu a vyznává, jak se zpronevěřil svému zvláštnímu poslání. Jestliže nakonec pod padajícím chrámem zahynulo víc Pelištejců/ Utlačovatelů než předtím, je to doklad toho, jak málo si Samson považoval svého poslání.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– neměli bychom nazírejství představovat jako zaručený lék, který by vyřešil dnešní problémy – např. formou absolutního zákazu pít vína – ani jako nějakou formu „přirozeného“ životního stylu, jehož symbolem je nedotčenost vlasů, vousů, chápaná jako zřeknutí se technické civilizace.

– velmi obtížně vysvětlíte dětem, že Samson je příkladem člověka, který si dovedl něco odepřít a nemusel se přitom cítit nějak ošizený. Děti vychováváme většinou tak, že jim připadá normální, když si nic neodepřou a naopak všechno vyzkoušejí. K takovému přesvědčení můžeme děti přivést i svým názorem, že se naše děti prostě mají mít lépe než my kdysi. Neschopnost si něco odepřít – to je civilizační problém i nás dospělých.

– pozor na líčení Samsonova vztahu k ženám. Nazírejství nezavazovalo k celibátu. Samsonova tragédie nespočívá v tom, že by si nedovedl odepřít soužití s ženou, ale v tom, že nebyl schopen navázat hluboké partnerské vztahy. Příběh o Samsonovi a Dalile není příkladem pomalého rozpadu vztahu muže a ženy. Samsonův a Dalilin vzájemný vztah je podkopán nedůvěrou od samého počátku. Tragédií Samsonovou je, že nedovede žít tak, aby vztahy důvěry vůbec vznikly. To je případ i předcházejících jeho vztahů (14,1 a 16,1).

– v evangelické církvi se častokrát Samson uváděl mládežnicům za příklad, jak to s nimi dopadne, když si nevezmou evangeličku. Samson však nezradil svůj úkol tím, že si vzal cizinku, ale tím, že si vzal ženu, která mu nedůvěřovala a chtěla ho pokořit. (Rūt bude také cizinka, ale tím předem není diskvalifikována)

– závěr Samsonova života bychom neměli vykreslit jako pomstu, již Hospodin fandí. Smrt v troskách chrámu je tragickým koncem člověka, který nenaplnil svůj soudcovský úkol.

3. METODICKÉ POKYNY:

Hodinu můžete začít rozhovorem o tom, co kdo nosí na sobě, co tím vyjadřuje a co mu to umožňuje (uniformy, odznaky, prstýnky, řeholní roucha...). Děti si pak nějaký příklad do obrázku nakreslí a vy jim budete vyprávět o příkladu Samsona a významu jeho zvláštního vzezření.

Samsona si mohou děti vybarvit a nejmladší se o něm mohou naučit říkačku z obrázku.

4. POMŮCKY:

Obrázky různých uniformovaných lidí, obrázek siláka (kulturisty); obrázek sportovce (ilustrace člověka, který také musí dodržovat disciplínu; zdrženlivost se nemusí projevat jen církevním půstem).

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Vyjmenujte, čeho by vám bylo líto, kdybyste nesměli něco jíst nebo dělat? Čeho byste se nechtěli zříci, bez čeho byste se obešli? Znáte někoho, kdo se dobrovolně něčeho zřekl (třeba jen na nějaký čas)?

Tato motivace může pomoci uvědomit si, čeho se někteří lidé dokážou zřeknout – a že tím mohou být užiteční druhým.

Co se vám vybaví, když se řekne „zvláštní poslání“?

Nevadí, když si děti vzpomenou na všelijaké „tajné agenty“. Můžete je upozornit, že agentem se zvláštním posláním měl být celý Boží lid, a protože se mu to nedařilo, vybíral si pak Hospodin čas od času zvláštní „agenty“ pro věc svobody a spravedlnosti.

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** školní věk:

Můžete vyprávět podle BD 41a 42. K tomu užití motivace o „zvláštním poslání“, ale před vlastním vyprávěním upozorněte, že Samson jako zasvěcenec nebyl starověký Arnold Schwarzeneger nebo Tarzan. Sílu měl jako dar od Hospodina, aby vysvobozoval Izrael od Pelíštců.

I. Motivace

II. Samson přemáhá Filistince a pomáhá Izraeli

III. Samson miluje Dalilu, Dalila z pověření Filistinců chce Samsona zneškodnit

IV. Tři marné pokusy o přemožení Samsona

V. Samson podléhá výčitkám

Dalily a konečně přemožen

VI. Samson oslepen a uvězněn

VII. Samson prosí o odpuštění

- b) poznámky a osnova pro **střední a starší** školní věk:

Použijte motivaci o „zřikání se“. Připomeňte, že takové sebeomezení je nezbytné pro určitý typ služby druhým. Takto se měli „omezit“ i nazírejci – kvůli zvláštní službě Hospodinu.

I. Motivace

- II. Rodiče zasvěcují syna Samsona Hospodinu a on si ho povolává jako vysvoboditele

- III. Samson zabíjí lva, žrout vydává pokrm, Pelištejce čeká první ničivý zásah

- IV. Trestná výprava, strach představitelů Izraele a Samsonova nabídka

- V. Samson miluje Dalilu, Dalila z pověření Filistinců chce Samsona zneškodnit

- VI. Tři marné pokusy o přemožení Samsona

- VII. Samson podléhá Dalile. Sebejistota nebyla zdrojem síly.

- VIII. Samson přemožen, oslepen, potrestán těžkou prací

- IX. Poslední boj proti Filistincům začal vyznáním vín

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Čím byste chtěli být? Jaké byste chtěli mít zaměstnání? Někdy se říká také „povolání“. Jaký je mezi tím rozdíl? „Zaměstnání“ člověka zaměstnává a přináší mu plat, mzdu, k „povolání“ musí někdo člověka povolat. Povolání je pro povolaneho důležitější než plat, ví, že jeho práce a tím i jeho život má smysl a cíl. Takové povolání, to je dobrá věc!

Někdy takové povolání vyžaduje pevnou vůli. Člověk se musí k něčemu přinutit a něco si odříci. Musí se mnoho naučit, mnoho věcí nesmí. Houslisté nesmějí dělat rukama těžkou práci, aby jim ruce nezhrubly. Lékař se musí mnoho naučit, sportovec musí hlídat, co jí a pije, aby neztratil kondici. Plnit povolání je často dřina.

II. POSEL

Jedni rodiče neměli děti. Najednou se jim ukázal Boží posel a říká: „Budete mít syna“. Rodiče byli udiveni, už nebyli nejmladší. Ale ještě více byli udiveni, když posel Hospodinův pokračoval: „Váš syn bude povoláný k tomu, aby vysvobodil Izrael z rukou Pelištejců.“ Pelištejci byli sousední národ, byli velcí, silní a Izrael pořád přepadali, loupili, zabírali území. Byli prý proti Izraelcům tak velcí, že Izrael o nich mluvil jako o „obrech“. Izrael s nimi měl velké problémy. A teď posel Boží mluví o dítěti, které se ještě nenarodilo, a už má takové povolání!

A Boží posel překvapoval ještě dál: „Ať váš syn nikdy neokusí nic opojného ani nečistého a ať mu nikdy nikdo nestříhá vlasy!“ To musíme trochu vysvětlit: Izraelci některá jídla nesměli jíst, zákon to zakazoval. Ne proto, že by to bylo nezdravé, ale aby věděli,

že být svobodný neznamená smět všechno, co člověka napadne. Proto byla některá jídla nazvána jako „nečistá“. Víno pít směli.

Syn, který se měl narodit těm našim rodičům, však nesměl ani víno. Nejen jako dítě, ani jako dospělý! Kromě toho si nesměl stříhat vlasy. Proč to všechno? Aby on sám věděl, že má nějaký úkol a připomínal si to (proto nesměl víno), a aby to věděli i lidé kolem něho (proto ty dlouhé vlasy).

Syn se narodil a dostal jméno Samson.

III. LEV

Když byl Samson dospělý, „na ženění“, uviděl jednu dívku, která se mu líbila. Řekl to rodičům. Jim však stačilo, aby řekl, kde ji viděl, a už věděli, co se stalo: Samson si našel děvče – mezi Pelištejkami! Byl to problém? Přece Samsonovo povolání bylo právě osvobození od Pelištejců! Problém nebyl v tom, že někdo byl Pelištejec nebo Pelištejka, ale že někdo napadal a trápil sousední národ. Za to však Samsonova dívka asi vůbec nemohla!

Jednou za ní Samson šel a najednou se mu do cesty postavil lev. Co teď? Filmový silák by vytáhl meč nebo pušku a lva by přemohl. Filmový Sandokan, jestli ho znáte, jednoho lva dokonce uskrtil. Ale se Samsonem to bylo úplně jinak. V Bibli se doslova píše: „tu se ho zmocnil duch Hospodinův“. Znamená to snad, že takový člověk hledí do nebe s vytřeštěnýma očima a něco při tom mumlá nebo vykřikuje? Ne! Když se někoho zmocní duch Hospodinův, není to žádné čarování ani fantazírování. U Samsona se prostě začalo projevat jeho povolání. Měl zachránit svobodu pro Izrael a v tom ho nemohl zastavit žádný lev. Tak se nevrhl lev na Samsona, ale Samson na lva. Popadl ho a zabil.

IV. HÁDANKA

Když šel po čase kolem toho místa, uviděl, že ve lvi zdechlině si udělaly své hnízdo včely. Hnízdo bylo plné medu, Samson ochutnal. Pak došel až ke své vyvolené a jejím kamarádům řekl hádanku, to se tak dělalo: „Ze žrouta vyšel pokrm, ze siláka vyšla sladkost. Co je to?“ Víte, co to je? Žrout je ten lev. Byl silný a takhle dopadl – včely v něm mají hnízdo. Možná že tím Samson říkal Pelištejcům: „Jste velcí obři, silní jako lev? Pozor, ať neskončíte podobně!“ Vsadil se s nimi, že neuhádnou. Pelištejci opravdu neuhádli. Ale tak dlouho prosili Samsonovu nevěstu, aby ze Samsona vytáhla rozluštění, že to nakonec udělala. Samson týden vydržel, pak jí hádanku prozradil. Pelištejští kamarádi se Samsonovi posmívali a vychloubovali, že odpověď znají. Samson ale poznal,

že jeho nevěsta tajemství prozradila. Tu se Samsona opět zmocnil duch Hospodinův a bylo zle – Pelištejci dopadli jako ten lev: třicet jich tam zůstalo mrtvých.

V. LIŠKY

Po nějakém čase šel Samson opět za svou nevěstou. Jenže její otec už ji slíbil někomu jinému. To se také tak dřív dělalo; o tom, kdo si koho vezme, rozhodovali rodiče. Samson byl podveden. Odešel z města, nachytl tři sta lišek (!), rozdělil je po dvojicích, každé dvojici dal táhnout zapálenou pochodeň a pustil je do polí a vinic, které patřily tomu městu. Sto padesát živých pochodní plenilo pelištejskou úrodu! Pak ještě sestoupil znovu do města a bil se tam se všemi muži hlava nehlava, čteme. Musela to být hrozná porážka toho města; porážka, kterou zařídil sám, jeden jediný Samson.

Byl sám, jediný? Samson měl přece povolání! Bylo to divné povolání, ničít úrodu, bít nepřítele hlava nehlava? Nebylo to nespravedlivě. I tak se může projevovat duch Hospodinův a jeho povolání.

VI. OSLÍ ČELIST

Pelištejci se pokusili Samsona přemoci pomocí samotných Izraelců. Přitáhli do izraelské krajiny a vyhrožovali. Tři tisíce Izraelců se tedy vydalo za Samsonem, aby ho spoutali a přivedli Pelištejcům. Samson se nechal spoutat (svými bratry – Izraelci!), jen si od nich vyžádal slib, že se na něho nevrhnou oni sami. Jako by věděl, že pouta snadno roztrhá, ale s vlastními bratry bojovat nemůže. Slib dostal. Dopadlo to, jak tušíme: Samsona se zmocnil duch Hospodinův a zase to bylo pro Pelištejce zlé; Samson popadl, co bylo po ruce, kus nějaké kosti, čelist osla a tentokrát tam zůstalo tisíc Pelištejců.

VII. SAMSONŮV KONEC

Přemohl nakonec někdo Samsona? Kdo? Nebyli to Pelištejci. Samsona přemohla vlastní sebejistota. Myslel, že se mu nic nemůže stát.

Zase se zamiloval, teď do Dalily. Zase to byla Pelištejka. Zase za ní přišli přátelé Pelištejci a prosili, aby ze Samsona vymámila odpověď na hádanku. Tentokrát to byla vážná hádanka – jak Samsona oslabit? V čem spočívá jeho síla? Samson Dalile třikrát něco namluvil: nejprve že ho musejí spoutat liánami a pruty, pak zase nějakými zvláštními provazy, do třetice že je potřebí vplést jeho vlasy do nějaké tkaniny. Vždycky pak na Samsona přišli

Pelištejci, vždycky to pro ně dopadlo špatně. Nakonec Samson Dalile prozradil, že jeho tajemstvím jsou jeho vlasy, od narození nestříhané. To byl dost blízko pravdy, protože Samsonovy vlasy skutečně byly symbolem jeho povolání. Samson si ale myslel, že je silák a nic ho nemůže ohrozit. Zapomněl, že své povolání může plnit, jen když se ho zmocní duch Hospodinův. A tak když mu v noci Dalila ostříhala vlasy, a přišli Pelištejci, Samson se zase zvedl – a nic. Spoléhál se sám na sebe, a duch Hospodinův nepřišel.

Pelištejci Samsona zajali, oslepili a přivázali ve svém chrámu mezi dva sloupy hned vedle svého boha Dáгона. Bylo to smutné a potupné pro Samsona i Izrael. Teprve teď si Samson uvědomil, kdo byl silný. Ne on, nýbrž jeho povolání a ten, kdo mu je dal. Teprve teď si vzpomněl na Hospodina. Modlil se, prosil o sílu – a dostal ji. Uchopil sloupy, mezi něž byl přivázán, pohnul jimi a celý pohanský chrám se zřítíl. Byl plný lidí, knížat, kněží, všichni v troskách zemřeli. I Samson. Tak naplnil své povolání až v hodině smrti – osvobodil, alespoň na čas, Izrael od Pelištejců.

Ale naplnil ještě něco: ukázal, odkud byla jeho síla a hlavně odkud nebyla. Nebyla ve vlasech, nebyla ve svalech, nebyla v Samsonově kráse, chytrosti nebo bohatství. Byla darem, protože spočívala v jeho povolání.

MODLITBA

Hospodine, prosíme, ukaž nám, kde je naše povolání, co máme dělat a co dělat nemáme. Prosíme, dej nám sílu pro všechny naše úkoly. Neprosíme jenom za sebe, nýbrž za všechny kolem nás. Ať znají tvé povolání pro sebe – králové, presidenti, vlády i parlamenty, rodiče, učitelé, lékaři, všichni. Daruj každému sílu, aby mohl dělat to, co má, co je ve tvých očích správné. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Už jste se někdy postili?
- Co si nedovedete odříct a co byste rádi nedělali?
- Zkuste si vzpomenout, kteří lidé alespoň na určitou dobu dodržují zdrženlivost: někteří křesťané i mohamedáni (nejde jen o púst a církevní řády: mnichy a jeptišky), sportovci, dobrovolně se omezující ekologové, výzkumníci – badatelé (četli jste např. o Marii Skłodowské – Curie?). Jsou tyto lidé o něco významného ochuzeni, nebo jim to nevadí, popř. jsou to nedůležité věci?
- Je možné dodržet nějaký slib po celý život? Jsou nějaké závazné sliby, které máme dodržovat?
- Víte, že drogy a opojné látky a lektvary byly nebezpečím i ve starověku, např. v době Samsonově, a že je zejména pohanští kněží využívali při náboženských obřadech?

- Jak si představujete nezdrženlivého člověka? Co byste mu poradili?
- Je dodržování Božích přikázání a občanských zákonů jen úkolem zvláště vybraných jedinců nebo je součástí odpovědnosti všech (celé církve, celé společnosti, každého jedince)?
- Proč se nosí uniformy? Má to nějakou výhodu?
- V jedné písničce se zpívá: Je to pravda odvěká, šaty dělají člověka – je to tak?
- Znáte někoho silného a statečného, kdo si o sobě nemyslí, že je silák?
- Máte ve svém pokoji nalepený plakát s nějakým kulturistou či kulturistkou? Co se vám na nich líbí?
- V čem se projevovala Samsonova moudrost a věrnost Hospodinově smlouvě?
- Poznává se dnes podle barvy či délky vlasů, popř. podle vyholené lebky, že onen člověk náleží k určité skupině lidí? Zavazují se k nějaké zdrženlivosti?

RÚT

Rt 1,1-22; 2,1-23; 4,13-14.17

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 36,8 — Jak vzácný skvost je tvé milosrdenství, Bože! Lidé se utíkají do stínu tvých křídel.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Rt 1,1-6

PÍSNĚ

Bůh je záštita má (NP 3, S 23); Pane Bože, prosíme tě (BTS 32); Pomoz mi, můj Pane (S 261, EZ 384); Ó Pane, smiluj se nad námi (EZ 67); Někdo mě vede za ruku (BTS 22, NP 148, S 210, EZ 176); Za to, že v strozech (S 484); Za ty, kdo hladem trpí a bídou (EZD 621)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **knih** **Rút** patří mezi pět svátečních svitků. Četla se při letních, dožínkových slavnostech. Posluchač je četbou tohoto svitku „odváděn od pohanského hýření a sebeopájení, od magických úkonů a mystérií, a je přiváděn k poznání toho, co má být náplní lidského života: úsilí a účast na obecnosti Božího lidu, zápas a podíl na Božím zaslíbení a milosti, skutky milosrdenství, péče o opuštěné, zbědované a nucené.“ (Jozue, Soudců, Rút, Překlad s výkladem, Praha 1969, s.211). Tedy ani cesta za lepším živobytím, ani úsilí o lepší životní standard, ani radost z plodů práce nesmějí otupit pozornost člověka vůči potřebným.

– **odchod Elímelekovy rodiny z Betléma** v době neúrody mohli Izraelci chápat jako odpadnutí od společenství lidu a pohrdnutí dědičným svěřenstvím (srv. Nábotovo „lpění“ na vinici – 1 Kr 22). Můžete dětem připomenout, s jakým zdráháním opouštěl v době hladu zaslíbenou zemi Jákob (Gn 46,1nn). Elímelekova rodina odchází z „domu chleba“ (Betlém) a míří do moábských končin, kde nebylo společenství Izraele. Neznamená to však nutně, že se zřekli víry v Hospo-

dina. Rút při svém vyznání velmi dobře ví, k jakému Bohu se hlásí.

– **jako host** (1,1) – rodina Elímelekova se stává utečeneckou – s právy hostovskými, tj. menšími, než měli moábsští domorodci. Podobně mají dnes lidé bez zdejšího státního občanství obtížnější přístup k tomu, co je běžné pro nás. Přesto Elímelekova rodina stojí o to, aby tam žila. V moábské zemi nachází útočiště např. prchající „pomazaný“ David a jeho rodiče (1S 22,3), podobně o moábské zemi mluví Izajáš (16,4) – nemusíme v moábské zemi hned vidět jen sídlo ideologických nepřátel, i když o orgiastickém rázu jejich náboženství nelze pochybovat (Gn 19,30nn; Nu 25,1nn; Oz 9,10). Biblického vypravěče při takovýchto „výletech“ mezi pohany nejvíc zajímá, jak tam Hospodinovi svědkové zapůsobí (Gn 12,10nn).

– **úděl vdovy** – žena spoléhala na muže, že on ji zabezpečí a ochrání. Rút i Noemi – dvě vdovy – nemohly počítat s takovou bezprostřední pomocí. Mohly pouze doufat, že se jich někdo ujme, tj. že najdou zastání v izraelském společenství u těch, kdo se budou řídit Hospodinovými příkázáními. Navíc zůstaly bez potomků – tedy bez naděje na „mesiášskou“ budoucnost vyvoleného lidu. Tohle všechno se promítá

do změny jména z Noemi na Mara (1,20 – jména vysvětlena v textu).

– **tříkrát Noemi opakuje obratle se zpět** (Rt 1,7.11.15) Její naléhání není zdůvodněno tím, že Orpa a Růt jsou cizinky, ale především tím, že je s ní nečeká žádná budoucnost. Ona je vdova, čeká ji už jen hořký úděl, byť ve vlastním lidu, kdežto její ovdovělé snachy se mohou znova vdát, a tak si pojistit budoucnost šťastnou, „sladkou“.

Přesto Růt trvá na tom, že půjde s Noemi TVOU cestou, do TVĚHO domova, ke TVĚMU lidu, ke TVĚMU bohu, až do TVĚ smrti. (1,16n) Ač pohanka, projevuje rysy abrahamovské odvahy víry k cestě do nevyšlapané nezajištěnosti.

– **Betlém** se pro navrátilkyně stává skutečně „**domem chleba**“ – ovšem především díky tomu, že Růt projevuje rozhodnost a vynalézavost při získávání obživy i při setkání s Bóazem. Že to Růt v Betlémě nijak lehká neměla, napovídá i to, že o ní všichni mluví jako o „té cizince, té Moábce“. (2,6) Teprve Bóaz ji přijímá do společenství Božího lidu – tím, když ji – cizinku (2,10) pozve do „kolektivu svých pracovníků“ a především ke společenství stolu (2,14).

– **levirátní manželství** – příbuzný se ujal vdovy, vzal si ji za manželku, aby zesnulému porodila potomka. Zastánce má povinnost pomáhat a ochraňovat – vykoupit bratra, který se pro dluhy dostal do vězení či do otroctví, koupit zpět pole a zděděný majetek, který byl prodán z nouze, pomstít křivdy i vraždy, případně se i oženit s vdovou po svém bratru (Gn 38,6– 8; Dt 25,5-10; Lv 25,25.47-49; Jr 32,8-12).

– **sběr klasů** – paběrkovat na polích a zahradách zaručovalo ustanovení zákona (Lv 19,9; 23,22; Dt 24,19) všem opuštěným, chudým, bezdomovcům i přivandrovalcům.

– **zápas Růt o nalezení plnohodnotného místa v Božím lidu** dostává stále konkrétnější a dramatictější kontury. Od přivznání ke „společenství obživy“ (2,8) přes „společenství stolu“ (2,14)

až po „společenství lože“ (3,10). Navržené texty přitom závěrečnou gradaci (tj. kap 3) vypouštějí – snad ze strachu nad nekonvenčností jednání Růt. I tuto pasáž můžeme zařadit – zvláště, když dětem připomeneme praotecké příběhy a co to v nich znamenalo být obdarován potomstvem. Dokud však Růt nebude obdarována synem, nemá plnohodnotný podíl na „mesiášském směřování“ Izraele. Když vlezla Bóazovi pod peřinu v noci, kdy očekával sen či vidění od Boha, stala se pro něj „ztělesněným snem“. Erotické motivy se tu snoubí s nenápadnou ironizací mužské (tj. náboženské) nadřazenosti a nekonvenční odvahou a očekáváním víry. Však je její pra-pra-pratchýní Támar (Rt 4,12 viz Gn 38). A obě se – ještě spolu s nevěstkou Rachab – ocitají jako svědkyně mesiášské víry v Ježíšově rodokmenu.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– nesmí zaniknout nebyvalost Růtina rozhodnutí: když se vydává s Noemi do její země, nejedná ze soucitu, ale rozhoduje se pro cestu víry. Je to rozhodnutí dopředu neodůvodnitelné, riskantní cesta do neznáma.

– mohlo by se zdát, že Bóaz jako zastánce poslušně plní svůj úkol. K rozhodujícímu kroku – ujmout se pohanské přivandrovalkyně a zplodit s ní potomka – ho však přiměje Růt. Teprve tehdy se Bóaz „probere“, přizná se k Růt a v duchu levirátního ustanovení prohlašuje, že práva vykoupit pozemky, které patřily Elimelechovi a jeho synům, užije sám, aby zachoval jméno zemřelého.

– narozený potomek by měl být správně zařazen do rodu Elimelechova, nikoli do rodu, z něhož pocházel Bóaz, do rodu Peresova. I když je levirátní manželství odůvodněno prastarou formulí, má zde už jiný význam. Starý řád dostává novou náplň a nový smysl: podtrhuje mesiášské směřování a umožňuje konat milosrdenství

– příběh úzce souvisí s problematikou uprchlíků, azylantů a přistěho-

valců. Nebojte se na příběhu ukázat, že i uprostřed Božího lidu vládly vůči přichozím předsudky ("ta Moabka") a připomenout předsudky zdejší. Příběh chce předsudky odbourat a vzbudit naději, že přichozí představují obohacení. Zřetelně kritický osten je pak namířen proti neschopnosti církve otevřít se nově přicházejícím lidem.

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

Starším dětem a těm, které biblickou látku více znají, dejte obrázek jako hádanku: Ke kterému příběhu se asi vztahuje? Co všechno na něm vidí? Proč je na něm symbol Večeře Páně? Co jim tam schází? Nakreslili by ten obrázek jinak? Mohou to na základě obrázku zkusit, popřípadě jej rozvést do podrobnějšího comicsu.

Mladším dětem podle něj můžete příběh o Rút vyprávět, mohou si ho potom omalovat a naučit se říkačku, kterou následně zarecitují dospělým a okomentují, k jakému příběhu se vztahuje.

4. POMŮCKY:

Obrázky TdV s.75-78; obrázek z dožitek nebo nějaké přepychové hostiny; obrázek spravedlnosti (žena s vahami v rukou a zavázanýma očima) – můžete s dětmi mluvit o tom, co toto pojetí spravedlnosti znamená – a v čem se liší od spravedlnosti, která se zastává potřebných. Je zastávce víc než nestranné rozsuzování soudce podle zákona?

Obrázek rodokmenu (může být stejný jako v úloze 31 – o Rachab)

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Otázka pro **mladší** školní věk:

Přišel k vám do třídy v poslední době někdo nový? Našel si rychle kamarády nebo to měl s vámi těžké? Pomohl mu někdo?

Otázky pro **střední a starší** školní věk:

Potkali jste někdy nějakého uprchlíka, mluvili jste s ním? Proč lidé opouš-

tějí své domovy, co je nutí, aby prchali do cizích, neznámých zemí?

Tato motivace dobře poslouží k uvedení do příběhu. Pokud ji použijete, nezapomeňte odlišit, že Rút nepřichází kvůli hladu – ale kvůli víře. Přesto i ona musí do jisté míry prolamovat limity dané nedůvěrou vůči přichozím.

Znáte někoho, kdo se pro víru rozhodl v dospělosti. Myslíte, že to měl těžké? Vite, jaký vztah má Bible k takovým lidem?

Tato motivace umožní během vyprávění zvýraznit odvahu víry Rút a kriticky ukázat na „xenofobní“ rysy tradičního církevního společenství. Není však dobré snažit se obě spojit – objeví se vám příliš mnoho motivů pohromadě a vyprávění bude nepřehledné. Další motivy můžete vředyky rozvést pomocí podnětů k rozhovoru.

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** školní věk:

Využijete-li navrženou motivaci, můžete Rút představit jako odvážnou pohanku, která skrze Elimelechovu rodinu vytušila, jak jedinečná naděje se otevírá ve společenství Izraele, a proto se nenechá odradit žádnými překážkami. Z této víry plyne její pomoc Noemi, skrze tuto víru se jí nakonec dostává podíl na mesiášském dědictví Izraele.

I. Motivace

II. S ovdovělou Noemi se z ciziny vrací i pohanská Rút

III. Rút se rozhodla pro víru a lid Noemi

IV. „Nová“ Rút pečuje o Noemi – sbírá klasy – všimne si jí Bóaz

V. Noemi vyzve Rút, ať Bóaze upozorní na jeho levirátní povinnost

VI. Bóaz si bere Rút, narodí se jim syn – Rút je plně zařazena do společenství Izraele

Nebo můžete vyprávět podle BD 43, Noemi a Rút. Výběr textů k tomuto převyprávění jako by se ovšem příliš soustředil na neblahý osud „odpadlíků od víry.“

- I. Elímelek a Noemi s dětmi odcházejí kvůli neúrodě z Betléma do Moábské země
- II. Žijí zde spokojeně asi deset let, po úmrtí Elímeleka umírají i oba dva ženatí synové
- III. Noemi se loučí se snachami, Rút vyznává svou víru a připojuje se k Noemi
- IV. Noemi a Rút se navrátily do Betléma a jsou přijaty do společenství Božího lidu

b) poznámky a osnova pro **střední a starší** školní věk:

Jak využít motivaci a jak pokračovat – viz

komentář k motivačnímu uvedení. Navržená osnova počítá s motivací o uprchlících.

- I. Motivace
- II. Odchod z Betléma plného hladu
- III. Jak to dopadlo v Moabu (nasytění, ale bez opory a budoucnosti)
- IV. Noemi se rozhoduje k návratu, Rút se připojuje a nedá se odradit
- V. Rút sbírá obilí a nachází zastánce
- VI. Jak Rút napověděla zastánci, v čem se má ještě zastat
- VII. Bóaz si bere Rút, narodí se jim syn – Rút je plně zařazena do společenství Izraele

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Přišel k vám do třídy v poslední době někdo nový? Jak jste se k němu chovali? Pomohli jste mu, aby se mezi vámi cítil dobře? Našel si rychle kamarády, nebo to měl s vámi těžké?

II. ODCHOD Z BETLÉMA PLNÉHO HLADU

Elímelek odchází se svou ženou Noemi a dvěma syny z domova. Dosud žili v Betlémě. S tímto městem byly spjaty jejich životy. Tam měli svůj domov. Betlém – dům chleba. Pro Elímeleka a jeho rodinu to znamená asi tolik, jako dům jistoty, bezpečí a poklidné předvídatelné budoucnosti. Ale stalo se, že chléb došel, a z Betléma je najednou dům hladu, dům nejistoty, dům utrpení. To je situace, kterou si dovedeme představit jen vzdáleně. Kdo z nás ví něco o hladu? Ne o hladu na výletě, který cítíme jedno odpoledne. Tady je řeč o hladu, který vyhání lidi z domovů, ze země; o hladu, který způsobuje bolest a smrt.

Odchod z Betléma však znamená mnohem víc než útěk před hladomorem. Je to útěk od Hospodinova lidu. Ne že by snad Bůh byl jen mezi Izraelci. Bůh nás skutečně doprovází kdekoli; je nám blízko i tam, kde bychom ho nečekali. (A naopak může být daleko tam, kde s ním sebejistě počítáme.) Teď však Elímelekova rodina odchází tam, kde Hospodina neznají.

III. JAK TO BYLO V MOÁBU

Elímelek, Noemi, Machlón a Kiljón doputovali do Moábu, kde hlad nehrozil. Jídla tam bylo dost a jejich životy byly zachráněny. Usadili se tu a začali nový život. Oba synové se oženili s moábskými

ženami Orpou a Rúť. Pokud jste se někdy s rodiči přestěhovali, třeba jen do jiného města, víte, jak dlouho trvá se zabydlet. Není snadné najít nové kamarády, zvyknout si na nový domov. Elímele-kova rodina však to měla horší: těžko mohla najít skutečný domov mezi těmi, kdo neznají Hospodina. Pravý domov měli u svého lidu, v Betlémě.

Když uplynulo deset let, stalo se, že Elímelek i jeho synové zemřeli, a tak v Moábu zůstala Noemi sama se svými dvěma snachami. Tragédie jejich situace nebyla jen v osobním smutku, ale také v postavení vdov v tehdejším světě. Vdova byla závislá na milosrdenství ostatních, byla nejposlednější z posledních. Nebyl nikdo, kdo by ji živil, kdo by se o ni staral, kdo by se jí zastal. Noemi i se svými snachami zůstala v Moábu bez naděje na lepší budoucnost.

IV. NOEMI SE VRACÍ, RÚT SE K NÍ PŘIPOJUJE

V této těžké situaci zastihne Noemi zpráva z domova. Bůh se opět přiklonil ke svému lidu a dal mu chléb. Noemi nemá důvod, proč v Moábu déle zůstat. Rozhodne se k návratu domů, do Betléma. Rúť i Orpa ji chtějí následovat, ale Noemi jim to rozmlouvá. Ne proto, že jsou pohanky; spíše si uvědomuje, že jestli s ní zůstanou, nic dobrého je nečeká. Vždyť je sama, bez muže, bez zastání, bez jistoty, že přežije. A což teprve její snachy! Orpa se nakonec se slzami v očích nechá přesvědčit, avšak Rúť přísahá, že Noemi nikdy neopustí. „Kamkoli půjdeš, půjdu i já. Tvůj lid bude mým lidem a tvůj Bůh mým Bohem. Kde umřeš, budu pohřbena i já.“

V tom, pro co se Rúť rozhodla, bylo velké riziko. Bude v cizí zemi. Nebude mít žádnou jistotu. Navíc bude muset přijmout neznámé zvyky a jistě ji také přepadne stesk po domově. Kromě vzácného pouta k Noemi nemá žádný důvod, aby tyto těžkosti podstupovala. Ona však starou Noemi v žádném případě neopustí, a tak se obě vydají na cestu do Betléma.

V. RÚT SBÍRÁ OBILÍ A NACHÁZÍ ZASTÁNCE

Když tam přišly, shluklo se kolem nich celé město. „Není to Noemi?“ „Ano, jsem to já. Ale já už dávno nejsem Noemi (to je česky Rozkošná), spíše byste mně měli říkat Mara (což znamená Trpká), tak smutný je můj úděl.“

V těch dnech začínala v Betlémě sklizeň ječmene. Aby uživila Noemi i sebe, chodí Rúť na pole sbírat klasy. Netušila, že právě to pole patří Boazovi, který byl příbuzným zemřelého Elimelecha. Sbírat klasy, které zůstávaly po žencích, nebylo tehdy nic výjimeč-

ného. Podle Zákona chudáci, opuštění a bezdomovci směli takhle paběrkovat i na cizím poli.

Přesto to Rút nemá snadné. I když je chráněna Božím Zákonem, přece jen je to cizinka. Víme, jak se lidé na cizince dívají. Potkáváme takové lidi i dnes: Ukrajince, Vietnamce, Romy, Araby. „Co tady chtějí? Nepatří sem. Ať táhnou, odkud přišli!“ I takovou řeč můžeme dnes slyšet. Jak se asi cítí, když to slyší? Možná, že podobnou řeč aspoň ze začátku slychala i Rút. Lidé však brzo poznali, jak pěkně se Rút stará o Noemi, a přijali ji.

Doneslo se to až k Boazovi, a ten vzal Rút pod ochranu. Řekl jí, aby přicházela na jeho pole i nadále. Svým služebníkům pak nařídil, aby v její blízkosti ponechávali na zemi více klasů. „Jak to, že jsem u tebe došla přízně, že se mě ujímáš, ačkoli jsem cizinka?“ diví se Rút. Boaz jí odpověděl: „Vím, co všechno už jsi učinila pro Noemi. Opustila jsi kvůli ní svoji vlast a odešla jsi k lidu, který pro tebe byl cizí. Spolehla ses na Boha, kterého jsi předtím neznala. Nechť ti to on sám bohatě odplatí.“

Po návratu z pole Rút vyprávěla Noemi o štěstí, které ji potkalo. Noemi to potěšilo: „Ten muž je náš blízký příbuzný, on by se o nás mohl postarat, mohl by být našim zastáncem. Zůstaň na jeho poli až do konce sklizně.“

VI. BOAZ SI BERE RŮT ZA MANŽELKU, RŮT JE PŘIJATA DO BOŽÍHO LIDU

Noemi si velmi přála, aby Rút – i když přišla jako cizinka – našla v Božím lidu trvalý domov. Toho by mohla dosáhnout levirátním sňatkem. Když totiž žena ovdověla a neměla děti, měl si ji vzít nejbližší příbuzný jejího zemřelého muže. A to byl v tomto případě Boaz. On sám se však k tomu neměl. Rút se tedy rozhodla: Když se v noci po dožínkové slavnosti Boaz probudil, našel Rút vedle sebe. Byl to z její strany velmi odvážný krok. Jistě si uvědomovala, z čeho by ji mohli podezřívát a jaká hanba by na ni mohla padnout. Ona se toho však přece odvážila; tak veliká byla její touha, aby už navždy patřila k Božímu lidu. Její přání bylo splněno. Boaz ji řekl: „Požehnaná buď od Hospodina! Neboj se! Udělám vše, oč si říkáš.“

Hned druhého dne šel k představeným města a veřejně prohlásil, že je připraven uzavřít sňatek s Rút moábskou, vdovou po svém příbuzném. Tak se také stalo. Boaz se oženil s Rút. Tím byla tato moábská žena natrvalo přijata do společenství Božího lidu. A právě ona bude mít v dějinách Izraele významné místo: jejím pravnukem nebude nikdo menší než král David. Tak se její jméno dostane i do rodokmenu samého Pána Ježíše Krista.

VII. CIZINCI A MY

Až příště potkáte na ulici cizince, zkuste přemýšlet, jaký má za sebou příběh. Co ho vedlo k tomu, aby opustil svou zemi a přišel do té naší? A jak jsme ho přijali? Vzpomeňte si na to, co prožila Růt, i na dějiny Božího lidu. Izraelci přece byli v Egyptě také cizinci, čtyřicet let hledali svůj domov, zemi zaslíbenou. Bůh je s těmi, kdo jsou na dně, s těmi, kdo už nemají co ztratit, s ubohými, opuštěnými. Pokud jsme proti nim zaujati, jsme zaujati proti Bohu, jsme proti jeho vůli. Jestliže takto jednáme, žijeme v hříchu. A naopak, pokud takoví lidé mezi námi najdou své místo, může to být dobré nejen pro ně, ale i pro nás. Tak jako bylo přijetí Růt přínosem pro celý izraelský lid a nakonec i pro všechno křesťanstvo.

MODLITBA

Pane Bože, my lidé jsme různí. Ale ty jsi Otec nás všech. Dnes tě prosíme za všechny, kdo museli opustit svůj domov a pro záchranu života odejít do cizí země. Prosíme tě za spravedlnost a možnost klidného života pro všechny. Dej, ať umíme jedni druhé přijímat, tak jako ty přijímáš nás. Dej nám k tomu potřebnou víru i odvahu. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Toužíte se vystěhovat s rodiči do nějaké cizí země nebo alespoň tam žít několik měsíců společně?
- Víte, v kterých zemích jsou nebo byly v tomto století hladomory? Co bylo jejich příčinou?
- Už se vám stalo, že jste kvůli víře museli něco opustit, něčeho zanechat?
- Napadlo vás, že pro nevěřícího člověka znamená rozhodnutí pro víru cestu do neznáma, riskantní krok?
- Je správné opustit svou zemi, své příbuzné, rodinu pro nedostatek jídla?
- Víte, že po druhé světové válce se navrátili do naší země někteří naši krajané z Polska a Ukrajiny – jak byli u nás přijati?
- Uvědomili jste si, že Růt se ‚rozloučila‘ se svými moábskými rodiči a přáteli a našla si nové?
- Někteří lidé říkají, že jejich duchovním otcem je někdo jiný než jejich tatínek – jak to myslí?
- Víte, z jakých zemí k nám uprchlíci přicházejí a proč? Jaké mínění o nich má většina lidí? Vede nás víra ke stejnému nebo jinému pohledu?
- Máte z uprchlíků: strach; cítíte k nim odpor; jste zvědaví, jak vypadají a co dělají; víte o nich jen prostřednictvím televizního zpravodajství; nechodili byste ani na stejné koupaliště jako oni; chodili byste jinam nakupovat, abyste se s nimi nesetkali...
- Jaké jsou podmínky pro získání statutu uprchlíka?

- Nezapomínáme na ostatní lidi, když máme všeho dostatek?
- Která země přijímaly a přijímají nejvíc uprchlíků a přistěhovalců?
- Slyšeli jste někdy o právním státě? Co je to bezprávi a nemožnost dovolat se práva? Bylo paběrkování na poli žebráním, nebo právem povoleným zákonem? Máme podobná ustanovení v naší společnosti?
- Proč se dnes slaví dožínky a díkčinění? Je rozdíl mezi slavením dožínek a bohoslužbami neděle díkčinění. Kdy se slaví svátek díkčinění – který měsíc?
- Jsou ve vašem sboru všichni „doma“ odmalička, nebo do něj patří i lidé, kteří uvěřili v dospělosti? Musejí takoví přichozí překonávat podobné překážky jako Rút?
- Víte, kde se o Rút mluví v Novém zákoně? (Matouš – rodokmeny)

30. Závěr Mojžíšova života (Jan Jun)	3
31. Před vstupem do zaslíbené země (Jan Jun)	10
32. Vstup do zaslíbené země (Abigail Hudcová)	17
33. Pád Jericha (Abigail Hudcová)	23
34. Achanova krádež a její důsledky (Dan. Heller)	29
35. Izrael se ujímá země zaslíbené (Daniel Heller)	36
S V. Zaslíbení Ducha svatého (Marta Sedláčková)	43
36. Počátek doby soudců (Marta Sedláčková)	50
37. Gedeon (Pavel Klinecký)	57
38. Samson (Pavel Klinecký)	65
39. Rút (Vratislav Vojta)	73

POZVÁNÍ NA CESTU

2003-2005

4. díl ze 4 dílů 1. ročníku dvouletého cyklu

Pomůcka pro učitele Nedělní školy a náboženství

Vydává poradní odbor pro práci s dětmi
při Synodní radě Českobratrské církve evangelické

Autor obálky Zdeněk Šorm, grafická úprava Marie Stolařová
Tiskne Sprint servis Praha